

T. C.

Temsilciler Meclisi

TUTANAK DERGİSİ

Altmış yedinci Birleşim

15 . 5 . 1961 Pazartesi

İçindekiler

	Sayfa		Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	346	3. — Üyelerden Seyfi Öztürk'ün, kendisinin Demokrat Partililerden Yassıada'da bulunan 4 kişinin vekâletini deruhde etmesi sebebiyle Ömer Sami Coşar'ın bir gün evvel Genel Kurula vâkı beyanatına cevabı ve bu münasebetle Ömer Sami Coşar ve Hüseyin Onur'un mukabil konuşmaları	347-350
2. — Yoklama	347,358	4. — Görüşülen işler	350
3. — Başkanlığın Genel Kurula sunuşları	347	1. — Cumhuriyet Meclisi Üyeliklerinin Seçimi kanunu tasarısı ve Seçim Kanunu Komisyonu raporu (5/9)	350-356,358,409-410
1. — Mâlûliyet, ihtiyarlık ve ölüm sigortaları Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi, bâzı maddelerinin kaldırılması ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesine,		2. — Milletvekili Seçimi kanunu tasarısı ve Seçim Kanunu Komisyonu raporu (5/10)	357-358,358-379,379-402,411-413
5502 sayılı Hastalık ve analık sigortası Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesine, bu kanuna iki madde ve geçici bir madde eklenmesine ve,		5. — Sorular ve cevaplar	403
İş kazaları ile meslek hastalıkları ve analık sigortaları hakkında 4772 sayılı Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesine, bu kanuna üç madde eklenmesine ve 5564 sayılı Kanunun 4 ve 5 ne maddelerinin değiştirilmesine dair kanun tasarılarının geriverilmesine dair Devlet Başkanlığı tezkeresi (3/88) (1/82,88,89)	347	a) Yazılı sorular ve cevapları	403
2. — Üyelerden Fethi Çelikbaş'ın, 20 Mayıs 1961 tarihinden itibaren, 15 gün izinli sayılması hakkındaki Başkanlık tezkeresi (3/89)	347	1. — Temsilciler Meclisi Üyesi İlhan Esen'in, yurt dışına çıkma yasağına dair sorusuna İçişleri Bakanı Nâsır Zeytinoğlu ve Maliye Bakanı Kemal Kurdaş'ın yazılı cevapları (7/17)	403-405
		2. — Temsilciler Meclisi Üyesi Oktay Ekşi'nin, Yozgad'ın Yerköy ve Ordunun Mesudiye ilçelerinde ekime ve dikime	

Sayfa
müsait arazinin yüz ölçümünün miktarına, bu arazinin zirai istihsal durumuna dair yazılı sorusuna Tarım Bakanı Vekili Fethi Aşkın'ın yazılı cevabı (7/24) 405:406
3. — Temsilciler Meclisi Üyesi Fethi

Sayfa
Elgün'ün, Devlet Denizyolları Deniz Nakliyat Şirketinde görev alan Emekli Sandığı temsilcilerine dair yazılı sorusuna Ulaştırma Bakanı Orhan Mersinli'nin yazılı cevabı (7/27) 406:408

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Bu birleşimde dört oturum yapan Genel Kurulda;

Milletvekili Seçimi Kanununun komisyondan gelen maddeleri ile geri kalan diğer maddeleri müzakere ve kabul edilerek tasarrufların birinci görüşülmesi bitirildi.

15 Mayıs 1961 Pazartesi günü saat 10 da toplanılmak üzere Birleşime son verildi.

Başkan Kâtip
Kâzım Orbay Aker Coşkun

Kâtip
Rifat Çini

Sorular

Yazılı soru

Temsilciler Meclisi Üyesi Suphi Batur'un, Ulaştırma Bakanlığı görevleri ve kuruluşu hakkındaki 4770 sayılı Kanunun 17 nci maddesinde yazılı görevlerin yerine getirilmesi hususunda ne düşünüldüğüne dair yazılı soru önergesi Ulaştırma Bakanlığına gönderilmiştir. (7/40)

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 10,00

BAŞKAN — İbrahim Senil

KÂTIPLER : Alev Coşkun, Şahap Kitapçı

BAŞKAN — Birleşimi açıyorum.

2. — YOKLAMA

BAŞKAN — Yoklama yapılacaktır.

(Yoklama yapıldı.)

3. — BAŞKANLIĞIN GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — *Mâlûliyet, ihtiyarlık ve ölüm sigortaları Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi, bazı maddelerinin kaldırılması ve bu kanuna bazı maddeler eklenmesi ve,*

5502 sayılı Hastalık ve analık sigortası Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine, bu kanuna iki madde ve geçici bir madde eklenmesine ve,

İş kazaları ile meslek hastalıkları ve analık sigortaları hakkında 4772 sayılı Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine, bu kanuna üç madde eklenmesine ve 5564 sayılı Kanunun 4 ve 5 nci maddelerinin değiştirilmesine dair kanun tasarısının geriverilmesine dair Devlet Başkanlığı tezkeresi (3/88) (1/82, 88, 89)

BAŞKAN — Tezkerayı okutuyorum.

Temsileiler Meclisi Başkanlığına

157 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden önce Millî Birlik Komitesine takdim edilmiş olup bir işleme tâbi tutulmadıklarından yeniden görüşmeleri 8/3/1961 tarihli ve 115 - 19/798 sayılı yazımızla istenilmiş, olan «Mâlûliyet, ihtiyarlık ve ölüm sigortaları Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi, bazı maddelerinin kaldırılması ve bu kanuna bazı maddeler eklenmesi hakkında kanun tasarısı» ile «5502 sayılı Hastalık ve Analık Sigortası Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine, bu kanuna iki madde ve bir geçici madde eklenmesine dair kanun tasarısı» ve «İş kazaları ile meslek hastalıkları ve Analık sigortaları hakkındaki 4772 sayılı Kanu-

nun bazı maddelerinin değiştirilmesine, bu kanuna üç madde eklenmesine ve 5564 sayılı Kanunun 4 ve 5 nci maddelerinin değiştirilmesine dair kanun tasarısı»nın iade edilmesini rica ederim.

Devlet Başkanı ve Başbakan
Org.

Cemal Gürsel

BAŞKAN — Tasarılar iade edilmiştir.

2. — *Üyelerden Fethi Çelikbaş'ın, 20 Mayıs 1961 tarihinden itibaren, 15 gün izinli sayılması hakkındaki Başkanlık tezkeresi (3/89)*

BAŞKAN — Tezkerayı okutuyorum.

Genel Kurula

Fethi Çelikbaş'ın, mâzeretine binaen, 20 Mayıs 1961 tarihinden itibaren 15 gün izinli sayılması Başkanlık Divanının 15 Mayıs 1961 tarihli toplantısında kararlaştırılmıştır. Keyfiyet yüce tasviplerine arz olunur.

Temsileiler Meclisi Başkanı
Kâzım Orbay

BAŞKAN — Kararı kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

3. — *Üyelerden Seyfi Öztürk, kendisinin Demokrat Partililerden Yassıada'da bulunan 4 kişinin vekâletini deruhde etmesi sebebiyle Ömer Sami Coşar'ın bir gün evvel Genel Kurula vâkı beyanatına cevabı ve bu münasebetle Ömer Sami Coşar ve Hüseyin Onur'un mukabil konuşmaları*

BAŞKAN — Efendim, Üye Seyfi Öztürk, bundan evvelki birleşimde kendisini, şahsını hedef tutan bir konuşma hasebi ile söz istemiş bulunuyor.

Kendileri o birleşimde bulunmadıkları için Başkanlık Divanı söz haklarını mahfuz tutmuş olduğundan bu sebeple söz veriyorum.

Buyurun, Seyfi Öztürk.

SEYFİ ÖZTÜRK — Muhterem arkadaşlar, Yüksek Mecliste aranızda bulunmadığım bir zamanda, şahsıma çok çirkin isnat ve ithamlar tevcih edildiğini teessürle öğrendim.

Hemen ilâve edeyim ki: Teessürümü artıran sebep, müdafaa imkânı olmayan insanlara gıyapta isnadlarda bulunmanın, bu Mecliste dahi mümkün olması vakiasından doğmaktadır.

İnsan haklarını hâkim kılan bir Mecliste, haysiyetlere gıyapta tecavüzler nasıl yapılıyor? En kutsi haklara nasıl dil uzatılıyor. Müesseselere gölge düşürmek cesareti gösteriliyor. Çok hazin bir tablo temaşa ediyorum arkadaşlar.

Seyfi Öztürk şahsını değil; inandığı prensipleri hayatının sonuna kadar müdafaaya kararlıdır. Nitekim; 13 yıldan beri aynı istikamette ve safta bu vazifeyi ifa etmiştir. Her devirde ikbalin ve menfaatin uzağında kalmış, şahısların değil, imanının ve inancının kölesi olan arkadaşımızı, Ömer Sami Coşar'ın yalnız tanınması, kendisi için talihsizlik teşkil eder.

Konuya geliyorum :

Suç mevzuu ne olursa olsun, maznunu kim bulunursa bulunsun mesele hakkı müdafaaya taallük eder. Dünyanın her yerinde; tarihin her devrinde müdafaa hakkı mukaddes sayılmıştır.

Hak ve hürriyetler saygıdan, dokunulmazlıktan mahrum edilirse bunların varlığı şüpheli hale gelir. Nasıl basına tanınan tenkit hürriyeti dokunulmazlığı gerektirirse müdafaa hakkı da müdafaa masuniyetini zaruri kılar. Buna dil uzatmak hukuka saygısızlık teşkil eder. Adaleti hissetmeyenler onun terazili sembolüne gözlerini çevirsinler. İddianın bulunduğu her yerde müdafaa olacaktır, bu adaletin ayrılmaz bir parçasıdır. Müdafaadan mahrum ve kayıtlı bir iddiaya göre verilen karar, adli karar sayılmaz. Müdafaa masuniyeti ve müdafaa hürriyeti karara itibar sağlar, halkın güven ve inancını temin eder. Bir mahkeme kararının hukuka uyması kâfi değildir. Bu uygunluğun

mevcuriyetine herkesin inanç beslemesi lâzımdır. Kısaca müdafai seçme ve müdafaa yapma hak ve hürriyeti dokunulmaz, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetleridir. Avukatlık Kanununun 26 nci maddesi maznuna re'sen avukat gönderme mecburiyetini barolara yüklemiştir. Bu madde hakkının ne kadar geniş olduğunu gösterir. Ceza Kanunu ise müdafaa sırasındaki hakaretleri dahi suç saymamak suretiyle müdafaa hürriyetini genişletmiştir. Hukuk anlayışı budur. Bunun aksini düşünenler hukuk dışı insanlardır. Eski Anayasa 59 ncu maddesinde müdafaa için, dokunulmaz mukaddes bir hak demektedir. Yeni Ayasada da muvazi hüküm vardır.

Ömer Sami Coşar arkadaşımıza madde ile cevap vereyim. Anayasanın 132 nci maddesini kabul edeli henüz 15 gün olmadı. Bu maddeye rey vermiş arkadaşım acaba inanmadan veya okumadan mı rey verdiler. Hatasını tashih için maddeyi huzurlarınızda okuyorum. «MADDE 132/2. — Görülmekte olan bir dâva hakkında yasama meclislerinde soru sorulamaz, görüşme yapılamaz veya her hangi bir beyanda bulunulamaz.» Bu maddeye rağmen Coşar arkadaşımız Yassıada Dâvasını Meclis Kürsüsünde intaçetmek azmindedir. Arkadaşlar Anayasaya evvelâ yapıcıları hürmet beslemelidir.

Temsilci olmadan evvel asıl mesleğim avukatlıktı. Dâvaları, Meclise gelmezden 4 ay evvel almış bulunuyorum. Müekkillerim kabili müdafaadır kanaatindeyim. Bu ciheti Yüce Divan takdir edecektir. Meslekî vazifemi ifa etmek şeref borcumdur. Bunun 157 sayılı Kanununun 16 nci maddesi ile hiçbir münasebeti olamaz. Benim orada bulunmam adalete nakisa değil, itibar verir. Verilecek hükümlerin kıymetine kıymet kazandırır. Kimin suçlu, kimin masum olduğunu son sözün sahibi büyük hâkimler tâyin edecektir.

Avukatlık meslekine gelince, avukat müdafaa ettiği maznunun cürüm şeriki değildir. Müekkilinin itham ve iddia ile suçluluk arasındaki münasebetini tesbite çalışır. Bu münasebet mevcut değilse veya mevcutsa buna göre netice hâkimlerce tâyin olunur. Bâzı meslekler vardır. Bunlar histen uzak tutulurlar. Bir bakıma gayrimillî sayılırlar. İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi ve Cenevre Milletlerarası Anlaşması da bu görüşü destekler.

Harbde ve sulhte doktorlar insanlığın hayatını kurtarmak için mesai sarf etmeye mecbur kişilerdir. Nabzını tuttukları hastanın tâbiyetine ve şahsiyetine bakmadan tedavi vazifesini ifa ederler. İnsanlık da böyle ister, hukuk da.. Müdafaa hakkı da bunun gibi hamâsi ve hissi düşünce yerine hukuki olmayı icabettirir. Herkes insanlığın menfaati için hareketlerini hukuka dayandırmaya mecburdur. İnsan haklarını tanımayan hukuk dışı diyardan Rusya'dan bir misal arz edeceğim.. Amerikalı casus U/2 pilotu Powers'in dâvasını hatırlarsınız. Casus maznunu Moskova hâkimleri önünde, Rus avukatları müdafaa etti. Ne mesulleri ne efkârı buna tepki göstermedi. Köhne hukuk diyarında müdafaa hakkı bu seviyeye ve merhaleye gelmiştir. Arkadaşlar, Ya Challe'ı eden Paris Baro Reisi İsrail'de de Yahudi kaatlinin müdafaaası müsamaha ile yapılabilir. Biz 27 Mayıs'tan sonra bir hukuk Devleti kurmak kararı ile toplandık. Onun mimarlarıyız. Hürriyet mücadelesi bitmiş, hukuk nizamı devri başlamıştır. Hisler bir tarafa bırakılmalı hukukun temeli olan mantıki düşünceler meselelerimize ışık tutmalıdır.

27 Mayıs hareketi mütefessih kin ve husumetleri yıkmak ve kardeşliği tesis etmek için yapılmıştır. 27 Mayıs hak ve hürriyetleri kayıtlardan, masuniyetleri ihlâlden kurtarmak için yapılan bir harekettir. 27 Mayıs hakka ve adalete karşı değildir. Hak ve adaleti hükümler kılmak içindir. Sayın Devlet Reisi ilk ziyaretine gittiği Temyiz Mahkemesi Reisine Konfiçyüs'ün şu sözlerini söylemiştir. «Adalet kutup yıldızı gibi yerinde durur ve geri kalan her şey onun etrafında döner.» Nihayet arkadaşlar 27 Mayıs hiçbir şahıs ve zümreye karşı, zümre ve şahıs hesabına yapılmamıştır. İnkılâp asıl hareketi ile hukuka bağlı kalmış, maznunları mevzuat dairesinde Yüce Divana sevk etmiştir. Bunlar arasında bugüne kadar mahkûm olanları ve beraat edenleri vardır. Şahıslar fâni, müesseseler ebedi bulunduğuna göre mukaddes hakları tanımayanlar, masuniyetlere hürmet etmeyenler 27 Mayıs'ın gayesini ve ruhunu kavramamışlardır. Bu ihtilâl, şahsi kinlerin tatmin vasıtası değildir. Bu tarz hareketler millî Hükümetin ve Sayın Devlet Reisinin ifade ve irşatları ile men edilmiştir. İnkılâp insan haklarının kurucusu ve hukuk nizamının

yapıcısıdır. Tarihe ve millete mal olacak fikirlerin müdafaaasını hayatı boyunca yapmaya kararlı olan arkadaşınızı bu yoldan çevirmeye kimsenin gücü yetmeyecektir. Mâruzatıma son verirken müdafaa hakkının masuniyetine dair bir kitabı, tenevvür etmesi için, Ömer Sami Coşar arkadaşına hediye ediyorum. Hepinizi müsamahalı davranışlarından dolayı hürmetle selâmlarım.

ÖMER SAMİ ÇOŞAR — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Niçin, ne hakkında?

ÖMER SAMİ ÇOŞAR — Târiz vardır, sataşmıştır, cevap vereceğim.

BAŞKAN — Başkanlık Divanı sataşma olduğuna kaani değildir.

ÖMER SAMİ ÇOŞAR — İsrar ediyorum. Sataşma vardır.

BAŞKAN — Sataşma olduğu hakkında Ömer Sami Coşar ısrar etmektedir. Keyfiyeti yüksek oylarınıza sunacağım. Kendisinin cevap vermesini kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir. Buyurun, Ömer Sami Coşar.

ÖMER SAMİ ÇOŞAR — Muhterem arkadaşlar, bu dâva Avukatlık Kanununun 4 - 5 ne maddesi içine sıkıştırılacak bir dâva değildir. Bu doğrudan doğruya (Seyfi Öztürk'ün yerinden mahiyeti iyice anlaşılmalı müdahalesi üzerine) biz sizi sükûnetle dinledik. Müsaade buyurun da biz de konuşalım.

Müdafaa hakkı muhakkak ki, mukaddestir. Ben şunu söylemek istiyorum. Burada Sayın Seyfi Öztürk, doğrudan doğruya Avukatlık Kanununun maddeleri üzerinde durdular. Ben de Avukatlık Kanununun bir maddesinden bahsedeyim öyleyse. Avukat Kanununun 27 ne maddesi diyor ki: Avukat kendisine yapılan teklifi yolsuz ve haksız görürse veya sonradan yolsuz ve haksız olduğuna kanaat getirirse dâvayı reddeder.

Demek ki, Sayın Öztürk dâvaların haklı olduğuna inanmış geliyorum eski milletvekillerinin durumuna: Tahkikat Komisyonu, matbaaların kapatılması, arkadaşların hapse atılması hakkındaki kanuna rey vermemiş?. Nereden bileceğiz, bunu? El kaldırıp kaldırmadığını nereden bileceğiz? Ama bu zevat bu kanun çıktıktan sonra 27 Nisandan sonra matbaa kapatılmaları olmuş, kavgalar olmuş ve bu arada on bir kanun çıkmıştır, bunlara açık oy verilmişti o zaman, bunlara inanmıyor idi ise açık olarak bunları belirtir ve

dâvalarda bizimle beraber katılırdı ve bizlere karşı olanlara katılmazlardı.

Bir noktayı tazyik etmek isterim; burada doğrudan doğruya; hukuki çerçeveye içinde kalarak, hissi hareket etmemek lâzımdır, deniyor.

İhtilâl yapılmış, inandığımız dâvalarda yıllarca mücadele edilmiş ve bu mücadelelerde, 27 Mayıs'a kadar bizimle beraber olmadığını söyleyemem ve söylenemez. Seyfi Öztürk arkadaşımız Kurucu Meclisle alakasını, kanunun bir maddesi ile olan irtibatını arz edeceğim. 157 sayılı Kanunun 6 nci maddesinin son fıkrasını okuyorum:

«Faaliyetleri, yayınları ve davranışları ile 27 Mayıs İhtilâline kadar Anayasaya, insan haklarına aykırı ieraat ve siyaseti; desteklemekte devam etmiş olanları, Temsilciler Meclisine üye seçilemezler.» Bugün Öztürk'ün, müdafaasını üzerine aldığı bu dâvanın suçluları olan bu kişiler bu faaliyeti bilfiil desteklemiş ve susup oturmuşlardır. Susup oturmaları, onların mâsum olduklarını göstermez.

HÜSEYİN ONUR — Zaptı sabık hakkında söz istiyorum. (Konuşsun, konuşsun sesleri)

BAŞKAN — Hüseyin Onur'un konuşmasını oyunuza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir. Buyurun.

HÜSEYİN ONUR — Aziz arkadaşlar, her şeyden evvel kıymetli dakikalarımızı birkaç dakikacık işgal edeceğim için özür dilerim. Bu me-

seleyi Cuma gününden beri konuşmak istiyordum, içime dert olmuştum. Mevzuubahis şahıs burada olmadığı için konuşamamıştım. Şimdi vazifelerini bitirerek Yüksek Meclise tesrif etmişler. Evet vazife görüyorlardı. Ne idi bu zatın vazifesi? Düşükleri Yassıada'da müdafaasını etmekti.

Değerli arkadaşlarım, sabıkların mâsum olduğuna inanmayan, onların faaliyetini benimsemiş bir kimse asla onların müdafaasını üstüne almaz. Onların mâsum olduğuna inanıyor ki, onları kurtarılmak için çalışıyor. Fakat kurtaramaz. Onun gibi 100 bin kişi de olsa kurtaramaz. Nedir bu üyenin vazifesi? Onları kurtarıp da yine milletin başına belâ etmek mi? Onu buraya düşükleri lânetlenmiş olan bu kimseleri müdafaasını etmek için değil, onların bozduğu demokratik hayatı yeniden düzenlemek için yolladılar. Bu sebeple onları müdafaasını edemez. Ayrıca sayın Ömer Sami Coşar'ın belirttiği gibi 157 sayılı Kanunun 6 nci maddesinin son fıkrası gayet bârızdır.

157 sayılı Kanunun altıncı maddesi hükmünü hatırlamasını ve tekrar okunmasını isterim. Bu itibarla bu gibi şahısların aramızda üye olmamasına tahammül edemiyorum, bu mukaddes çatı altından ayrılırlar.

FERDA GÜLEY — Bacağımı göster.

BAŞKAN — Efendim, mesele bitmiştir. Gündeme geçiyorum.

4. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — *Cumhuriyet Meclisi Üyeliklerinin Seçimi kanunu tasarısı ve Seçim Kanunu Komisyonu raporu (5/9) (1)*

BAŞKAN — İkinci görüşülmesi yapılacaktır. Maddelere geçiyoruz.

Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Seçimi Kanunu
Birinci Bölüm
İlkeler
Seçim usulü ve şekli

MADDE 1. — Cumhuriyet Senatosu üyeleri seçimi, tek derecedir; çoğunluk usulüne göre,

(1) 36 ya 1 nci ek 8. Sayılı matbu tutanağın sonundadır.

genel, eşit ve gizli oyla, bütün yurtda aynı günde yapılır.

Seçmen, oyunu kendisi ve tam bir serbestlikle kullanır.

Oyların sayımı, dökümü ve tutanaklara bağlanması, açık olarak yapılır.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi kabul edenler... Kabul etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Cumhuriyet Senatosu üyeleri seçiminde, her il, bir seçim çevresidir. Aneak; Ankara, İstanbul, İzmir illeri ilişik (1) sayılı listede yazılı olduğu şekilde üçer seçim çevresine bölünmüştür.

BAŞKAN — Değiştirge vardır, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Bağımsız adayların demokratik bir şekilde daha fazla Cumhuriyet Senatosuna iştiraklerini sağlamak amacıyla kanuna ekli 1 numaralı listedeki:

İstanbul 1 numaralı seçim çevresiyle Konya, Manisa, Sivas, Adana, Bursa, Balıkesir ve Samsun illerinin ikiye bölünmesini arz ve teklif ederim.

Feyyaz Köksal

BAŞKAN — Önergeyi kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmemiştir.

Maddeyi aynen yüksek oylarımıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Madde aynen kabul edilmiştir.

Seçilecek üye sayısı

MADDE 3. — Cumhuriyet Senatosuna seçilmek üzere gelecek üye sayısı (150) dir. Her ilin çıkaracağı Cumhuriyet Senatosu üye sayısı, ilişik (2) sayılı listede gösterilmiştir.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi kabul edenler... Kabul etmiyenler... Madde kabul edilmiştir.

Seçimin başlangıcı ve günü

MADDE 4. — Cumhuriyet Senatosu üyelerinin üçte biri iki yılda bir yapılacak seçimle yenilenir.

Yenilenecek olan Cumhuriyet Senatosu üyelerinin seçiminde ikinci yılın 31 Mart günü seçimin başlangıç tarihidir. Haziran ayının ilk Pazar günü oy verilir.

Cumhuriyet Senatosunda istifa ve ölüm gibi sebeplerle boşalan yerler için, ara seçimi yapılmaz. Ancak, üçte bir yenileme sırasında bu açıklar da doldurulur.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi kabul edenler... Kabul etmiyenler... Madde kabul edilmiştir.

İkinci Bölüm

Seçim öncesi işleri

Seçilebilme

MADDE 5. — Kırk yaşını bitiren ve yüksek öğrenim yapmış bulunan her vatandaş, Cumhuriyet Senatosu üyeliğine seçilebilir.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi kabul edenler... Kabul etmiyenler... Madde kabul edilmiştir.

MADDE 6. — Anayasanın 68 nci maddesi gereğince, milletvekilliğine seçilme yeterliği olmayanlar, Cumhuriyet Senatosu üyeliğine de seçilemezler.

BAŞKAN — Komisyon, madde hakkında söz istiyor, buyurunuz.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ ATIF ÖDÜL — Milletvekili Seçimi Kanunu ile mutabık hale gelmesi için 6 nci maddenin başlığı olarak :

«Cumhuriyet Senatosu üyeliğine seçilemeyecek olanlar» kelimelerinin yazılmasını, ve maddenin böyle oya konmasını rica ediyoruz.

BAŞKAN — Maddeyi bu teklif edilen başlıkla beraber oyuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... 6 nci madde kabul edilmiştir.

Adaylık

MADDE 7. — Seçilme yeterliğine sahip her vatandaş, Cumhuriyet Senatosu üyeliğine adaylığını koyabilir. Siyasi partilerin genel merkezlerindeki yetkili organları da, bu partilerin teşkilâtı bulunan seçim çevreleri için, o çevrenin seçebileceği Cumhuriyet Senatosu üyeliği sayısı kadar aday gösterebilirler.

Siyasi partilerin aday gösterebilmeleri için, kendi tüzüklerine göre ilk genel kurul toplantılarını yapmış olmaları ve en az on beş ilde altı aydan beri il ve ilçe teşkilâtı kurmuş bulunmaları gerekir.

BAŞKAN — Bu madde için önerge var okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

7 nci maddenin 1 nci fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Sirri Atalay

Seçilme yeterliğini sahip her vatandaş Cumhuriyet Senatosu üyeliğine adaylığını koyabilir. Siyasi partilerin genel merkezlerindeki yetkili organları bu partilerin tüzükleri gereğince tesbit edilen adaylarını Yüksek Seçim Kuruluna tevdi ederler.

SİRRI ATALAY — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

SİRRI ATALAY — Arkadaşlarım, 1 nci müzakeresi sırasında bu maddenin başından geçen hatırımsızdır. 7 nci maddede öyle bir yazılış tarzı mevcut ki, Cumhuriyet Senatosu üyeleri için gösterilecek adayları partilerin genel merkezleri

Tüzüklerinde olsun, olmasın, merkez adayı olarak göstermek yetkisine sahiptir, tarzı mevcuttu. Komisyondan sorduk. Sözcülerden sayın Ödül bunun mümkün olamayacağını ifade etti.

9 neu ve 15 nei maddelerde alacaklarını bu hükme tâbi olacağını ve yüzde on nisbetinde genel merkezlerin aday gösterebileceklerini söylemişlerdi. Biz bunun bu şekilde olamayacağını ve Senato üyeliği için merkezden aday göstermenin yerinde olamayacağını söylemiştik. Yüzde yirmi olmasını isteyen komisyon teklifi de reddedilmişti. Partilerin tüzüklerine atıf yapılması, 9 neu ve 15 nei maddede geçmemektedir. O halde ne olacaktır? Senato üyeliği için partilerin tüzüklerinde sarıh hükümler olmamasına rağmen muayyen miktarda siyasi teşekküllerin aday koyabileceği, koyamayacağı hususunu nazarı dikkate alarak ona göre Cumhuriyet Senatosu üyeliklerinin tesbitini, genel merkezlerin yapması ve tüzükleri gereğince yoklamaları tesbit ederek adaylarını Yüksek Seçim Kuruluna bildirmeleri. Bu şekilde tanzim edilmesi icabeder. Komisyon bu kanaatte iseler lütfen beyanatta bulunsunlar. Ve sarıhat bakımından, tevdi ettiğim değişikreyi kabul etsinler.

BAŞKAN — Söz; Komisyonun.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ ATIF ÖDÜL — 9 neu maddenin müzakeresi sırasında 15 nei maddenin 16 numaralı maddeyi gösteren rakamdan evvel maddeye ilâvesi hakkında Meclise ve Riyaset Makamına teklif dermeyan edeceğiz.

SIRRI ATALAY — Suallerimi cevaplandırmadılar.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ ATIF ÖDÜL — 7 nei madde üzerindeyiz. 7 nei maddenin maksadını ilk müzakeresi sırasında arz ettik. Şimdi 15 nei maddenin tatbik sahası bulup bulmayacağını sual ettiniz. 9 neu maddeye 15 nei maddenin de ilâvesi hakkında teklif vereceğimizi söylüyoruz. Bununla Cumhuriyet Senatosu üyelikleri için aday gösterilmesi esnasında 15 nei madde hükümlerinin tatbik edileceği belirmiş olacaktır. Arkadaşımız Cumhuriyet Senatosu için 15 nei madde hükümlerinin de tatbik edilmemesi yolunda bir teklif ve nokta nazara sahiptir. Onun münakaşa yeri tahmin ediyorum ki, 15 nei maddenin ilâvesini teklif edeceğimiz 9 neu madde olacaktır. Kendilerinin tekliflerine bu sebeple cevap vermiyorum. 15 nei maddenin ilâve-

sini teklif ettiğimiz zaman, 15 nei maddenin mutlak olarak gösterileceği, yoksa 15 nei madde arzularına göre geriye doğru giden bir tadil yapıp yapılmıyacağı o zaman mevzuubahsola bilir, kanaatindeyim.

SIRRI ATALAY — Yedinci maddeyi bu şekilde kabul etmek, sayın Ödül arkadaşımızın dedikleri şekilde 9 neu ve 15 nei madde ile kabul ettiğimiz takdirde Cumhuriyet Senatosu üyelikleri için genel merkezlere yüzde on nisbetinde merkezden aday göstermek yetkisi tanınmış bulunuyor.

ATIF ÖDÜL — Evet.

SIRRI ATALAY (Deva mla) — Tadil teklifi ile Cumhuriyet Senatosu üyelikleri parti merkezlerinin yetkili organlarına milletvekilleri için kabul ettiğimiz gibi 15 nei maddede yüzde on nisbetinde merkez adayının hiç olmazsa burada gösterilmemelidir, parti merkezlerine tanınmamalıdır. Bunun gerekçesini izah ettiğim için burada tekrar etmiyeceğim. Eğer değiştiremem kabul edilmeyecek olursa Cumhuriyet Senatosu üyelikleri genel merkezce yüzde on nisbetini diledikleri vilâyetlere serpiştirmek suretiyle bu nisbet yüzde 25, yüzde otuza kadar sağlanmış olacaktır. Onun için bu ciheti belirtiyorum, reylerimizi buna göre kullanacağız.

BAŞKAN — Önergeyi tekrar okutuyorum. (Sırrı Atalay'ın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Önergenin dikkate alınmasını oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Maddeyi aynen oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... 7 nei madde kabul edilmiştir.

Siyasi partilerin aday listeleri

MADDE 8. — Hiçbir siyasi partiye intisabı olmıyan kimselerin, her hangi bir siyasi parti tarafından aday gösterilmeleri yazılı muvafakatlerine bağlıdır.

Bir siyasi partinin aday listesine girmiş bulunan kimse, diğer bir siyasi parti tarafından her hangi bir seçim çevresi için aday gösterilemez.

BAŞKAN — Komisyon.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ ATIF ÖDÜL — 1 nei satırdaki, intisabı olmıyan, kelimesinin yerine, kayıtlı olmıyan, kelimelerinin konulmasını teklif ediyoruz.

BAŞKAN — Maddeyi bu değişiklikle oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 9. — Milletvekili Seçimi Kanununun 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22 nci maddeleri, Cumhuriyet Senatosu üyelerinin seçiminde de uygulanır.

BAŞKAN — Komisyonun bir tadili var, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

9 ncu maddeye (16) rakamından önce (15) rakamının ilâvesi suretiyle Milletvekili Seçimi Kanununun 15 nci maddeye atıf yapılması arz ve teklif olunur.

Komisyon Başkanı
Şefik İnan

BAŞKAN — Komisyonun teklifi olarak maddeye 15 rakamı ilâve edilmiştir. Bu ilâve ile maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Ölüm ve adaylıktan istifa

MADDE 10. — Siyasi partilerin aday listelerinin kesinleşmesinden sonra, ölüm veya istifa suretiyle boşalan yerlere partilerin merkezlerindeki yetkili organlar tarafından, en geç, oy verme gününden önceki yedinci günü saat on yediye kadar, aday gösterilebilir.

BAŞKAN — Madde 10 u kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Üçüncü Bölüm
Seçim günü işleri
Oy verme

MADDE 11. — Cumhuriyet Senatosu üyelerinin seçimi, milletvekilleri seçimi ile aynı günde yapıldığı takdirde, Cumhuriyet Senatosu üyeleri seçiminin oy verme işleri de aynı sandık kurulları tarafından yürütülür. Şu kadar ki; sandık alanında, bu seçim için, ayrı bir kapalı oy verme yeri, ayrı oy sandığı, sandık seçmen listesinin ayrı bir nüshası, milletvekili seçiminde kullanılan zarftan, renk bakımından farklı zarf bulundurulur.

BAŞKAN — Madde hakkında iki önerge vardır, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

On birinci maddedeki ayrı oy sandığı kelimelerinin çıkarılmasını ve maddenin son satı-

rının (renk bakımından farklı zarf ve zarfın renginde ayrı oy sandığı bulundurulur.) şeklinde yazılmasını arz ve teklif ederim.

Hızır Cengiz

BAŞKAN — Diğer önergeyi okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

11 nci maddeye aşağıdaki fıkranın ilâvesini arz ve teklif ediyorum.

Salih Türkmen

Son fıkra :

Ancak, bir sandığa ait işler bitirilmeden diğer sandık açılmaz.

BAŞKAN — Komisyon söz istiyor mu?

SÖZCÜ ATIF ÖDÜL — Zarf ile sandığın aynı renkte boyanması hususu tatbikatta pek mümkün olmaz ama, sandığın başka renkte olması hususuna katılıyoruz. Aksi halde büyük karışıklıklar olabilir. İkincisine ise iltihak etmiyoruz.

Bir seçimde kullanılacak zarfın rengi ile sandığın renginin aynı olması hususundaki teklif arz ettiğim gibi büyük karışıklıklar mevzuu olabilir. Senato seçimlerinde kullanılacaklar ile milletvekilleri için kullanılacak sandıkların rengi bir olabilir.

BAŞKAN — Önergeleri tekrar okutuyorum. (Hızır Cengiz'in önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon önergenin 1 nci kısmına katılmıyor. Binaenaleyh 1 nci kısmı oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Önergenin ikinci kısmını oyunuzaya sunacağım. (İzah edin sesleri) Buyurun Komisyon Başkanı.

KOMİSYON BAŞKANI ŞEFİK İNAN — Efendim, her iki sandığın ayrı ayrı renkte olmasına taraftarız. Ancak kullanılacak oy zarfının renginin sandık renginde olmasına katılmıyoruz. Çünkü belki tatbikatta bu mümkün olmayacaktır. Bu itibarla sadece sandık renginin birbirinden farklı olmasına katılıyoruz. Müsaade ederseniz bu takrirleri komisyona alalım, çünkü maddeyi ona göre tadil edelim.

BAŞKAN — Takrirleri komisyona veriyoruz.

(Salih Türkmen'in önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılıyor. Binaenaleyh bu önergeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul

edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir. Maddeyi komisyonun teklifi veçhile önergelerle birlikte komisyona iade ediyoruz.

Oy puslası doldurma serbestliği

MADDE 12. — Seçmen, dilediği adayları yaparak oy puslası doldurmakta serbest olduğu gibi, basılı oy puslasında yazılı isimlerden dilediğini silebilir ve yerlerine başka adayların isimlerini yazabilir.

BAŞKAN — Tadil önergesi yok. Maddeyi oyunuzla sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Hesaba katılan ve katılmıyan
oy puslaları

MADDE 13. — Belli aday sayısından daha az sayıda ad yazılı olan oy puslaları olduğu gibi kabul edilir. Kurulca okunamıyan adlar hesaba katılmaz.

Aynı ad birkaç defa yazılmış ise tek oy sayılır.

Puslada seçilecek aday sayısından fazla ad bulunduğu takdirde sondan başlanarak fazla adlar hesaba katılmaz.

BAŞKAN — Madde hakkında önerge var.

Yüksek Başkanlığa

13 ncü maddeye aşağıdaki fıkranın eklenmesini arz ve teklif ederim.

Sandıktan milletvekili seçimine ait zarflar çıkmış ise, bu zarflar ile milletvekili seçimine ait oy puslaları hesaba katılmaz.

Hızır Cengiz

KOMİSYON ADINA ATIF ÖDÜL — Katılıyoruz efendim.

BAŞKAN — Diğer önergeyi okuyoruz efendim.

Yüksek Başkanlığa

13 ncü maddeye aşağıdaki fıkranın eklenmesini arz ve teklif ederim.

Hüseyin Ulusoy

Fıkra — Milletvekili seçiminin beraber yapıldığı hallerde; sandıktan çıkan milletvekili seçimine ait zarfların ihtiva ettiği oylar ve Senato seçimine ait zarflardan çıkan milletvekili seçimi oyları hesaba katılmaz.

SÖZCÜ ATIF ÖDÜL — Hızır Cengiz arkadaşımızın tekliflerine iştirak ediyoruz, netice aynıdır.

BAŞKAN — Komisyon iltihak ediyor. Önergeyi kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Maddeyi bu ilâve ile tekrar okutuyorum.

Hesaba katılan ve katılmıyan
oy puslaları

MADDE 13. — Belli aday sayısından daha az sayıda ad yazılı olan oy puslaları olduğu gibi kabul edilir. Kurulca okunamıyan adlar hesaba katılmaz.

Aynı ad birkaç defa yazılmış ise tek oy sayılır.

Puslada seçilecek aday sayısından fazla ad bulunduğu takdirde sondan başlanarak fazla adlar hesaba katılmaz.

Sandıktan milletvekili seçimine ait zarflar çıkmış ise bu zarflar ile milletvekili seçimine ait oy puslaları hesaba katılmaz.

BAŞKAN — Maddeyi bu ilâvesiyle kabul edenler... Kabul etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Dördüncü Bölüm

Seçim sonrası işleri

İl seçim kurulunda birleştirme

MADDE 14. — İl seçim kurulu, ilçe seçim kurullarından gelen tutanakları birleştirerek il seçim çevresindeki :

- 1) Seçmenlerin sayısını,
- 2) Oy kullanan seçmenlerin sayısını,
- 3) İtiraz edilmiş veya ihtilâflı görülmüş olup da, muteber sayılarak hesaba katılan oy puslaları sayısını,
- 4) Muteber sayılmıyan ve hesaba katılmıyan oy puslaları sayısını,
- 5) Muteber tutulan ve hesaba katılan oy puslaları genel toplamını,
- 6) Soyadı alfabe sırasına göre, adayların aldıkları oy sayısını, (rakam ve yazı ile), gösteren bir tutanak düzenler ve çoğunluk usulüne göre, seçilmiş olanları belirtir.

Cumhuriyet Senatosu üyeliğine seçildikleri anlaşılmalara tutanaklarını verir ve bu tutanaklardan ikişer nüshasını Yüksek Seçim Kuruluna gönderir.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi kabul edenler... Kabul etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Seçim sonuçlarının ilân ve yayımı

MADDE 15. — Seçim sonuçlarının ilân ve yayımında, Milletvekili Seçimi Kanununun 36 ve 37 neî maddeleri uygulanır.

ATIF ÖDÜL — Buradaki rakamlar 35 ve 36 olarak değiştirilecektir. Onu rica ediyoruz.

BAŞKAN — Maddeyi bu tashih ile kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Seçim delillerinin saklanması

MADDE 16. — Seçim delillerinin saklanması, Milletvekili Seçimi Kanununun 38 neî maddesi uyarınca yapılır.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ ATIF ÖDÜL — Maddedeki 38 rakamı 37 olacaktır.

BAŞKAN — Bu değişiklikle maddeyi kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Seçimin veya tutanakların iptali

MADDE 17. — Cumhuriyet Senatosu üyeleri tutanaklarına yapılan itiraz, oyların dökümüne, sayımına ilişkin olduğu ve yeniden yapılan döküm, sayım ve hesap sonucunda tutanağın iptaline karar verildiği takdirde, yapılan döküm, sayım ve hesaba göre seçilmiş olduğu anlaşılan Yüksek Seçim Kurulu tarafından tutanak verilir.

Bir seçim çevresinde yapılan seçimin, seçilenlerden bir veya daha fazlasının seçimlerinin veya tutanaklarının; seçim işlemleri veya diğer sebeplerle iptaline karar verildiği takdirde, o seçim çevresinde yeniden seçim yapılır ve Yüksek Seçim Kurulu seçimin yenilenmesine dair kararlarla birlikte, o çevrede yeniden seçimin yapılacağını Resmî Gazete ve diğer vasıtalarla derhal ilân eder.

Bu ilândan sonra gelen altmışıncı günü takibeden ilk Pazar günü oy verme günüdür.

BAŞKAN — Önerge yok. Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Beşinci Bölüm

İtirazlar ve şikâyetler

Adaylara karşı itiraz

MADDE 18. — Adaylıkların geçici olarak ilânından itibaren iki gün içinde, il seçim kuruluna itiraz edilebilir.

İtirazlar, il seçim kurullarınca, en geç, oy verme gününden önceki 25 neî gün akşamına kadar karara bağlanır.

İlgililer, bu kararlara karşı iki gün içinde, Yüksek Seçim Kuruluna itiraz edebilirler.

Yüksek Seçim Kurulu, üç gün içinde ve en geç, kesin aday listelerinin ilânı gününe kadar bu itirazları karara bağlar.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi kabul edenler... Kabul etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Yedinci Bölüm

Son hükümler

MADDE 19. — Bu kanunda özel bir hüküm bulunmayan hallerde, «Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri» hakkındaki Kanunun, bu kanuna aykırı olmayan hükümleri uygulanır.

BAŞKAN — Bir önerge vardır, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

19 neî maddenin altıncı bölüm olarak 18 neî maddeden sonra yazılmasını ve geçici maddelerin de 7 neî bölüm olarak 19 neî maddeden sonraya alınmasını arz ve teklif ederim.

Salih Türkmen

KOMİSYON SÖZCÜSÜ ATIF ÖDÜL — Katılıyoruz efendim.

BAŞKAN — Efendim, önergeyi tekrar okuyoruz.

(Salih Türkmen'in önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılıyor. Önergeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Maddeyi buna göre tekrar okutuyorum.

Altıncı Bölüm

Son hükümler

MADDE 19. — Bu kanunda özel bir hüküm bulunmayan hallerde, «Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri» hakkındaki Kanunun, bu kanuna aykırı olmayan hükümleri uygulanır.

BAŞKAN — Maddeyi bu şekliyle oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yedinci Bölüm

Geçici hükümler

GEÇİCİ MADDE 1. — Bu kanun gereğince yapılacak ilk seçim, milletvekilleri seçimi ile

aynı tarihte yapılır. Üçte bir yenilemeler için 4 ncü maddede belirtilen tarihler esastır.

BAŞKAN — Geçici 1 nci madde hakkında önerge yok. Maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 2. — Birinci ve ikinci yenilemeler, bu kanuna ekli A, B, C grupları arasında, Cumhuriyet Senatosunun özel birleşiminde Başkan tarafından çekilecek adçekme ile belli olur.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ ATIF ÖDÜL — «Çekilecek» kelimesinin «yapılacak» olarak değiştirilmesini rica ediyoruz.

BAŞKAN — Komisyon «çekilecek» kelimesinin, «yapılacak» olarak değiştirilmesini teklif ediyor.

Bu değişiklikle maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 3. — 1. Bu kanunun 7 nei maddesindeki siyasi partilerin 15 il çevresinde il ve ilçe teşkilâtı kurmuş olmaları hakkındaki hüküm saklı kalmak şartıyla, ilk Genel Kurul toplantılarını yapmış olmalarına ve altı aydan beri il ve ilçe teşkilâtı kurmuş bulunmalarına dair olan kayıt, bu kanunun yayınlanmasından sonra yapılacak ilk seçimlerde uygulanmaz.

2. Bu kanuna göre yapılacak ilk Cumhuriyet Senatosu seçimlerine katılacak siyasi partilerin daha evvel kurulmuş olan ilçe ve sandık kurullarına üye vermek hakları saklıdır. Bu hüküm, ilçe seçim kurulu başkanlarınca «Seçimlerin temel hükümleri ve seçmen kütükleri hakkındaki Kanun» un 19 ve 23 ncü maddeleri gereğince re'sen uygulanır.

BAŞKAN — Madde hakkında verilmiş değiştirge yoktur. Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyon iade edilmiş olan 11 nci madde gelmiştir, şimdi onu okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

11 nci maddenin aşağıdaki şekilde değiştirilmesi arz ve teklif olunur.

Komisyon Başkanı
Şefik İnan

Üçüncü Bölüm
Seçim günü işleri
Oy verme

Madde 11. — Cumhuriyet Senatosu üyelerinin seçimi, milletvekili seçimi ile aynı günde yapıldığı takdirde, Cumhuriyet Senatosu üyeleri seçiminin oy verme işleri de aynı sandık kurulları tarafından yürütülür. Şu kadar ki; sandık alanında, bu seçim için ayrı bir kapalı oy verme yeri ayrı renkte, oy sandığı, sandık seçmen listesinin ayrı bir nüshası, milletvekili seçiminde kullanılan zarftan, renk bakımından farklı zarf bulundurulur.

Ancak, bir sandığa ait işler bitirilmeden, diğer sandık açılmaz.

BAŞKAN — Efendim, okunan maddeyi bu şekilde yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Aynen kabul edilmiştir.

Yürürlük

MADDE 20. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Madde hakkında verilmiş değiştirge yoktur. Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yürütmekle görevli makam

MADDE 21. — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN — Madde hakkında verilmiş değiştirge yoktur. Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Efendim, tasarının lehinde ve aleyhinde söz isteyen var mı? Tasarıyı açık oya sunuyorum. Oy kutuları dolandırılacaktır. Kabul edenler, beyaz, reddedenler kırmızı, çekinse de yeşil oy kullanacaklardır. Bu arada Milletvekilleri Seçim kanunu tasarısının ikinci görüşmesine başlayacağız...

CENGİZ HIZIR — Efendim, açık oya sunulan kanuna merbut listeler vardır. Bu kanunun maddeleri müzakere ve kabul edilirken listenin de okunması lâzımgelirdi okunmamıştır, onun da okunmasını rica ediyorum.

BAŞKAN — Tasarıya eklidir, usul veçhile okutmadık. Usul ve teamül böyledir.

2. — Milletvekili Seçimi kanunu tasarısı ve Seçim Kanunu Komisyonu raporu (5/10) (1)

BAŞKAN — İkinci müzakeresidir, maddeleri okutuyorum.

Milletvekili Seçimi Kanunu
Birinci Bölüm
İlkeler

Seçim usulü ve şekli

MADDE 1. — Milletvekili seçimi, tek derecelidir. Seçim, nispî temsil usulüne göre, genel, eşit ve gizli oyla, bütün yurttaki aynı günde yapılır.

Seçmen, oyunu kendisi ve tam bir serbestlikle kullanır.

Oyların sayımı, dökümü ve tutanaklara bağlanması, açık olarak yapılır.

BAŞKAN — Önerge var, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

1 nevi maddenin 1 nevi fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Sırrı Atalay

Milletvekili seçimi tek derecelidir. Seçim, 450 000 nüfusa kadar olan illerde tek isim veya en çok üç isme kadar liste usulüne göre, nüfusu 450 001 den yukarı olan illerde nispî temsil usulüne göre genel, eşit ve gizli oyla bütün yurttaki aynı günde yapılır.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önerge sahibi de söz istemiyor. Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Maddeyi aynen oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde aynen kabul edilmiştir.

Seçim çevresi

MADDE 2. — Milletvekili seçiminde her il, bir seçim çevresidir.

BAŞKAN — Önerge yok. Maddeyi oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Milletvekili sayısı

MADDE 3. — Milletvekili sayısı (450) dir.

BAŞKAN — Madde hakkında önerge yok. Maddeyi oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

(1) 37 ye 3 ncü ek sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.

İllerin çıkaracağı milletvekili sayısı

MADDE 4. — Son genel nüfus sayımı ile belli olan Türkiye nüfusunun (450) ye bölünmesi suretiyle elde edilen rakam esas alınarak, her ilin çıkaracağı milletvekili sayısı, il nüfusunun bu rakama bölünmesiyle tesbit olunur.

Bu suretle hesaplanan milletvekillerinin sayısı (450) yi bulmadığı takdirde, nüfusu bir milletvekili çıkarmaya kâfi gelmeyen illere birer milletvekilliği verildikten sonra, artık nüfus bırakan iller, artıkların büyüklüğüne göre sıraya konur ve ilk hesapta iller arasında bölüştürülmemiş bulunan milletvekillikleri, bu sıraya göre dağıtılır.

Son kalan milletvekilliğinin verilmesinde, iki veya daha fazla ilin eşit nüfus artığı göstermesi halinde, bunlar arasında ad çekilir.

BAŞKAN — Madde hakkında önerge yok. Maddeyi oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Seçimin başlangıç ve günü

MADDE 5. — Her seçim döneminin son toplantı yılının otuz bir Mart günü, seçimin başlangıç tarihidir ve Haziran ayının ilk Pazar günü oy verilir.

Ara seçimleri, Cumhuriyet Senatosu üyelerinin üçte birinin yenilenmesi için yapılan seçimlerle birlikte yapılır. Ancak dönemin bitmesine bir yıl kala milletvekilliği için ara seçimi yapılmaz.

BAŞKAN — Önerge yok. Maddeyi oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Seçimin dönem bitmeden yenilenmesi

MADDE 6. — Seçim dönemi bitmeden önce, seçimin yenilenmesine karar verilmesi halinde, keyfiyet Bakanlar Kurulunca kırk sekiz saat içinde ilân olunur.

Yenileme kararının verildiği günden sonra gelen altmışıncı günü takibeden ilk Pazar günü oy verilir.

BAŞKAN — Önerge yok. Maddeyi oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İllerin çıkaracağı milletvekili sayısının ilanı

MADDE 7. — Her ilin çıkaracağı milletvekili sayısı, Yüksek Seçim Kurulu tarafından 4 ncü madde uyarınca tesbit edilerek, seçimin baş-

langıç tarihinden on beş gün önce; seçimin yenilenmesi halinde, yenileme kararının ilânından sonraki üç gün içinde, Resmî Gazete ve radyo ile yayımlanır.

BAŞKAN — Madde hakkında önerge yok. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İkinci Bölüm
Seçim öncesi işleri
Seçilebilme

MADDE 8. — Otuz yaşını bitiren her vatandaş milletvekili seçilebilir.

BAŞKAN — Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde aynen kabul edilmiştir.

Efendim, şu anda nisap yoktur...

AVNİ DOĞAN — Efendim, müsaade eder-seniz usul hakkında konuşacağım Nizamname-nin maddesi hatırımda değil. Tahmin ettiğime göre 80 nci madde olacak. Riyaset, çoğunluk olmadığı hususunda bir tereddüde düşerse yok-lama yapmak durumundadır. Eğer yoklama yaparlarsa belki koridordaki arkadaşlar da ge-lirler.

BAŞKAN — Oyunu kullanmayan arkadaş var mı? Oy toplama muamelesi bitmiştir.

Yoklama yapacağız.

(Yoklama yapıldı.)

BAŞKAN — Devam ediyoruz.

Cumhuriyet Senatosu üyeliklerinin seçimi kanunu tasarısına (178) üye arkadaş katılmış (178) kabul. Ret ve çekinse yoktur. Muamele tamamdır, tasarı Meclisimizce kabul edilmiştir. (Allah hayırlı cylesin sesleri) (Alkışlar.)

Milletvekilliğine seçilmeyecek olanlar

MADDE 9. — Aşağıda yazılı olanlar millet-vekili seçilemezler.

1. Türkçe okuyup yazma bilmiyenler,
2. Kısıtlılar,
3. İzinsiz olarak yabancı devlet resmî hiz-metinde bulunanlar,
4. Kamu hizmetlerinden yasaklılar,
5. Ağır hapis cezasını gerektiren bir suç-tan dolayı kesin olarak hüküm giymiş olanlar.
6. Taksirli suçlar haric olmak üzere beş yıldan fazla hapis cezasıyla mahkûm olanlar,

7. Zimmet ihtilâs, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullan-ma, dolanlı iflâs gibi yüz kızartıcı suçlardan biriyle kesin olarak hüküm giymiş olanlar.

8. Yükümlü olmalarına ve muaf bulunma-malarına rağmen muvazzaf askerlik hizmetlerini yapmayanlar veya yapmış sayılmayanlar.

BAŞKAN — Önerge yok. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Ka-bul edilmiştir.

Adaylık

MADDE 10. — Seçilme yeterliğine sahip her vatandaş, milletvekilliğine adaylığını koyabilir.

Siyasi partilerin genel merkezlerindeki yet-kili organları, bu partilerin teşkilâtı bulunan seçim çevrelerinde aday gösterebilirler. Şu ka-dar ki; siyasi partilerin seçime katılabilmeleri için, kendi tüzüklerine göre ilk genel kurul toplantılarını yapmış olmaları ve en az on beş ilde, altı aydan beri il ve ilçe teşkilâtı kurmuş bulunmaları ve bu on beş ilin her birinde o çev-renin çıkaracağı sayıda aday göstermeleri ge-rekir.

BAŞKAN — Önerge yok. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

On beş ilde tam aday gösteremiyen siyasi partilerin durumu

MADDE 11. — Her hangi bir sebeple on beş il çevresinde aday göstermemiş olan veya bu on beş ilin her hangi birinde eksik aday gös-termiş bulunan siyasi partilerin genel merkez-lerindeki yetkili organlarına, Yüksek Seçim Ku-rulu tarafından, eksiklerin derhal tamamlan-ması lüzumu bildirilir.

İlgili parti teşkilâtı bu tebliğden itibaren iki gün içinde eksik kalan adaylıkları doldurur. Aksi takdirde, o siyasi parti, bütün seçim çev-relerinde, seçime katılma hakkını kaybeder.

BAŞKAN — Önerge yok. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

On beşten fazla ilde aday gösteren partilerin durumu

MADDE 12. — Siyasi partiler tarafından on beşten fazla ilde aday gösterilmiş olmakla beraber, on beşi aşan seçim çevrelerinin bir veya bir kaçında, her seçim çevresinin çıkara-cağı milletvekili sayısından eksik aday göteril-

miş olması halinde, Yüksek Seçim Kurulunca o partinin genel merkezindeki yetkili organlarına aday listelerinin tamamlanması lüzumu bildirili.

İlgili parti teşkilâtı bu tebliğden itibaren iki gün içinde, o çevrelerin listelerindeki eksikleri tamamlar. Aksi takdirde, yukarıki madde hükmü saklı kalmak şartıyla, adayları eksik kalan seçim çevresinde, o siyasi parti, seçime katılma hakkını kaybeder.

BAŞKAN — Madde hakkında verilmiş değişikliğe yoktur. Maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İtiraz üzerine meydana gelen eksikler

MADDE 13. — Siyasi partilerin aday listelerinde, yapılan itirazlar üzerine eksiklik husule geldiği takdirde, Yüksek Seçim Kurulunun tebliğinden itibaren iki gün içinde bu eksikler tamamlanır. Aksi takdirde, yukarıki maddeler hükümleri, bu hallerde de uygulanır.

BAŞKAN — Madde hakkında değişikliğe önergesi yoktur. Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Siyasi partilerin aday listeleri

MADDE 14. — Siyasi partiler, müşterek liste halinde aday gösteremezler.

Siyasi partilere kayıtlı olmayan kimselerin, her hangi bir seçim çevresi için, aday gösteriletilmeleri, kendilerinin yazılı muvafakatlerine bağlıdır.

Bir siyasi partinin aday listesine girmiş bulunmayan kimse, diğer bir siyasi parti tarafından, her hangi bir siyasi parti tarafından aday gösterilmez.

BAŞKAN — Önerge var, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

14 nci maddenin 1 nci fıkrasının çıkarılmasını arz ve teklif ederiz.

Sırrı Atalay Mehmet Ali Kumbasar

BAŞKAN — Buyurunuz.

MEHMET ALİ KUMBASAR — Muhterem arkadaşlar, siyasi partilerin müşterek liste yapmaması hususu hakkında bu kanunun birinci maddesinde fikirlerimi arz etmiştim. Bugün konuşmak niyetinde değildim. Bu arada bâzı vakıalar bana bu mevzu üzerine fikrimde ısrar etmemi

emrettiği için söz aldım, huzurumuzda açıklayacağım. Onun için özür dilerim. Esbabı mucibe olarak partilerin müşterek liste yapma prensibinin seçimlerin bünyesine mugayir olduğunu söylediler. Yapılacak bu müşterek listenin bünyeye uymadığı hakkında izahatta bulundular. İkincisi de şudur: Yassıada muhakemelerini takip ediyoruz, orada Mecliste partilerin müşterek liste yapıp yapmamaları hususu münakaşa ediliyor. Bizi niçin muhakeme ediyorsunuz şeklinde müdafaa da bulunuyorlar. Biz, çünkü ifadelerimizle ve bugünkü tatbikatımızla Yassıada'dakilere ip ucu veriyoruz. Müdafaa zemini hazırlıyoruz. Ben bu sebeple söz aldım. Önergemin kabulünü rica ediyorum.

BAŞKAN — Bir önerge daha var okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

Milletvekili Seçim Kanunu tasarisının 14 neñ maddesinin birinci fıkrası yerine aşağıdaki metnin konmasını ve sözü geçen maddenin müteakip fıkraları aynen muhafazasını arz ve teklif ederim.

Madde 14. — Birinci fıkra kalkacak, yerine aşağıdaki fıkralar konacaktır :

Siyasi partiler, tüzükleri müsait olmak ve merkezdeki yetkili organlarına karar verilmiş bulunmak şartı ile belli bir seçim için aralarında «iş birliği» kurabilirler.

Bunun için, iş birliğinin bütün Türkiye'ye şamil olması, birliği temsil edecek müşterek bir organ kurulması, Yüksek Seçim Kuruluna, bu kanunun 5 ve 6 neñ maddelerinde yazılı seçim başlangıcı gününden itibaren en geç 10 gün içinde müşterek bir beyanname ile müracaat edilmesi gerektir.

Seçim iş birliğine katılmış partiler, gerek bu kanun ve gerek 298 sayılı Kanun ile tâyin edilmiş hak ve vecibeler bakımından tek bir parti itibar olunur ve bu partilerin merkezdeki yetkili organlarına yapılacak her türlü tebliğler, seçim iş birliğini temsil eden organa yapılır.

Cemal Reşit Eyüboğlu

BAŞKAN — Söz Komisyonun.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Muhterem arkadaşlar, Nispi temsili tatbik eden memleketlerde karma liste yapılır veya yapılmaz. Bunu bir defa bırakıyorum. Evvelâ şunu arz ve izah etmek isterim ki, bir taraftan nispi temsile giderken, adaletin faidesi yamm-

da istikrar arayalım diye çırpınıyoruz, diğer taraftan da partilere birleşme imkânını vererek adaletsizliği temine çalışılıyor. Partilerin iştirakini temin ettiğimiz zaman hangi partileri birleştireceğiz? Tamamen ayrı istikamette olan iki zihniyetten ekseriyeti temin etmek için iştiraki koyacağız. Bu memleketin zararına ve programları birbirine uymayan insanları birbiriyle birleştirmeye götürüyor. Buna nispi temsil sisteminde imkân olmadığı kanaatindeyim. Ekseriyet sisteminde 49 daima 51 den küçüktür. Nispi temilde her parti kendi adedi kuvvetine göre milletvekilleri ile sesini duyuracağına göre, ne olursa olsun iştiraklerin memleketin faidesine olacak bir fikir diye kabulünü mümkün görmemekteyiz. Bilhassa, ekseriyet sistemi olsa sizinle beraberim. Nispi temilde bu olmaz. Binaenaleyh arkadaşlarımız lütfetsinler, önermelerini geri alsınlar.

BAŞKAN — Bir önerge var okuyoruz.

Temsilciler Meclisi Başkanlığına

14 nci maddenin tasarından çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

Emin Soysal

BAŞKAN — Buyun Emin Soysal.

EMİN SOYSAL — İnsanlar için çok garip hal oluyor, bir gün müdafaa ettiği fikri bugün reddetmek. Dün uğruna mücadele ettiği fikrin, tamamen aksini konuşmak hakikaten garip. (Öyle değil sesleri) Size göre öyle değil. Bana göre öyle. Nasıl güc birliğini müdafaa ederken muhtelif partilerin birleşmesini memleket menfaatine gördüysek, yarın da bu gibi haller zuhur edebilir. O vakit partilerin birleşmesini icabettirecek haller her zaman doğabilir. (Sistem değişti sesleri) Gelecekte her şeyin muhtemel olduğunu göz önünde tutmak lâzımdır. Bu bakımdan güc birliğinde partilerin birleşmesini müdafaa etmek prensibini savunur ve hakkıdır. Gerek fertlerin ve gerekse zümrelerin şu veya bu şekilde birleşmelerine mâni olmak için hukukan hiçbir engel yoktur. Bu insanın bir hakkıdır. Bunun tersini düşünmek hürriyetleri ve rejimi zedelemek demektir.

BAŞKAN — Komisyon iştirak etmiyor, önergeyi tekrar okutuyorum.

(Emin Soysal'ın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önergenin dikkate alınmasını yüksek oylarınıza sunu-

yorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

(Sırrı Atalay ve Mehmet Ali Kumbasar'ın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor, önergeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

(Cemal Reşit Eyüboğlu'nun önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önergeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde aynen kabul edilmiştir.

Siyasi partilerin adaylarını tesbit etmeleri

MADDE 15. — Siyasi partiler aday listelerini ve adaylarının listedeki sıralarını kendi tüzükleri gereğince, seçim çevrelerinde demokratik usuller dairesinde yapacakları yoklamalarla tesbit ederler.

Siyasi partilerin merkezlerindeki yetkili organları tarafından aday tesbit edebilmesi ve bu adayların listedeki sınırlarının tâyini, tüzüklerinde bu yetkinin bulunmasına veya genel kongrelerince bu hususta karar verilmiş olmasına bağlıdır.

Ancak bu suretle tesbit edilecek merkez adaylarının sayısı, hiçbir suretle, o siyasi partinin seçime katıldığı illerde göstereceği adaylar toplamının yüzde 10 unu geçemez.

BAŞKAN — Önergeler var okuyoruz :

Yüksek Başkanlığa.

15 nci maddenin 2 nci fıkrasındaki (... veya genel kongrelerince bu hususta karar verilmiş olmasına bağlıdır) kelimelerinin çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

Sırrı Atalay

Yüksek Başkanlığa

Tasarının 15 nci maddesinin (ancak) ile başhyan üçüncü fıkrasının ikinci cümle olarak eklenmesini ve fıkra halinden çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

Nurettin Ardıçoğlu

BAŞKAN — Takriri aykırılık derecesine göre tekrar okuyup oylarınıza sunacağım :

(Sırrı Atalay'ın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Takriri oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

(Nurettin Ardiçoğlu'nun ilk önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Buyurun Ardiçoğlu.

NURETTİN ARDIÇOĞLU — Muhterem arkadaşlar, yoklamaların kanunun birinci müzakeresinde oy verme gününden 35 gün evvel ya pılması hususunu tesbit etmiştik. İyi bir kanun maddesi idi, birinci müzakeresi de bitmişti. Bunun şu faidesi vardı; bu yoklamaların muayyen günde yapılması; bundan evvelki tatbikatta bâzı süüistimaller bakımındandı. Bu süüistimleri önlemek için önerge vermiş bulunuyorum. Politika esnafı bekliyor, transfer bekliyor, çünkü bir yoklamada muvaffak olamazsa diğer partiler yoklamasına girmek suretiyle istifade etmesini bekliyor. Siyasi ahlâksızlığı teşvik ettiği için müddetle takyit edilmesi hakkındaki takrimimizin kabulünü rica ederim.

BAŞKAN — Komisyon.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Efendim, eski metinde vardı, katılıyoruz. Birinci fıkraya oy verme gününden 35 gün evvel kaydı konmuştur.

(Nurettin Ardiçoğlu'nun birinci önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Efendim, komisyon bu önergeye katılıyor. Nazarı dikkate alınmasını kabul buyuranlar... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir. Efendim, diğer önergeyi tekrar okuyoruz.

(Nurettin Ardiçoğlu'nun önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyonun bu hususta bir itirazı yok. Önergeyi nazarı dikkate alanlar... Almayanlar... Nazarı dikkate alınmış, kabul olunmuştur.

HIZIR CENGİZ — Bir sual sormak istiyorum. Komisyondan mümkünse;

BAŞKAN — İkinci müzakeresidir. Söz vermem efendim. Kabul edilen önergeye göre yapılan tadillerle 15 nci maddeyi tekrar okuyoruz.

Siyasi partilerin adaylarını tesbit etmeleri

MADDE 15. — Siyasi partiler aday listelerini ve adaylarının listedeki sıralarını kendi tüzükleri gereğince, seçim çevrelerinde demokratik usuller dairesinde yapacakları yoklamalarla

oy verme gününden önceki 35 nci gün tesbit ederler.

Siyasi partilerin merkezlerindeki yetkili organları tarafından aday tesbit edilebilmesi ve bu adayların listedeki sıralarının tâyini, tüzüklerinde bu yetkinin bulunmasına veya genel kongrelerince bu hususta karar verilmiş olmasına bağlıdır. Ancak, bu suretle tesbit edilecek merkez adaylarının sayısı, hiçbir suretle, o siyasi partinin seçime katıldığı illerde göstereceği adaylar toplamının yüzde 10 unu geçemez.

BAŞKAN — Maddeyi bu şekilde yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

16 nci madde hakkında komisyon yeni bir metin teklif etmektedir. Yeni metni okutuyorum.

Adaylığı koyamıyacak olanlar

MADDE 16. — Yüksek Seçim Kurulu ile il seçim kurulu başkan ve üyeleri ile ilçe seçim kurulu başkanları yurdun hiçbir seçim çevresinden adaylıklarını koyamazlar, aday gösterilemezler ve seçilemezler.

Yukarıki fıkrada yazılı görevlerden, ancak adaylığı koyacak olanlar, çekilebilirler. Adaylığı tercih edenler, bu tercih haklarını görevi kaldıktan sonra kullanamazlar.

Adaylığı tercih edenler, aşağıdaki maddede, memurlar hakkında konulan kayıtlara tâbi olurlar.

İl ve ilçe seçim kurullarında görev kabul eden hâkimlerin bu seçim çevrelerinde ve Yüksek Seçim Kurulu Başkan ve üyelerinin bütün seçim çevrelerinde, ikinci dereceye kadar (bu derece dâhil) kan ve sıhrî hısımları adaylıklarını koydukları veya aday gösterdikleri takdirde, bunlar, seçim kurullarındaki görevlerinden çekilmek ve durumu derhal yetkili merciine bildirmek zorundadırlar.

BAŞKAN — Efendim, komisyon tarafından teklif edilen yeni 16 nci maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Memurların adaylığı

MADDE 17. — Devlet, katma bütçeli idareler, il özel idareleri, belediyelerle, bunlara bağlı daire ve müesseseler, İktisadi Devlet Teşekkülleri ve bunların kurdukları müesseseler ve

ortaklıkları ile kamu tüzel kişiliklerinde, memur ve hizmetli olarak çalışanlarla, belediye başkanları, hâkim ve hâkim sınıfından sayılan memurlar, aday olmak veya aday gösterilmek için istifa zorunda değildirler.

Ancak, bunlar, genel ve ara seçimlerin başlangıcından iki ay önce, seçimin yenilenmesine karar verilmesi halinde, yenileme kararının ilânından başlayarak yedi gün içinde istifa etmedikçe, görevli buldukları seçim çevresinden adaylıklarını koyamazlar, aday gösterilemezler ve seçilemezler.

BAŞKAN — Önerge var okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Anayasa'nın sarîh olarak belirttiği gibi memurların milletvekilliğine adaylıklarını koyabilmeleri için istifa etmek mecburiyetinde bırakılmalarını temin maksadıyla Milletvekili Seçimi Kanununun 17 nci maddesinin 1950 Seçim Kanununda olduğu gibi aşağıdaki şekilde tâdil edilmesini saygılarımızla arz ve teklif ederiz.

MADDE 17. —

«İllerin genel idare teşkilâtında millî irade ile tâyin olunan memurlar ve belediye başkanları genel veya ara seçimlerin iki ay önce seçimin yenilenmesine veya ara seçimlerin vaktinden evvel yapılmasına karar verilmesi halinde ise yenilenmesinin ve kararın ilânından başlayarak yedi gün içinde istifa etmedikçe görevli buldukları seçim çevresinden adaylıklarını koyamazlar, aday gösterilemezler ve seçilemezler.»

Halil Akyavaş Lütfi Engin Reşat Tardu
M. Rauf İnan İlhan Özdi

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLU-
OĞLU — Katılmıyoruz efendim.

BAŞKAN — Efendim, komisyon katılmıyor. Önergenin dikkate alınmasını kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Maddeyi aynen yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Ordu mensuplarının adaylığı

18. — Her sınıftan muvazaf subaylarla askerî memur, askerî adli hâkim ve astsubaylardan ordudan haklarını kazanmış bulunanlar:

Genel ve ara seçimlerin başlangıcından iki ay önce, seçimin yenilenmesine karar verilmesi halinde, yenileme kararının ilânından başlayarak yedi gün içinde, ayrılma isteğinde bulunma-

dıkça, görevli oldukları veya emirleri altındaki askerî birlik ve müesseselerin bulunduğu seçim çevrelerinden ve oy verme gününden en az kırk gün önce ayrılma isteğinde bulunmadıkça, yurdun hiçbir seçim çevresinden, adaylıklarını koyamazlar, aday gösterilemezler ve seçilemezler.

Ayrılma isteği, en yakın âmire verilecek bir dilekçe ile yapılır. Dilekçedeki imzanın sahibine aid olduğu âmir tarafından onanır ve doğruca bağlı bulunduğu Bakanlığa derhal gönderilir. Dilekçe sahibine dilekçenin alındığına dair bir belge ve mertebeler silsilesi yoluyla âmirlere de bilgi verilir. Aynı esaslar dairesinde telgrafla da müracaat caizdir.

Dilekçenin Bakanlığa geldiği tarihten itibaren; nihayet on gün içinde ayrılma isteğinin kabul edilip edilmediği dilekçe sahibine ve âmirlerine tebliğ olunur.

Ordudan ayrılma hakkını kazanmış olanların ayrılma istekleri (Harb ve seferberlik halleri dışında) reddedilemez. Ayrılma istekleri kabul edilenlerden milletvekili seçilmemiş olanlar sonradan bu istekten vazgeçemezler ve orduya dönmeyebilirler.

Ordudan ayrılma hakkını kazanmamış olduklarından dolayı, ayrılma istekleri reddedilenler, aday listesine giremezler ve adaylıklarını koyamazlar ve seçilemezler.

Ayrılma istekleri kabul edilenler, görev başında buldukları sürece propaganda mahiyetinde hiçbir harekette bulunamazlar.

Resmî elbise ile propaganda yapmak ve bu mahiyette her hangi bir harekette bulunmak yasaktır.

BAŞKAN — Bir önerge var, okutuyorum :

Yüksek Başkanlığa

18 nci maddenin altıncı fıkrasının ikinci satırındaki «giremezler» kelimesinden sonra gelen «ve» kelimesinin kaldırılarak, yerine bir, virgül (,) konmasını teklif ederiz.

Komisyon Başkanı
Şefik İnan

BAŞKAN — Efendim, komisyonun bu değişikliğiyle maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Adaylık için müracaat

MADDE 19. — Milletvekilliği adaylığı için

oy verme gününden önceki otuzuncu gün saat on yediye kadar müracaat edilir.

Bu müracaat, adayın, milletvekili seçilmek istediği çevrenin il seçim kurulu başkanlığına, bu kanunun adaylık için aradığı şart ve vasıfları haiz olduğunu belirten bir yazı ile yapılır. Kurul başkanlığı, müracaatın alındığına dair bir belge verir, müracaatı ilân eder ve derhal Yüksek Seçim Kuruluna bildirir.

Siyasi partiler tarafından müracaat, seçimine katılacakları çevrelere ait aday listelerinin, genel merkezleri tarafından, yukardaki süre içinde Yüksek Seçim Kuruluna alındı belgesi karşılığında verilmesi suretiyle yapılır.

Yüksek Seçim Kurulu, bunları derhal il seçim kurullarına bildirir.

Yüksek Seçim Kurulu bütün müracaatları, il seçim kurulları da kendi çevrelere aidolanları, alışılmış araçlarla, geçici olarak, ilân ederler.

BAŞKAN — Önerge yok.. Maddeyi oyunuz sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Bir çevreden adaylık

MADDE 20. — Bir kimse, birden fazla seçim çevresinden aday olamaz, aday gösterilemez ve seçilemez.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen yok. Maddeyi oyunuz sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Müracaatların incelenmesi

MADDE 21. — İl seçim kurulları, kendi seçim çevrelerinin adayları hakkında yaptıkları inceleme sonunda, bu kanunda yazılı adaylık şartlarında noksanlık veya aykırılık bulunduğunu görürse, durumu, ilândan itibaren iki gün içinde müracaatçıye, parti il başkanlarına ve Yüksek Seçim Kuruluna bildirirler.

BAŞKAN — Komisyonun bir tezkeresi var, okuyoruz :

Yüksek Başkanlığa

21 nci maddedeki «bulunduğunu» kelimesinden sonra gelen, «görürse» tâbirinin, cümlelerin başı ve sonu ile ahengi sağlamak amacıyla «görürlerse» şeklinde değiştirilmesi arz ve teklif olunur.

Komisyon Başkanı
Şefik İnan

BAŞKAN — Komisyonun teklif ettiği bu değişiklikle maddeyi oyunuz sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Adayların ilânı

MADDE 22. — Adaylıklar kesinleştikten sonra, Yüksek Seçim Kurulu bütün adayları, oy verme gününden önceki yirminci gün, seçim çevreleri itibariyle radyo ve Resmî Gazete ile ilân eder.

İl seçim kurulları da kendi seçim çevrelerindeki adayları, alışılmış araçlarla ilân ederler.

BAŞKAN — Önerge yok. Maddeyi oyunuz sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Adaylıktan istifa ve ölüm

MADDE 23. — Aday listelerinin kesinleşmesinden sonra, adaylıktan istifa, seçim sonuna kadar nazara alınmaz ve o adayın bulunduğu listede değişiklik yapılamaz.

Ancak, bu gibiler, seçim sonunda, milletvekilliğine seçilmiş bulunurlarsa, istifaları hüküm ifade eder ve yerlerine, listede sıra itibariyle kendilerinden sonra gelenler seçilmiş olurlar.

Ölüm halinde dahi listelerde değişiklik yapılamaz ve bu halde 11, 12 ve 13 nci maddeler hükümleri uygulanmaz. Ancak, yukarıki fıkra hükmü uygulanır.

BAŞKAN — Önerge yoktur. Maddeyi oyunuz sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Üçüncü Bölüm

Seçim günü işleri

Kullanılacak oy puslası

MADDE 24. — Milletvekili seçiminde :

a) Siyasi partiler için, bu kanunda yazılı usuller gereğince, sıraya konulmuş olan adayların adlarını gösteren basılı oy puslaları,

b) Bağımsız adaylar için, yalnız bir bağımsız adayın adı basılı veya el ile yazılı oy puslası, Kullanılır.

BAŞKAN — Bu madde hakkında verilmiş olan önergeleri okutuyorum :

Temsilciler Meclisi Başkanlığına

24 nci maddede, «sıraya konulmuş» ve «basılı oy puslaları» kullanılması usulü vatandaşın oyunu serbest kullanma prensibine bilhassa birinci maddenin ikinci fıkrasına aykırı olduğu

için tasarıdan çıkarılmasının oya konmasını arz ve teklif ederim.

Emin Soysal

Yüksek Başkanlığa

24 nci maddenin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Sırrı Atalay

M: Ali Kumbasar

Madde 24. — Milletvekili seçiminde;

a) Siyasi partiler için, bu kanunda yazılı usuller gereğince sıraya konulmuş olan adayların adlarını gösteren basılı oy kâğıtları ile seçmenin el yazısı ile doldurduğu oy kâğıtları,

b) Bağımsız adayın veya o il çevresi milletvekili sayısı kadar bağımsız aday ismi taşıyan basılı veya el ile yazılı oy puslası kullanılır.

Yüksek Başkanlığa

Karma liste tanzimine imkân vermemesi dolayısıyla, Meclisimizce kabul edilen Anayasa tasarisının 55 nci maddesi ile teklif edilmeyen Milletvekili Seçimi Kanununun 24 nci maddesinin, karma listeye imkân verecek şekilde değiştirilmesi için komisyona iadesini arz ve teklif ederiz.

Ihsan Ögat

Feridun Üstün

Suphi R. Doğukan

Yüksek Başkanlığa

Anayasa tasarisının ve bu kanunun 1 nci maddesine uygun olarak, seçmene uygun olarak seçmene tam bir oy serbestliği hakkı tanımak mecburiyetinde olduğumuz, cihetle Milletvekili Seçimi Kanununun 24 nci maddesinin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Muhittin Gürün

Madde 24. — Milletvekili seçiminde aşağıdaki oy puslaları kullanılır :

A) Siyasi partileri için, adayların adlarını gösteren basılı oy puslaları,

B) Partili veya bağımsız aday isimleri el ile yazılmış her çeşit karma oy puslaları,

Seçmenler partilerin basılı oy puslalarından diledikleri adayları çizebilecekleri gibi bunların yerine diğer partili veya bağımsız adayları da yazabilirler. Parti listelerindeki bu çizme ve değişikliklerin el ile yapılmış veya yazılmış olması şarttır.

CEMAL REŞİT EYÜBOĞLU — Usuk hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Müsaade buyurun, hatip konuşsun.

MÜHİTTİN GÜRÜN — Aziz arkadaşlarım, Milletvekilleri Seçimi Kanunu ile, seçmenin karma liste yapma hakkı tanınmamış, milletvekili sayısından az miktarda adaya oy vermesi halinde bu oyu hiç kabul edilmemiş, bir parti listesinde çizdiği adaya dahi, bu sarıh iradesi bir tarafa bırakılarak aksine, rey verdiği farz ve kabul edilmiş, ve hattâ bağımsız adayların bir kaçını, arada bir kâğıt üzerine yazması hakkı dahi kabul olunmamıştır.

Bu sistem üzerinde seçmene tanınan hak, seçime katılan parti listelerinden birisini veya sadece bir tek bağımsız aday ismini yazabileceği puslayı sandığa atmak hakkıdır.

Yani seçmen dar bir kafanın içine sokulmakta, çıkış kapısı olarak da önüne ya bir parti listesi veya bir tek bağımsız aday puslası gösterilmektedir.

Şimdi arkadaşlarım, bu durum karşısında bundan kısa bir müddet evvel kabul ettiğimiz Anayasanın 55 nci maddesini hatırlatmak isterim.

Bu maddede şöyle demiştik :

(Seçimler serbest, eşit, gizli, tek dereceli genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre yapılır.)

Keza müzakere ettiğimiz Milletvekili Seçimi Kanununun birinci maddesinde de şu hükümler vardır :

(Milletvekili seçimi tek derecelidir.)

Seçmen oyunu kendisi ve tam bir serbestlikle kullanır. Bu hükümlerdeki (serbest) kelimeleri ve seçmenin oyunu tam bir serbestlikle kullanacağına dair olan ifadeler, seçmenin mutlak bir irade serbestisi içinde dilediğine oy vereceği mânasını taşımaktadır.

Halbuki bu Seçim Kanunu ile seçmene bu hak tanınmamaktadır. Sistemi savunanlar, buradaki serbestinin, seçime katılan partilerden birisini seçmekte ve o parti listesinde de adaylar arasında dilediğinin sırasını değiştirmekte mutlak bir şekilde mevcud olduğunu ileri sürerler. Ancak naçiz kanaatıma göre, bu mutlak bir serbesti olmayıp kayıtlı ve şartlı oy kullanmadan başka bir mâna ifade edemez. Zira bir taraftan seçmene oyunu kullanmada (hürsün, serbestsin) derken arkasından (ancak

partilerden birisine oy verebilirsin) şartı ilâve olunmaktadır. Benim (tam bir serbestî) den anladığım bu değildir.

Diğer taraftan gerek Anayasada gerekse Seçim Kanununda seçimlerin tek dereceli olduğu yazılıdır. Bir seçmenin tek dereceli sayılabilmesi için, kanuni şartları haiz bütün vatandaşların, dilediklerinde seçimlere adaylıklarını koyabilmeleri ve seçmen vatandaşların da bunlar arasından dilediğine oy verebilmesi lâzımdır.

Halbuki kurduğumuz sistemde, bağımsız adaylık konabileceği kabul edilmekle beraber, asıl adaylar partiler kademelerinde tâyin olunarak bunların kazanma dereceleri dahi o kademelerce tesbit olunmakta ve seçmenin, gerek bağımsız adayların kazandırılmasında, gerekse parti adaylarının kazanma şanslarının değiştirilmesindeki tesiri, nazari bakımdan mevcud olmakla beraber fiiliyatta hemen sıfıra düşülmektedir.

Keza seçmenlerin, parti liste, yine oy verdikleri takdirde, milletvekili sayısı kadar adaya oy verebilecekleri kabul edildiği halde, bağımsız adayları tercih eylemeleri halinde ancak bir tek adaya oy verebilmek hakkı tanındığı cihetle kanunlarda yer alan oy eşitliği prensibi de zedelenmektedir.

Bu sebeplerle bu kanunla tesis edilmekte bulunan (oy verme) mekanizması, Anayasa hükmüne ve bizzat kanunun birinci maddesinde belirtilen esaslara aykırı bir durum yaratmaktadır.

Bir kısım sayın arkadaşlarımız, bu mahzurların nispî temsil sisteminin tabii bir neticesi olduğunu ve bu sistemin tercihi halinde bu mahzurlara katlanmanın zaruri bulunduğunu, ve binnetice bizim mülâhazalarımızın sistemle bağdaştırılmasına imkân olmadığını, bunların da sisteme ilâvesi halinde tasnif müşkülâtı, dekapitasyon hilelerine baş vurulmak gibi birtakım mahzurların ortaya çıkacağını ileri sürmekte ve bizi mevzuu ve klâsik sistemleri iyice tetkik etmeden ayaküzeri ve âkıbeti meçhul bir sistem icadına gayret eden kişiler olarak vasıflandırmaktadırlar.

Halbuki bu kürsüden birçok arkadaşlarımız tarafından ifade edildiği üzere yani temsil esasını kabul etmekle beraber seçmene tam

bir oy serbestisi tanımış olan memleketler de mevcut bulunmaktadır.

Meselâ dünyanın en eski demokrasisini yaşatmakta ve yaşamakta olan İsviçre'nin gerek Federal Seçim Kanununda, gerekse Cenevre Kantonu Seçim Kanununda bu esaslar kabul edilmiştir. Esasen komisyonun sayın sözcüsü de bu kürsüde bu ciheti açıkladı.

Bendeniz izninizle yalnız bu kanunların bu mevzua dair olan maddelerini okuyacağım :

Millî Konsey seçimi hakkında 14 Şubat 1919 tarihli Federal Kanun :

Madde 13. — Seçmen, oyunu kullanırken isterse matbu bir oy pusulasından, isterse beyaz bir kâğıttan istifade eder. İkinci halde oy pusulasına tevdi edilmiş listelerin her hangi birisinde mevcut namzet adlarının tamamını veya bir kısmını yazabilir. Matbu liste üzerinde seçmen lüzumlu gördüğü silinti, değişiklik ve ilâveleri kendi el yazısıyla yapabilir.

Muhtelif listelerde yazılı namzet adlarını taşıyan, mihaniki vasıtalarla teksir edilmiş olan oy pusulaları hükümsüzdür.

Bir namzedin adına aynı listede iki defa fazla yazmak memnudur. (Penbe kitap sayfa 244)

Cenevre Kantonu : 8 Temmuz 1942 tarihli kanunla muaddel 3 Mart 1906 tarihli oy verme ve seçimlere dair Kanun :

Madde : 64. — Bir pusla, seçilmesi gereken şahıslardan fazla ismi ihtiva ettiği takdirde, son yazılan isimler sayılmaz.

Seçilmesi gereken şahısların sayısından daha az ismi ihtiva eden oy pusulaları muteberdir.

Bir pusla aynı şahsa verilmiş mütâaddit oy ihtiva ettiği takdirde, bu oylar ancak bir tek olarak sayılır. (Sayfa : 285)

Madde 104. — Seçim, bu kanunun 44 - 59, 61, 62 nci maddeleri hükümleri uyarınca yapılır.

Seçmen, seçilecek üye sayısı kadar oya maliktir. Sandığa el ile yazılı bir liste atmak ve basılı listeleri tadil etmek veya nâtamam bir aday listesine oy vermek hakkına maliktir.

Bir liste, seçilecek üyelerin sayısından fazla adayı ihtiva ettiği takdirde, son yazılan isimler sayılmaz. Oy verme yerinde Hükümet Genel Sekreterliğine resmen tevdi edilmiş listelerden gayri listeler seçmenlerin emrine amade bulundurulamaz. Ve bu kitap sayfa 291.

Görülüyor ki İsviçre bizim seçmene vermediklerimiz haklarını tamamını vermiş ve bunu da nispi temsil usulüyle bağdaştırmıştır.

Şimdi arkadaşlar, bu mevzuda bir noktayı iyice tesbit etmek lazımdır :

Hiçbir mahzuru bulunmayan bir sistem mevcut değildir. Her sistemin kendine göre birtakım faydaları, buna mukabil de mahzurları vardır. Tabiiyle seçmene, istediği adaya oy vermesini sağlayacak karma liste yapabilmesi ve istediğini parti listelerinden çizebilmesi hakkının verilmesi halinde birtakım tatbikat hileleri ve mahzurları ortaya çıkabilir. Ve hattâ bu mahzurlar iddia edildiği üzere bazan çok yüksek derecelere de varabilir. Ancak bu mevzuda mahzurlar ne olursa olsun gözden uzak tutulmayacak birtakım hedef noktaları vardır. Bunlar Anayasada ve bu kanunda belirtilmiştir. İşte bu hedef noktalarının en ehemmiyetli olanlarından birisi seçmenin tam bir serbesti içinde dilediğine, dilediği partiye değil, dilediği adaya oy verebilmesi keyfiyetidir. Mahzurun derecesi ne olursa olsun bu hedefi gereği gibi belirtmeyen ve mahfuz tutmayan ve çeşitli mülâhazalarla şu veya bu yoldan bu serbestiye takyit ve tahditler koyan bir sistem şayanı kabul değildir.

Kanunlar bu hedefi tamamiyle mahfuz tutmalı, ileri sürülen mahzurların tahakkuk dereceleri ihtimallerine göre gerekli tedbir ve müeyyideleri de birlikte getirmelidir.

Kanaatimce, parti listelerinde önceden sırayı tayin etmeyen, ve seçmene gerek parti listeleri üzerinde, gerekse ayrı kâğıtlarda partiler veya bağımsız adaylardan mürekkep karma listeler yapabilmesine, ve beğenmediği adayların isimlerini çizebilmesine imkân veren bir sistem Anayasanın ve Seçim Kanununun umumi prensiplerine uygun bir sistem olabilir. Buna göre meselâ bozulmadan atılan veya üzerinde karma listede yapılan parti oy puslaları ve adaylar üzerine ayrı olarak yapılacak ilgili tasnif sonucunda sandıklara değişmeden veya değiştirilmiş olarak atılan parti oy puslaları sayısına göre partilerin kazandıkları milletvekili adedinin tesbiti ve her parti listesinde de adayların kazandıkları oy sayısına göre sıralarının tayin olunması, meseleye bir hal çaresi olarak düşü-

nülmekte veya bu esası mahfuz tutacak başka bir usulün tesisi mümkün görülmektedir.

Bu sebeplerle bu esaslardan tamamen uzak ve seçmene birinci maddesiyle vadettiği oy serbestisini tam olarak vermemekte olan bu kanuna kırmızı oy kullanılmak mecburiyetini duyduğumu arz etmek isterim. Bu maksatla bir önerge sunmuş bulunuyorum. Kabulünüze mazhar olursa minnettar olurum.

Şayet kanun bu şekilde çıkarsa esas vasfından mahrum olan bu kanunun tümüne kırmızı oy kullanacağımı da bu suretle arz ve izah etmiş oluyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN — Komisyon.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Muhterem arkadaşlar, karma oy usulünün nispi temsilin tatbik edildiği memleketlerde mevcudiyeti veya ademi mevcudiyetinden ziyade memleketimizin bünyesi zaviyesinden nispi temsilin ne gibi tehlikelerle karşı karşıya olduğumuzu tasarrufların birinci müzakeresinde Heyetinize dilimizin döndüğü kadar izaha çalışmıştık. Şimdi aynı mevzu tekrar kürsüye getirilmektedir. Ancak, Anayasamızın 55 nci maddesine istinaden ortaya konulan mesele ne oy eşitliği, ne tek dereceli seçim, ne genel oyu ihlâl eden bir mahiyet taşımaktadır. Tek dereceli seçim, kendileri de pek iyi bilirler ki, seçmeni doğrudan doğruya seçmesi meselesidir. Karma listenin bununla hiçbir alâkası yoktur. Oy eşitliği meselesine gelince : Bir seçmen bir oya sahiptir, oy eşitliğinden murat da budur. Yalnız bir noktaya işaret edeceğim, eksik aday listelerinin çıkarılması meselesinin kanunen mümkün olmadığı hallerde, müstakil adaylarla bu hususun nasıl bağdaştırılacağı şeklinde bir suali irat buyurdular. Ben de kendilerinin bu suallerine bir sual teveih etmek suretiyle cevap vermek istiyorum. Kanunen seçime girecek olan partilerin 15 ilde teşkilât kurmaları hususunu derpiş ettik. Bağımsız adayların da her hangi bir vilâyette ve her hangi bir yerde seçime katılmaları halinde, 15 ilde teşkilât kurulması mecburiyeti karşısında seçimin ihlâl edilip edilmediği hususunu kendileri düşünmüşler midir? Bununla beraber parti zaviyesinden bir hududun tanınması lâzımdır. Ayrıca müstakil adaylar zaviyesinden de diğer parti adaylarıyla bir araya gelmek suretiyle

bir koalisyonu her vilâyette önlemeyi kabul etmek mümkün olmayacaktır. Bu prensip zaviyesinden öyle bir yola gittiğimiz takdirde geçen sefer arz ettiğim gibi, her vilâyette birtakım şahısların bir araya gelerek karma liste yapmak gibi bir imkâna sahibolması yolunu açacaktır. Bu bakımdan karma listeye taraf tar olmadığımızı da ifade etmiştik. Arkadaşımın ifade buyurdukları İsviçre Kanununun 13 ncu maddesinin son fıkrası bir yığma oy sistemini kabul etmiştir. Bunun da birtakım mahzurları vardır. Bizde yığma oyu tatbik kabiliyeti hemen hemen yok gibidir. Yığma oyu kabul etmenin sebebi de kapitasyona mâni olmak ve netice itibariyle karma oyların tehlikelerini bertaraf etmek içindir. Karma oyu kabul eden memleketler karma oy usullerini işlemez bir hale sokarak mahzurlarından kurtulmıyacağını da aynı zamanda düşünmüşlerdir. Biz de karma oyunun doğuracağı mahzurları göz önünde tutarak bu usulü kabul etmemiş bulunuyoruz. Fransız Kanununun 16 nci maddesinin 3 ncu fıkrası karma oy yekûnu parti oyunun yarısına balığ olmadığı müteber saymamaktadır. Seçimde alınan oyların yarısından az karma yapmış olan seçmenlerin yarı yarıya bölünmesi halinde bu mekanizma işlemez bir hale gelecek, dolayısıyla karma sistem de işlemyecektir. Bu usul tatbik edilmiş ve tatbikatta neticeleri görülmüştür.

Karma listeye yer veren Garp memleketlerinde dahi birtakım sınırlar ve tahditler konulmak suretiyle bu usul işlemez bir hale getirilmiştir. Nispî temsilin espirisinde, daha doğrusu seçimin espirisinde karma listenin nispî temsille bağdaşamayacağı ilmen söylenmektedir. Nispî temsilin esası zaten karmadır. Vatandaşın kullandığı oyların muayyen nisbetler dâhilinde partilere dağılması suretiyle millî irade tecelli edecektir. Durum böyle olmadığı

takdirde, tâbirimi mâzur görün, aslında karma olan bir sisteme tekrar karma ilâve etmek suretiyle karmakarışık bir hale getirmemek lâzımdır.

MUHARREM İHSAN KIZILOĞLU — Efendim, bir seçimde müstakillerin bir araya gelip bir liste yapmalarının ne gibi mahzurları vardır?

SÖZCÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Arz ettim, dinlememişsiniz Paşam.

MUHARREM İHSAN KIZILOĞLU — Zavalıların parası yok ki müşterek liste yapsınlar.

SÖZCÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Müstakil hüviyetlerini muhafaza etmek şartıyla seçime girmelerini kabul ediyoruz. Partilerin listelerinde de pekâlâ girebilirler. Bu hususta da kendilerine hiçbir muaheze teveccüh etmez.

ALİ EREL — Partiden istifa etmiş ise?..

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Ömrü boyunca partiden istifade etmiş olanların kanunen tekrar istifa mecburiyetleri yoktur.

BEDRETTİN TUNCEL — Efendim, bağımsızlardan bahsettiniz, listeler içinde her hangi bir isim üzerinde bir tasarruf yapılmak istendiği zaman mümkün olabilecek midir? Meselâ x partisi listesinde bir zat sevilmemektedir, bu şahsı listeden çıkarmak için bir tasarruf yapmak mümkün müdür?

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Tercihli oyla yapabilecektir. Bu hususu geçen celse uzun uzun izah ettim. Her halde zatiâliniz yoktur.

BAŞKAN — Bu madde hakkında verilmiş iki önerge daha var. Vakit de birhayli geçti. Bugün saat 15 de toplanılmak üzere oturumu kapatıyorum.

Kapanma saati : 12,35

İKİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15,00

BAŞKAN — İbrahim Senil

KATIPLER : Alev Coşkun, Şahap Kitapçı

BAŞKAN — Oturumu açıyorum.

24 ncü maddeden itibaren müzakerelere devam ediyoruz. Madde üzerine verilmiş önergele-ri okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

Tasarımın ihtiva ettiği (tercihli oy) usulü ye-rine (karma liste) usulünün kabulünü ve 24 ve bunu takibeden maddelerin bu şekilde düzenlenmesini arz ve teklif ederiz.

Şükûfe Ekitler

Necip Bilge

Rıza Göksu

Yüksek Başkanlığa

Nispî temsil ile şahsa oy verme usullerini telif etmek, seçmen vatandaşların seçimlere ilgisini ve seçim neticeleri üzerindeki müessiriyetini artırmak amacı ile; İsviçre Millî Meclisi Seçim Kanununun 13 ncü maddesindeki ilkelere mütenazır olarak, tasarının 24 ncü maddesinin ve başlığının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Oyverme

MADDE 24. — Milletvekilliği seçiminde seçmen oyunu kullanırken;

a) Basılı oy puslalarını aynen kullanmak,

b) Basılı oy puslaları üzerinde dilediği değişikliği yapmak yetkisine haizdir.

Cemal Reşit Eyüboğlu Vefik Piringçioğlu

BAŞKAN — Evvelâ maddenin çıkarılması hakkındaki önergeyi oyunza sunacağım.

(Emin Soysal'ın önergesi tekrar okudu.)

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Maddenin komisyona iadesi hakkındaki önergeyi okutuyorum.

(İhsan Ügat, Feridun Üstün, Suphi Doğan'ın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir. Diğer önergeleri de sırası ile okuyoruz.

(Necip Bilge, Şükûfe Ekitler ve Rıza Göksu'nun önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Aynı mahiyettedir, onun için oya koymuyorum.

(Sırrı Atalay ve Mehmet Ali Kumbasar'ın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Önergenin dikkate alınmasını kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir

(Muhittin Gürün'ün önergesi tekrar okundu.)

(Aynı mahiyettedir, oylandı sesleri)

BAŞKAN — Efendim, bazı farklar var, onun için oya arz edeceğim. Önergenin dikkate alınmasını kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

(Cemal Reşit Eyüboğlu ve Refik Piringçioğlu'nun önergesi tekrar okundu.)

(Aynı mahiyettedir, sesleri)

CEMAL REŞİT EYÜBOĞLU — Efendim, öğleden evvel söz istemiştin, şimdi konuşmak imkânı yok, lütfen önergeyi reye arz edin.

BAŞKAN — Önergenin dikkate alınmasını kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Efendim, maddenin açık oya sunulması hakkında bir önerge verilmiştir. Fakat İctüzüğün 136 ncü maddesi, ikinci müzakerede maddenin açık oya konulmasına cevaz vermemektedir. Bu sebeple Başkanlık Divanı maddenin açık oya sunulması hakkındaki teklifi oya koymuyor.

Maddeyi tasarıdaki şekliyle oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

24 ncü maddeden sonra tasarıya bir madde eklenmesi hakkında bir teklif vardır. Okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Aşağıdaki teklifin tasarıya (25) nei madde olarak eklenmesini arz ve teklif ederiz.

Mustafa Kepir Nurettin Ardiçoğlu

Madde 25. — Parti aday listeleri seçmenlere önceden dağıtılmaz. Seçmenler oy verme yerine konulan aday listelerini kullanırlar.

NURETTİN ARDIÇOĞLU — Muhterem arkadaşlar, tasarıya ilâvesini teklif ettiğimiz madde yeni bir sisteme geçerken; suiistimalleri ve dürüst olmıyan kimselerin, seçmen iradesi üzerindeki tesirlerini önlemeye mâtuftur. Bendeniz, öyle tahmin ediyorum ki, bir tercih işaretinin oy puslasına konması meselesi çok suiistimal edilebilecektir. Oy puslalarının seçmenlere daha evvel tevzi edilmiş olması halinde suiniyet erbabı bundan faydalanacak. Daha önce isimler hizasına bilhassa okumak yazmak bilmiyen muhitlerde toptan işaret koyduracaklardır. Bilhassa listenin sonunda gelen adaylar eğer hakikaten dürüst hareket etmezlerse tercihli oy sebebiyle bunu istismar edeceklerdir. Önceden oy puslalarına işaret koymak suretiyle binlerce vatandaşın oylarını başka istikametlerde kullandırmış olacaklardır. Gerçi bu hususta komisyon bir müeyyide düşünmüş, hattâ biz kendileriyle cezanın ağırlaştırılması hususunda temasda da bulunmuştuk. Fakat, şimdi anlaşılıyor ki, ceza pek ağırlaştırılmıyor, bilâkis hafifletiriliyor. Bu cezai müeyyide suiniyet erbabını bu işi yapmaktan kendisini korkutmayacaktır. Bu sebeple de bu durum büyük vatandaş kütleleri üzerinde teşevvüslere sebebiyet verecektir.

Yeni bir sisteme gidiliyor, bunun ne gibi bir netice vereceği, nasıl tatbik edileceği, hepimiz tarafından meçhul olan bir keyfiyettir. Binaenaleyh ihtiyatlı bir adım atmak lâzımdır, kanaatindeyim. Birçok memleketlerde zaten bu oy puslaları bizde âdet olduğu gibi önceden seçmene dağıtılmaz. Seçmen gelir sandık başına oyunu orada alır, puslasını kullanır. Esasen seçmenin uzun boylu yapacağı bir vazife yoktur. Hepsini olduğu gibi atacaktır. Orada bir tercih oyu kullanacaksa, onu ne suretle yapacağını da pekâlâ bilir. Bunun misalleri pek çoktur. Teklif ettiğimiz madde kabul edilirse, hiçolmazsa önümüzdeki devrede bu usulün tatbikinden doğacak mahzurlar da önlenebilir. Tekrar arz edeyim : Dürüst olan kimseler bunu yapmayacaklardır. Fakat dürüst olmıyan kimseler bunu fazla surette istismar edeceklerdir. Bu madde kabul buyurulduğu takdirde, cezai müeyyideleri çok ağırlaştırmak lâzımdır. Komisyonun ilk getirdiği metin cezayı daha da hafifletmektedir.

Bu sebeple getirmiş olduğumuz teklifin kabulünü istirham ederim. Bizim getirmiş olduğumuz teklif suiistimalleri önliyecek mahiyettedir. Biz diyoruz ki, tercihi sandık başında yapsın, bu suretle mahzurlar önlenecektir. Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — Komisyon.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Efendim, evvelâ bir noktaya işaret etmek istiyorum, ikinci müzakerede tadilname teklifleri verilir, madde ilâvesi hakkında teklif yapılamaz. Buna rağmen şu hususu arz etmek istiyorum, her şeyden evvel seçmenin okuyup yazma meselesini de göz önünde tutmak lâzımdır. Seçmenin okuma yazması yoktur, pek tabii olarak komşusuna gidip soracaktır. Hiçolmazsa buna imkân vermek lâzımdır. İşaret konmuş diyorlar. Bunun hakkında cezai müeyyide vardır. Cezanın artırılmasına işaret ettiler, komisyon olarak biz listenin değiştirilmesine tarafta olmamaktayız.

MUSTAFA KEPİR — Takirde imzama dolayısıyla izahatta bulunacağım. Arkadaşlar, oy puslalarının vatandaşa dağıtılması keyfiyeti, tatbikatta nasıl olur. Bilirsiniz. Hepimiz birer siyasi teşekküle mensubuz, yarın bunun yeni bir tatbikatını da gene bizler yapacağız. Nitekim şimdiye kadar da yaptık. Adaylar kazalara dağılacaklar, Hasan Efendi bir kazaya Mehmet Bey bir kazaya oyları alıp gidecek, vazifeleri de oyları, seçmenlere dağıtılmak üzere köydeki parti mümessiline teslim etmektir. Ama, Hasan Efendi puslayı dağıtırken şu, şu, kişilere tercih işareti koyunuz diyecek ve bizzat kendisi tercih işareti koyacak. Mehmet Bey bir başkasına tercih işareti koyacak ve böylece oy puslaları evvelden ve tekelden işaretlenmiş olarak dağıtılmış bulunacaktır. Bu bir.

İkincisi, yine deniyor ki, vatandaşın, oy hakkını serbestçe izhar etmesi lâzımdır. Okuma yazma bilmiyorsa güvendiği birine tercih işaretini koydurur. Şayet okuma yazma biliyorsa bizzat kendisi tercihli işaretini de koyarak oyunu kul-

lanacaktır. Evet kanunun hedefi bu. Ancak endişemiz o dur ki, seçmen kendilerine işaret edilmiş oy puslaları verilmek suretiyle şaşırtılacaktır. İğfal edilecektir.

Yapılmış olan böyle bir hatayı vatandaşlara tahmil etmeye de hukukan olsa bile viedanen imkân yoktur. Biz bu hataları önlemek maksadıyla Nurettin Ardiçoğlu arkadaşım ile beraber vermiş olduğumuz önerenin Yüksek Heyetinizce kabulünü istirham etmekteyiz. Talebimiz odur ki, oy puslaları her sandığın başına konsun, ve tercihi sandık başında seçmen kendisi yapsın. Bu suretle seçim neticelerinin taayyününde hem daha dürüst hem de daha faydalı bir esas kabul edilmiş olacaktır. Herde acı acı şikâyetçi olmamız için teklifimizin kabulünü rica ederim.

BAŞKAN — Efendim, arkadaşlarımız yeni bir maddenin ilâvesini teklif etmektedirler, halbuki kanunun ikinci müzakeresini yapmaktayız. İkinci müzakerede ancak tadilname teklifleri verilebilir.

NURETTİN ARDIÇOĞLU — Teklifimizi tadilname olarak veriyoruz.

BAŞKAN — Tüzük müsait değil.

NURETTİN ARDIÇOĞLU — Teklif, madde halinde de, tadilname halinde de olabilir.

BAŞKAN — Efendim, müsaade buyurun,

Binaenaleyh yeni bir teklifin de verilebileceği anlaşılıyor. Ancak, bu da bir tadil teklifi mahiyetinde olduğundan; teklif üzerinde önerge sahiplerinden başkaları konuşamaz. Bu sebeple teklifi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etvenler... Kabul edilmemiştir.

Tercihli oy

MADDE 25. — Seçmen, seçime katılan siyasi partilerin basılı oy puslaları üzerinde yazılı adaylardan hangilerini tercih ettiğini, adları hizasında bulunan dörtgenin içinde x çarpı işareti koymak suretiyle bildirir.

Ancak, seçmen bu tercih hakkını oy puslası üzerinde adları yazılı adayların en çok yarısına kadar kullanabilir. Kesirler nazara alınmaz.

Bir seçim çevresinde gösterilen milletvekili adayı iki veya üç ise, seçmen, ancak bir aday hakkında tercih oyu kullanabilir.

BAŞKAN — Önerge var okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

Milletvekilleri Seçimi Kanununun 25 nci mad-

desinin aşağıdaki şekilde tadil edilmesini rica ederim.

Madde 25. — Seçmen, seçime katılan siyasi partilerin basılı oy puslaları üzerinde yazılı adaylardan hangilerini tercih ettiğini, adaylardan yarısının yanına, dörtgenlerin içine (x) işareti koymak suretiyle bildirir, kesirler birer iblâğ edilir.

Adayların yarısından az işareti ihtiva eden puslalardaki tercih işaretleri sayılmaz.

Suphi Baykam Abdürrahman Altuğ

Turan Güneş Kemalî Bayazıt

Orhan Öztrak

BAŞKAN — Suphi Baykam.

SUPHİ BAYKAM — Muhterem arkadaşlarım; konuşmakta olduğumuz Seçim Kanununu sanıyorum çok önemli bir maddesine geldik. İl defa olarak Türkiye'de vatandaşın önüne yer bir usul getirmekteyiz. Bu usul gereğince seçme seçilmesini arzu ettiği adayların yanına çarpı işareti koyacaktır. Bunun, tatbikatı nasıl olacaktır bilmiyoruz. Mahzurları nedir bilmiyoruz. Kabi tatbik olacak mı, olmayacak mı, nasıl işliyecek, hakikaten şimdiden kesin olarak bir şey söyleme mümkün değil. Önümüzdeki tasarıya göre seçmen aday listesinin yarısına kadar tercih hakkı kullanacak. Önergemizin mahiyeti ve hedefi o tadadır. Tatbikat yarın ne gibi kombinezonlar ve ne gibi aksaklıklara meydan verecektir. Bilmediğimiz için endişelerimizi ortaya koyuyoruz. Türkiye'de bir realiteden bahsedeyim. Türkiye'de seçmen kendi vilâyetinden mebus gelmesini istediği kadar kendi ilçesinden de gelmesini ister. E listede bir tek işaretle bu tercih hakkını mümkün kılarsak şu propaganda işliyecektir. İlçenin aday diyecektir. Benim seçilmemi istiyorsanız, benim ismimin başına işaret koyunuz. Böyle bir yöne gidilirse seçim neticeleri alındıktan sonra nasıl birine düşman seçmen kütleri doğuracak tasarıdır. Seçilmemiş olanlar nasıl tavır alacaklar, parti iç meseleleri nasıl keşmekeş line gelecek düşünebiliyor ve endişeye kapılıyor. Gerçekten bunları dikkate almak lâzımdır. Arkadaşlar diyeceklerdir ki, seçmen neden listesinin yarısına işaret koymaya mecbur ediliyor. Arkadaşlarımız parti içinde yoklamalar geniş yama kurulları tarafından yapılacaktır. Mes 10 kişi tesbit edilmiş, sıraya da konulmuştur. S

menlere diyoruz ki, bu listeden 10 kişi seçilmez, fakat 5 tanesi seçilecek olursa bunun hangileri olmasını istersiniz? Bunu böyle ortaya koyduğumuz zaman hakikaten geniş seçmen kütesinin tercihi imkân bırakmış olacaktır. Listenin yarısını işaretleme mecburiyet şeklindeki geniş tercih imkânı karşılıklı küçük hesaplara dayanan, siyasi ahlâka sığmayan anlaşmaları haddi asgariye indiren bir usul olacaktır. Zaten mütaakıp maddeler aynen geçerse bu işaretlerin iki misli değerlendirmek durumundasınız. Bu maddede değişir mi? Değişmez mi? Bilmiyoruz. Ama bu istikamete gidilirse dar ilçe hesaplarından kombinezonlarından tercih müessesesi kurtarılsa seçmenler arasında birbirine saygının mümkün kılınacağını zannediyorum. Her halde bu suretle aynı partideki adayların karşılıklı mücadelesi biraz daha müdeddil olacak ve karşılıklı çatışmalar asgariye inecektir. Bu sebeple bir değil çok kişiye oy verme tercih hakkını kullanma fırsatını seçmene tanımak mecburiyetindeyiz.

Kendilerine böyle bir hak tanınan seçmen kendi yakınına kendi ilçesindeki adayı seçebildiği gibi memlekete faydeli gördüğü başka bir arkadaşını da seçme imkânına karışacaktır. (Önergeyi anlamadık, sesleri) Önergede yarısına kadar demektediriz. Önergenin kabulünü Yüksek Heyetinizden önemle rica ediyorum.

BAŞKAN — Turan Güneş.

TURAN GÜNEŞ — Muhterem arkadaşlar, Suphi Baykam arkadaşımın savunduğu tavrı imza eden arkadaşlardan birisiyim. Tavrı iki husus belirtilmektedir; birinci husus yarıdan az bir tercihi oy kullanılması merkezindedir ki, bunun fevkalâde suiistimallere müsait bulunduğunu kabul etmek iktiza eder. Çünkü bir aday, kendinin müessir olduğu bölgede veya kendi seçmenini yürütmek suretiyle vazifelendirildiği bölgede teker teker bir ismin yanına işaret koyarak dağıtılması muhtemeldir, mümkündür. Hattâ diyebiliriz ki, büyük ölçüde muhakkaktır. İkincisi aslında seçmen vatandaşın bir veya iki derece oy kullanmasının doğru olmayacağını düşünüyorum. Sebebi şudur; aslında sandığa muayyen bir parti için oy atan vatandaş bir veya iki milletvekilinden fazlasını çıkartmak için oyunu atmıştır. Yani kendisi bir tek tercih kullansa bile partinin aldığı oy itibarıyla mümkün olduğu kadar daha fazla milletvekilini o parti çıkaracak. Binaenaleyh

kendi aslında tercih oy kullanırken partisinin çıkarabileceği âzami veya çıkarabileceği rakama yakın adayların hangisi olması lâzımgeldiği istikametinde bir oy kullanmalıdır. Diğer bir deyimle; on kişilik bir bölgede partiler on aday göstermişler. Bu on adayın kazanması uzak bir ihtimaldir. Beş adayın kazanması daha kuvvetli bir ihtimaldir. Binaenaleyh on kişilik listeden hangilerinin kazanmasını istiyorsunuz işin aslı değildir. Bir iki oy kullanması hangilerinin çıkarılmasını istiyorsunuz cevabı olmamak lâzımgelir. Bu itibarla aslında yarıdan az bir veya iki tercih oy kullanmak adaylar arasında bâzılarına, kendi taraftarlarının, taraftarlarından maksat, ona oy verdirmek değil, kendi milletvekili çalışmalarından müessir olması demektir, tercihten maksat vatandaşın bizzat tercihi kullanmasıdır. Bir iki liste dağıtmak seçim sandıklarına tercihi oy atmaları mânasına alınmaz. Bunun yarısını bulduğu zaman kombinezonun kıymeti kalmıyacaktır. Onun için yarı tercih demek seçmene yarı tercih imkânını vermek demektir. Çünkü büyük suiistimali önliyecektir. Bunun kabulünü istirham ediyorum.

BAŞKAN — Komisyon.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLU-OĞLU — Efendim; komisyonumuz bu takrir katılmıyor. Ancak Heyeti Celileniz bu takrir üzerine bir değişiklik yapılmasına karar verirse eski metnin olduğu gibi kabulünü istirham ederiz.

BAŞKAN — Önergeyi okutuyorum.

Temsileiler Meclisi Başkanlığına

25 nci maddedeki «tercihi oy» usulünün parti entrikalarına yol açacağı ve seçimlerin onların serbestçe kullanmalarını sınırlandıracağı ve takdir haklarını engelliyeceği için tasarıdan çıkarılmasının oya konulmasını saygı ile arz ve teklif ederim.

Emin Soysal

Yüksek Başkanlığa

Son fıkranın maddeden çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

Hızır Cengiz

HIZIR CENGİZ — Muhterem arkadaşlarım; 25 nci maddenin ikinci fıkrasından önce; seçmen bu tercihi oy pusulası üzerinde adları yazılı adayların en çok yarısı kadar için kullanabilir, kesirler nazara alınmaz, denmektedir.

Son fıkrada da bir seçim çevresinde gösterilen milletvekili adayı iki veya üç ise seçmen ancak bir aday hakkında tercih oyunu kullanabilir, diyor. Buna ne lüzum var? Zaten yarısına kadar kullanabilecek, kesirler de nazara alınmayacak, iki ise birden fazla kullanılmaz, buçuklar da kullanılmaz, bu itibarla bu fıkraya lüzum yoktur. Komisyon bununla maddeye vuzuh getireceğini zannediyorsa ben pek zannetmiyorum. Onun için maddeden bu son fıkranın çıkarılmasını teklif ediyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

EMİN SOYSAL — Arkadaşlar; önergemde de arz ettiğim gibi; bendeniz bu tercih sisteminin bizim gibi okumuş yazmış % 60 ı geçmiyen bir memlekette kolayca tatbik edilebileceğine pek kaani değilim. Bu sistemler; tercih, D'Hondt hepsi bir arada sandık başlarında sandık kurullarının bu hesapları yapıp altından kolayca çıkmaları memleketimizde son derece zordur. Bunu bilmek lâzımdır. Adeta bu hesaba göre her sandığın başına bir Einstein ayarında ihtimalî hesaptan anlar bir adamın konması lâzımdır ki, bu usulün altından çıkabilsin.

Memleketi sıkıntıya sokacak, seçim yapacağım diye memleketi tezvîr makinasının içine sokacaktır. Sözcü karma listenin şu ve bu mahzurları var dedi. Okuma yazma bilmeyenler ne olacaktır? Nurettin Ardıçoğlu'nun önergesine itiraz ettiler. Listesine işaret koy diyecek yazan adam Ahmet yerine Mehmet yazacaktır. O zaman ne olacaktır? Bütün bu karışıklıkların altından nasıl çıkılacaktır? Bu bakımdan tercihli oy usulünün tamamen kaldırılması lâzımdır kanaatindeyim. Bazı arkadaşlar listedeki şahısların yerine mecburi işaret koymasını istiyorlar, bu hangi parti olursa olsun o parti için mevzuubahsolamaz. Bu, memleketi seçim sistemi içinde çeşitli karışıklığa mâruz bırakacaktır. Kendileri de diyorlar ki, yeni bir sistemdir; denenmiştir. Nasıl olur, bunu da ifade ediyorlar. Ben komisyonun yerinde olsaydım üç ay evvel işe başladığım zaman köye gider tatbikat yaptırır; müşahede yapardım. Hiçbir müşahede yok. Teorik bir usuldür. Bu usulle bu memleketi sıkıntıya sokarız. Ayrıca bu usul vatandaşın, seçmenin seçim hürriyetini az, çok veya geniş miyasta engellemektir. Bu listeye rey vereceksin, bu kadarına işaret koyacaksın; bu demektir ki; serbest rey vere-

ceksin ama bana vereceksin. Böyle şey olmaz. Vatandaşın seçim hürriyetini kısmaya asla hakkımız yoktur. Senelere biz bunun müdafaasını yaptık. Yassıada'da adam diyor ki: Reis Beyefendi; ben kaldırdım ama karma liste bugün Temsilciler Meclisinde münakaşa ediliyor. Bunu diyor. Vicdanlarınıza hitabediyorum. Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — Diğer önergeleri okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Tasarımın 25 nci maddesinin birinci fıkrasının ikinci satırındaki (Çarpı) kelimesinin çıkarılmasını ve (x) işaretinin parantez içine alınmasını arz ve teklif ederim.

Temsilci

Nurettin Ardıçoğlu

Yüksek Başkanlığa

25 nci maddedeki tercihin en az 3, en çok yarısı olarak düzeltilmesini teklif ederim.

Abdullah Ercan

Yüksek Başkanlığa

25 nci maddede, tercih oyununda numaralama esasının kabulünü arz ve teklif ederim.

Alp Kuran

Yüksek Başkanlığa

25 nci maddenin aşağıdaki şekilde düzeltilmesini arz ve teklif ederiz.

Seçmen, seçime katılan siyasi partilerin basılı oy puslaları üzerinde tercih etmediklerini çizer, çizilmeyenler tercihli sayılır.

Cevdet Gebeloğlu

Yüksek Başkanlığa

25 nci maddenin ikinci fıkrasına aşağıdaki cümlelerin eklenmesini arz ve teklif ederiz.

Nedim Engüven

Ekrem Tüzemen

Eklenecek cümle :

Adayların yarısından fazlasının isimleri hizasında (x) çarpı işareti bulunan oy puslası tercihsiz oy puslası sayılır.

NEDİM GÜVEN — Efendim, 25 nci maddede tercihli oy puslasından bahsedilmekte ve âzami nisbet de konmuş bulunmaktadır. Bu nisbetin haricine çıkıldığı takdirde puslanın âkabeti ne olacaktır diye birinci müzakerede üzerinde durduk. Komisyondaki kıymetli üye arkadaşlar

dediler ki; bu pusla tercihsiz oy puslası olarak telâkki edilecektir. Bendeniz tatbikatta tereddüt ve karışıklığa mâni olmak için, tabii her zaman zabıt elimizde olmayacaktır. Bir fıkra ilâvesini rica ediyorum. Bu şekilde nisbeti aşan oy puslaları tercihsiz oy puslası olarak nazara alın. Kabulünü rica ederim.

BAŞKAN — Bir önerge var; okutuyoruz :

Yüksek Başkanlığa

25 nci maddeye aşağıdaki fıkranın ilâvesini rica ederim.

(Tercih oyu sandık kurulu mahrumu havi ve oy verme odasında bulunacak parti listeleri üzerinde yapılır.) diye bir fıkranın ilâvesini rica ederim.

Ahmet Bilgin

AHMET BİLGİN — İzah edeceğim.

BAŞKAN — Buyurun.

AHMET BİLGİN — Muhterem arkadaşlarım; tercihli oyun kullanılması hususunda bütün tereddütlerimiz seçim başlarken oy puslalarının dağıtılma esnasında adayların birbirine oyun yapmak için tercih oyunu evvelâ kendi ismine yaparak dağıtmasıdır. Bu suretle yapılan yolsuzluklarla adaylar öne geçmeye çalışırlar. Bu suretle tercihli oy puslası dağıtımını her ne kadar cezası var ise de bunun kimin tarafından yapıldığının ispatı mümkün değildir. Şu halde en çok bizi düşündüren noktalardan birisi de tercihli oy suiistimalinin önüne geçebilmektir. Bunun önüne geçebilmek için de bendenizin teklifi şudur. Tercih oyu kullanacak seçmenlerin tercih oyu puslaları evvelâ sandık başkanına teslim edilecek ve bunlar sandık başkanı tarafından mühürlenecek ve kapalı odaya konacaktır. Tercihli oy kullanacaklar bu mühürlü puslalara tercih işaretlerini kapalı odada koyacaklardır. Bu suretle tercih oyu kullananlar okur-yazar olacaktır. Esasen tercihli oy usulü okur-yazar kimseler elinde olmazsa her zaman suiistimal edilebilir. Tercih işaretlerinin sandık kurulları önünde yapılması da mümkündür. Binaenaleyh, işin selâmeti bakımından benim teklifimin kabulünü rica edeceğim. Takdir Yüksek Heyetinizindir.

BAŞKAN — Komisyon.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ HIFZI OĞUZ BEKATA — Arkadaşlar; bu madde üzerinde muhtelif arkadaşların temayülleri anlaşıldı. 26

ncı madde de bu maddeye bağlıdır. Komisyon olarak önergelerle birlikte bu iki maddeyi alıp yeniden süratle tedvin eyliyerek huzurunuzla getireceğiz. İzninizi rica ediyoruz.

BAŞKAN — Komisyon, 25 ve 26 nci maddelerin önergelerle birlikte iadesini istiyor. İade edilmiştir.

Diğer maddeye geçiyoruz :

Muteber olmayan oy puslaları

MADDE 27. — 1) Seçime katılmış olan siyasi partilerin adaylarından veya bu adaylarla bağımsız adaylardan terkiyedilmiş her çeşit karma oy puslaları,

2) Siyasi parti adayları için, basılı oy puslalarından başka oy puslaları,

3) Üzerinde birden fazla bağımsız adayın adı bulunan oy puslaları,

Muteber sayılmaz.

BAŞKAN — Komisyonun ilâvesi vardır.

Yüksek Başkanlığa

Tasarımın 27 nci maddesine (4) nci fıkra olmak üzere aşağıda yazılı ibarenin ilâvesini arz ve teklif ederiz.

Seçim Kanunu Komisyonu

Başkanı

Şefik İnan

«4) Sandıktan, Cumhuriyet Senatosu üyelerinin seçimine ait zarflar çıktığı takdirde bu zarflar ile Cumhuriyet Senatosu seçimine ait oy puslaları;»

BAŞKAN — Madde için verilen takrirler var. Okuyoruz :

Yüksek Başkanlığa

Senato seçimi kanunda kabul edilen hükme uygun olarak Milletvekili Seçimi Kanununun 27 nci maddesine aşağıdaki 4 nci bendin eklenmesini arz ve teklif ediyorum.

Salih Türkmen

Madde 27. —

Bent 4 —

Senato seçimine ait oy puslası ile senato seçimine ait zarftan çıkan milletvekili seçimleri ile ilgili oy puslaları;

Muteber sayılmaz.

SALİH TÜRKMEN — Komisyon teklifiyle aynıdır. Geri alıyorum.

Yüksek Başkanlığa

27 nci maddeye aşağıdaki bendin ilâvesini arz ve teklif ederim :

4. Sandıktan Cumhuriyet Senatosu üyeliklerinin seçimine ait zarflar çıkmış ise, bu zarflar ile Cumhuriyet Senatosu üyelikleri seçimine ait oy puslaları hesaba katılmaz.

Hızır Cengiz

Meclis Başkanlığına

27 nci maddenin tasarıdan çıkarılmasını arz ve teklif ederiz.

M. Rauf İnan

Halil Akyavaş

Yüksek Başkanlığa

27 nci maddenin tasarıdan çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

Sırrı Atalay

Yüksek Başkanlığa

27 nci maddenin birinci fıkrasının ikinci satırındaki bağımsız adaylardan yazısından sonraya (veya sadece bağımsız adaylardan) kelimesinin eklenmesini ve bu sayede eksikliğin ikmalini arz ve teklif ederim.

Hızır Cengiz

BAŞKAN — Önergeleri tekrar okutup oylarınıza sunacağım.

(Sırrı Atalay'ın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önergeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

(Halil Akyavaş ve Rauf İnan'ın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

(Hızır Cengiz'in birinci önergesi tekrar okundu.)

KOMİSYON ADINA ATIF ÖDÜL — Vuzuh bakımından katılıyoruz.

BAŞKAN — Komisyon vuzuh verilmesi bakımından katılmaktadır. Önergeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

(Hızır Cengiz'in ikinci önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılıyor. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Şimdi kabul buyrulan önerge dairesinde maddeyi tekrar okutuyorum.

Muteber olmıyan oy puslaları

MADDE 27. — 1) Seçime katılmış olan siyasi partilerin adaylarından veya bu adaylarla bağımsız adaylardan veya sadece bağımsız adaylardan terkibedilmiş her çeşit karma oy puslaları,

2) Siyasi parti adayları için, basılı oy puslalarından başka oy puslaları,

3) Üzerinde birden fazla bağımsız adayın adı bulunan oy puslaları,

4) Sandıktan, Cumhuriyet Senatosu üyelerinin seçimine ait zarflar çıktığı takdirde bu zarflar ile Cumhuriyet Senatosu seçimine ait oy puslaları,

Muteber sayılmaz.

BAŞKAN — Maddeyi bu değişiklik ve ilâvelerle yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Hesaba katılan ve katılmıyan oy puslaları

MADDE 28. — Seçime katılan siyasi partilerin alâmet ve işaretlerini taşıyan basılı oy puslalarında yazılı adayların adları, baskıda silinmiş veya yanlışlıkla mükerrer veya o çevre adaylarından fazla yazılmış veya seçmen tarafından tamamen veya kısmen silinerek yerlerine başka adlar yazılmış veya eksik bırakılmış oy puslaları, hangi siyasi partiye aidolduğu belli olmak şartıyla, eksiksiz oy puslası olarak hesaba katılır.

Bir zarftan, bir siyasi partinin oy puslalarından birden fazla çıkması halinde, bunlar tek bir pusla olarak hesaba katılır.

Aynı bağımsız aday adı bir oy puslasında birkaç defa yazılmış olsa bile o adaya bir oy verilmiş sayılır.

Bir zarftan birden fazla siyasi partilere ait oy puslası çıkması halinde, bu oy puslalarından hiçbirisi hesaba katılmaz.

10, 11, 12 ve 13 ncu maddelerde yazılı şartlara riayet etmemelerinden ötürü seçime katılma hakkını kaybetmiş olan siyasi partilere verilmiş bulunan oylar hesaba katılmaz.

BAŞKAN — Önergeler var okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

28 nci maddenin birinci fıkrasının çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

Sırrı Atalay

Yüksek Başkanlığa

28 nci maddenin ikinci fıkrasının, (bir zarftan ayrı ayrı siyasi partilere ait birden fazla oy puslası çıkması halinde bunlar tek bir pusla olarak hesaba katılır) şeklinde kabulünü arz ve teklif ederim.

Hızır Cengiz

Yüksek Başkanlığa

28 nci maddeye aşağıdaki fıkranın eklenmesini arz ve teklif eylerim.

Bir zarftan birden fazla bağımsız adaylara ait oy puslası çıkması halinde bu oy puslalarının hiçbiri hesaba katılmaz.

Hızır Cengiz

BAŞKAN — Oya koymak için tekrar takrirleri okutuyorum.

(Sırrı Atalay'ın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önerge- nin dikkate alınmasını kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmemiştir.

(Hızır Cengiz'in birinci önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Takrir kabul edil- memiştir.

(Hızır Cengiz'in ikinci önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılıyor. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Bu ikinci takrir kabul edilmiştir.

Maddeyi yapılan ilâveyle oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Sayımın ilâmı ve tutanağa geçirilmesi

MADDE 29. — Sandık kurulu, oyların sayım ve dökümünü yaparken, siyasi partiler adaylarının aldıkları oy sayısı ile, bunlardan her birinin aldığı tercih işareti sayısını da tes- bit ederek tutanağa geçirir.

BAŞKAN — Önerge var. Okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

29 ncu maddenin matlabının (madde met- nine paralel olmasını teminen) sayım sonucu- nun tesbiti ve tutanağa geçirilmesi olarak tadi- ni arz ve teklif ederim.

Hızır Cengiz

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Takri-

rin nazara alınmasını kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmemiştir.

Maddeyi aynen oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Dördüncü bölüm

Seçim sonrası işleri

Birinci kesim

İlçelerde seçim sonuçlarının birleştirilmesi

MADDE 30. — İlçe Seçim Kurulu, sandık tutanaklarının birleştirilmesinde, siyasi partiler adaylarının aldıkları oy sayısı ile, bunlardan her birinin aldığı tercih işareti sayısını da tes- bit ederek tutanağa geçirir.

BAŞKAN — Önerge var.

Yüksek Başkanlığa

Karın liste kabul edilmediğine göre siyasi parti adaylarının ferdi oylarının ayrıca ilçe seçim tutanağına geçirilmesine lüzum yoktur. Bu itibarla 30 ncu maddenin aşağıdaki şekilde kabulünü arz ve teklif ediyorum.

Madde 30. — İlçe seçim kurulu, sandık tutanaklarının birleştirilmesinde siyasi partilerin aldıkları oy sayısı ile siyasi parti adaylarından her birinin aldığı tercih işareti sayısını da tes- bit ederek tutanağa geçirir.

Salih Türkmen

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLU- OĞLU — Tercih oyu bakımından lüzumu var. Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önergeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Maddeyi aynen yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde ay- nen kabul edilmiştir.

İkinci Kesim

İl seçim kurullarında birleştirme

İl tutanağı

MADDE 31. — İl Seçim Kurulu, ilçe seçim kurullarından gelen tutanakları, yukarıki mad- dede belirtilen şekilde birleştirir ve il seçim çevresindeki;

- 1) Seçmenlerin sayısını,
- 2) Oylarını kullanan seçmenlerin sayısını,
- 3) İtiraz edilmiş veya ihtilâflı görülmüş olup da, muteber sayılarak hesaba katılan oy puslaları sayısını,

4) Muteber sayılmıyan ve hesaba katılmıyan oy puslaları sayısını,

5) Muteber tutulan ve hesaba katılan oy puslaları genel toplamını,

6) Seçime katılmış olan siyasi partilerden ve bağımsız adaylardan her birinin aldığı oy miktarını gösteren muteber oy puslaları sayısını,

7) Siyasi parti adaylarına verilmiş bulunan tercih işareti sayısını,

Tutanağa geçirir.

BAŞKAN — Önergeler var, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

31 nci maddenin 7 numaralı paragrafının aşağıdaki şekilde tadilini arz ve teklif ederim.

Temsilei

Nurettin Ardıçoğlu

Madde 31. — 7 numaralı paragraf - Siyasi parti adaylarından her birine verilmiş bulunan tercih işaretinin sayısını.

BAŞKAN — Komisyon katılıyor. Önergeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bu okunan ilâve ile maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Siyasi partilerin ve bağımsız adayların elde ettikleri milletvekilliği sayısının hesabı

MADDE 32. — Siyasi partilerin ve bağımsız adayların elde ettikleri milletvekilliği sayısı, aşağıdaki şekilde hesaplanır :

Seçime katılmış olan siyasi partilerin ve bağımsız adayların adları altalta ve aldıkları muteber oy sayıları da hizalarına yazılır. Bu rakamlar, önce bire, sonra ikiye, sonra üçe... ilâ, o çevrenin çıkaracağı milletvekili sayısına ulaşmaya kadar bölünür. Elde edilen paylar, parti ayırımı yapılmaksızın en büyükten, en küçüğe doğru sıralanır. Milletvekillikleri, bu payların sahibi olan partilere ve bağımsız adaylara, rakamların büyüklük sırasına göre tahsis olunur.

Son kalan milletvekilliği için birbirine eşit rakamlar bulunduğu takdirde, bunlar arasında adçekilmek suretiyle tahsis yapılır.

BAŞKAN — Madde hakkında önergeler vardır, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

32 nci maddenin ekli olduğu şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Hikmet Kümbetlioğlu	Ali Rıza Akbıyık
H. Sezai Erkut	A. Hikmet Onat
Ahmet Demiray	Abdullah Ercan
Âdil Toközlü	Hüseyin Ulusoy
I. Selçuk Çakıroğlu	Mehmet S. Hazerdağlı
Ihsan Kabadayı	Emin Soysal
Ali Erel	Selâmi Savaş
Rahmi Günay	Cemal Yavuz
Dündar Soyer	Cemal Yıldırım
Necip Bilge	Salih Türkmen
Suphi Batur	Hızır Cengiz
Vedat Arıkan	Babür Ardahan
Sırrı Atalay	Sait Erdinç
Celâl Sungur	Cevdet Aydın
Şinasi Özdenoğlu	M. Ali Kumbasar
Vefik Pirinçcioğlu	Bahir Ersoy
Tekin Çullu	Abdülkerim Akyüz
Sait Naci Ergin	Ömer Karahasan
Daniş Yurdakul	Turgut Göle
Şevket Ashuzoğlu	Yaşar Eğin
Rıza Işıtan	K. Zeki Gençosman
Hamza Eroğlu	Şevki Aysan
Abdülhâdi Toplu	Ferhan Arkan
Remziye Batırbaygıl	Mehmet Göker
Rauf Gökçen	Ahmet Şener
(Okunamadı)	(Okunamadı)
(Okunamadı)	Şevket Adalan
Hasan Tez	Fakih Özfakih
Mehmet Şengün	Rauf Bayındır
Ahmet Atılğan	Hüseyin Onur

Nihat Sargınalp

Siyasi partilerin ve bağımsız adayların elde ettikleri milletvekilliği sayısının hesabı :

Madde 32. — Siyasi partilerin ve bağımsız adayların elde ettikleri milletvekilliği sayısı, aşağıdaki şekilde hesaplanır :

1. Seçime katılmış olan siyasi partilerin ve bağımsız adayların adları altalta ve aldıkları muteber tutulan ve hesaba katılan oy puslaları sayıları da hizalarına yazılır.

2. Seçim çevresinin, muteber tutulan ve hesaba katılan oy puslaları toplamı, çevrenin çıkaracağı milletvekili sayısına bölünür. Bulunan rakam (seçim kat sayısıdır).

3. Her partinin aldığı muteber tutulan ve hesaba katılan oy puslaları sayısı ikinci fıkraya

göre bulunan seçim kat sayısına) bölünür. Ve böylece her partinin elde ettiği milletvekilliği sayısı tesbit edilir.

4. Bağımsız adayların her biri için de 3 neü fıkradaki işlem yapılır.

5. Üçüncü fıkra gereğince yapılan işlem sonunda tahsisi yapılamamış milletvekilliği kalırsa bu milletvekilleri en çok oy almış olan partiye verilir.

BAŞKAN — Önerge hakkında izahat vermek isteyen arkadaş var mı? (Yok sesleri) Diğer önergeleri okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Milletvekili seçimi kanunu tasarısının 32 nci maddesinin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz :

«Madde 32. — Siyasi partilerin ve bağımsız adayların elde ettikleri milletvekilliği sayısı aşağıdaki şekilde hesaplanır :

Seçime katılmış olan siyasi partilerin ve bağımsız adayların adları altalta ve aldıkları muteber oy sayıları da hizalarına yazılır.

Bir seçim çevresinde seçmen kütüklerine kayıtlı seçmen sayısının toplamı, o seçim çevresinin çıkaracağı milletvekili sayısına bölünerek, seçim harici kısmeti bulunur. Her siyasi partinin aldığı muteber oy sayısı, seçim harici kısmeti ile bölünerek, çıkaracağı milletvekili sayısı tesbit edilir. En az seçim harici kısmeti kadar oy alan bağımsız adaylar kazanmış sayılır.

Bir ilde, hiçbir siyasi parti seçim harici kısmeti kadar oy alamadığı takdirde, seçim harici kısmeti muteber oy toplamının o ilin çıkaracağı milletvekili sayısına bölünmesi ile tesbit olunur.

Bu işlem sonunda açık milletvekillikleri kalırsa, bu milletvekillikleri en çok oy alan siyasi partiye verilir.

Alp Kuran

Yüksek Başkanlığa

Milletvekilleri seçimlerinde nispi temsil usulünün uygulanmasında gerçek millî ihtiyaçlara tekabül etmeyen siyasi partilerin lüzumsuz olarak çoğalması ve dolayısıyla siyasi hayatımızda istikrarsızlığı önlemek maksadıyla 32 nci maddede aşağıdaki fıkranın eklenmesini arz ve teklif ederim.

15 . 5 . 1961

Kemal Türkoğlu Vahit Turhan

Salih Türkmen

«Bir seçim çevresinde kullanılan muteber oy puslaları toplamının o çevreden çıkacak milletvekili sayısına bölünmesiyle elde edilecek sayıdan daha az oy alan siyasi partilere ve bağımsız adaylara milletvekilliği tahsis edilemez.

Seçime katılan partilerden hiçbirisi yukarıdaki fıkrada hesaplanma tarzı gösterilen sayı kadar oy almamış bulunursa milletvekilliği tahsisi ikinci fıkra gereğince yapılır.»

Yüksek Başkanlığa

32 nci maddenin birinci fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Sırrı Atalay

Seçime katılmış olan siyasi partiler ve bağımsız adaylar o il çevresinde kayıtlı seçmen sayısının yüzde onbeşinden çok oy toplayanlar milletvekilliği kazanma hesabına iştirak edebilirler.

BAŞKAN — Önergeleri tekrar okutup oylarımıza sunacağım. Bundan evvel komisyona söz veriyorum.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLU-OĞLU — Arkadaşlarım; biz şimdi dört teklifle karşı karşıya bulunuyoruz. Bunlardan birisi Sayın Akbıyıkoglu ve arkadaşlarımızın imzaladığı taktırirdir ki, bir seçim çevresinde muteber oy puslalarına o seçim çevresinin çıkaracağı milletvekilleri adedine bölünerek elde edilecek rakam o çevrede o partinin aldığı oyda kaç defa varsa o kadar mebusluk alacağı; açık milletvekilliği olursa en çok oy alan partiye sandalyeler terk edilecektir.

İkincisi; bir seçim çevresinde kayıtlı seçmen sayısının o çevrenin çıkaracağı milletvekili sayısına bölünmesiyle elde edilecek seçim kat sayısı o partilerin aldığı oyda ne kadar varsa o miktar sandalye elde edeceklerdir. Bakıye kalıyorsa en çok oy alan partiye vereceklerdir.

Sayın Atalay'm teklifine gelinece; yine mukayyet seçmen sayısının bölünmesiyle elde edilecek rakamın % 15 ni elde eden siyasi partiler sandalye kazanacaklarına dair bir teklif, bir de Kemal Türkoğlu arkadaşımızın taktırirdir ki, seçim çevresinde muteber oy puslaları sayısı milletvekili adedine bölünerek elde edilecek rakam yani seçim harici kısmeti ise, oylar ulaşmamışsa bu miktarda oy temin edilmemiş ise bu parti milletvekilliği tevziine katılmıyacak geriye kalan sandalyeler harici kısmet kadar oy almış partiler arasında yukarıki fıkraya göre yani

D'Hondt sistemine tevfikân taksim edilecektir. Bu istikrarı sağhyacak ve adalete yer verecek bir sistem olacaktır. Alp Kuran arkadaşımızın teklifi seçim harici kısmeti mukayyet seçmen sayısına yükseltileceği için seçim harici kısmeti çok büyüktür. Ali Rıza Bey arkadaşımız lütfetsinler, Kemal Türkoğlu arkadaşımızın verdiği taktırir ortalama bir taktırirdir. Küçük partilerden ziyade, mahalli partilere imkân vermiyecektir. Eğer lütfederseniz bu dört taktıririn ışığı altında 33 ncü maddeyi yeniden huzurunuza getirmek üzere bu taktırirlerle birlikte alalım, maddeyi tekrar getirelim.

BAŞKAN — Bir taktırir geldi okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

32 nei maddede tatbik edilen usulün adının zikredilmesini ve mevcut şeklinin muhafazasını arz ve teklif ederim.

Nurettin Ardıçoğlu

BAŞKAN — Madde, komisyonun isteğine uyularak önergelerle birlikte komisyona iade edilmiştir.

Siyasi parti adaylarından seçilenlerin tesbiti

MADDE 33. — Siyasi parti adaylarından seçilenler, aşağıdaki şekilde tesbit edilir :

A) Yüksek Seçim Kuruluna verilen aday listelerindeki sıra, seçimlerde, partilerin kazandıkları milletvekilliklerinin tesbitine esas olur.

Ancak, 32 nei madde gereğince, her partinin kazandığı milletvekilliği sayısı tesbit edildikten sonra, her parti için ayrı ayrı olmak üzere,

1. Adayların adları, parti aday listesindeki sıraya göre altalta yazılır.

2. Partinin kazandığı milletvekilliği sayısı kadar adayın adları hizasına, birinci sütuna, listedeki sıraya göre, partinin aldığı ve üzerinde tercih işareti bulunmayan oy puslaları sayısı yazılır. Geri kalan adayların isimleri hizasına bir şey yazılmaz.

3. İkinci sütuna, adayların her birinin isimleri hizasına, aldıkları tercih işaretlerinin sayısı yazılır.

4. Üçüncü sütuna, ikinci sütunda yazılı tercih işaretleri sayıları (2) ile çarpılarak, tutarları yazılır.

5. Dördüncü sütuna, adayların isimleri hizasına, birinci ve üçüncü sütunlardaki oy sayılarının toplamaları yazılır ve partinin kazandığı

milletvekilleri, bu sütundaki rakamların büyük- lük sırasına göre adaylara tahsis olunur.

B) Bu işlemler açık olarak yapılır ve adaylarla müşahitler hazır bulunabilirler.

İl seçim kurulu başkanı, milletvekilliğine seçilenleri gösteren tutanağın bir suretini, o seçim çevresinde derhal ilân ettirir; diğer bir suretini de bir hafta süre ile il seçim kurulu kapısına astırır.

BAŞKAN — Bir önerge var, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Tercih işaretlerinin sayısı hakkında ve sınırı hakkında birinci müzakereye esas olan tasarıda bulunan 33 ncü madde komisyone çıkarılmıştır. Bu sınırın kaldırılması büyük süüstimallere yol açacağından eski tasarıdaki 33 ncü maddenin ipkasını veya bu konuda komisyonun yeni bir teklif getirmesini arz ve teklif ederim.

Temsilci

Nurettin Ardıçoğlu

BAŞKAN — Buyurun.

NURETTİN ARDIÇOĞLU — Arkadaşlar; ben tasarrının birinci müzakeresinde kabul edilmiş şekline göre yeni D'Hondt sistemi kabul edilmiş olduğuna göre onun aksaklıklarını giderebilecek noktalar için mâkul taktırirler vermiştim. Komisyon iltihak ettiği halde, şimdi görüyorum ki; birinci müzakerede kabul edilen sistem tamamen değişik bir istikamet almakta ve seçim sisteminin değişmesi temayülü Yüksek Heyetinizde belirmiştir. Binnetice D'Hondt sisteminin ve tercihli oyun ıslahı için verdiğim bu tadil tekliflerinin bir mânası kalmamaktadır. Çünkü komisyon bütün taktırirleri geri aldı, maddeyi de geri istedi. Karşımıza ne getireceği malûm değildir. Briyand usulü mü, kuvvetli parti iştirak usulü mü, yoksa D'Hondt sistemi mi getirecektir? Bunları bilmiyoruz. Diğer maddelerin müzakeresi de bu maddelerle ilgilidir. Yeniden müzakere açılması lâzımdır. 65 arkadaş önerge vermiştir. Usul bakımından hatalı buluyorum. Bu sistemde değişikliğe mütaallik taktırirlerin ışığı altında komisyon maddeyi getirinceye kadar Riyaset oturumu tatil etsin.

BAŞKAN — Komisyon maddeyi geri aldığına göre bu madde dolayısıyla bu önerge hakkında bir görüşü var mı?

KOMİSYON ADINA ATIF ÖDÜL — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önerenin dikkate alınmasını oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir. 33 nci maddeyi okutuyorum.

(33 nci madde tekrar okundu.)

KOMİSYON SÖZCÜSÜ ATIF ÖDÜL —

33 nci maddede tercihli oy sistemi bahis mevzuudur. Hazırlanması için ara tatili verilirse daha kolaylık olur. Onun için tatil yapılmasını rica ediyorum.

BAŞKAN — Komisyon hazırlanmak üzere mehil istemektedir. Saat 17 de toplanmak üzere toplantıya ara veriyorum.

Kapanma saati : 16,25

ÜÇÜNCÜ OTURUM

Açılma saati : 17,00

BAŞKAN — İbrahim Senil

KÂTİPLER : Alev Coşkun, Şahap Kitapçı

BAŞKAN — Oturumu açıyorum. Komisyona iade edilmiş olan 25 nci maddede gelmiştir, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

25 nci maddenin aşağıdaki şekilde kabulünü arz ve teklif ederim.

Seçim Kanunu Komisyonu
Başkanı
Şefik İnan

MADDE 25. — Seçmen, seçime katılan siyasi partilerin basılı oy puslaları üzerinde yazılı adaylardan hangisini tercih ettiğini, adları hizasında bulunan dörtgenin içine (x) işareti koymak suretiyle bildirir.

Ancak, seçmen bu tercih hakkını oy puslası üzerinde adları yazılı adayların yarısı için kullanmak zorundadır. Kesirler hesaba katılmaz.

EMİN SOYSAL — Bu madde hakkında önergem var, söz istiyorum.

BAŞKAN — Önergeler var, okutuyorum

Temsilciler Meclisi Başkanlığına

25 nci maddedeki «tercihli oy» usulünün parti entrikalarına yol açacağı ve seçmenlerin oylarını serbestçe kullanmalarını sınırlandıracağı ve takdir haklarını engelliyeceği için ta-

sarıdan çıkartılmasının oya konulmasını saygı ile arz ve teklif ederim.

Emin Soysal

BAŞKAN — Buyurun Emin Soysal.

EMİN SOYSAL — Muhterem arkadaşlar, komisyon, bu maddeyi geri almadan evvel, oy veren, oy puslası üzerinde adları yazılı adayların baştarafından azami yarısına kadar işaret koyabileceğini mecbur tutuyor, evvelce bu teklifi üzerinde ısrarla duruyordu.

En az iki, en çok 5 gibi teklifleri kabul etmiyordu. Bakıyorum, yeni teklifinde komisyon, fikrinin aksini müdafaa ediyor. Karşımıza yepyeni bir anlayışla çıkıyor. Garip bir vaziyet bu.

Ne diyoruz, vatandaş, oy puslasısındaki isimlerin yarısına kadar işaret koymak mecburiyetindedir. Bunun seçim hürriyeti ile, hür seçimle ne alakası var? Böyle bir maddeyi kabul eder de, nasıl söyleriz vatandaşa, bu hür seçimdir, diye.

Sırf bu madde için, bu Seçim Kanununa kırımızı oy vereceğimi arz ederim, hürmetlerimle. (Alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Emin Soysal'ın tavrı okundu. Komisyonun bu önergeye karşı bir diyeceği var mı?

KOMİSYON ADINA ATIF ÖDÜL —
Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Okunan önergeyi oyunuzda arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Riyaset Makamına

Madde 25 in 2 nei fıkrasının, dahi (yarısı için kullanmak zorundadır) ibaresinin çıkarılarak (yarısı için kullanılabilir.) şeklinde değiştirilmesini teklif ederiz. Saygılarımızla.

İmadettin Elmas Sırrı Atalay

SIRRI ATALAY — Efendim, bir defa tercihli oyun seçimlerde ne gibi müşkülât çıkaracağı ve bunun ne nisbet dâhilinde tatbik edileceği meçhulümüzdür. Şartları itibariyle düşünüldüğü takdirde endişelerimiz çoktur. Komisyon şimdi bu hükümle yepyeni bir mecburiyet getiriyor. Seçim Kanununun birinci maddesinden itibaren aşağı - yukarı bütün maddelerde eşit ve serbest seçim diyor. Serbest seçim, hangi serbest seçim, nispi seçimle bir plebisit mahiyetine getirdik. Plebisit mahiyetindeki bu seçimde serbestlik yoktur. Ondan sonra, muayyen bir nisbet dâhilinde tercih hakkı tanınacak. Seçmene bu mükellifiyet yüklenecek. Bunun serbestlik neresinde. Komisyon lütfet-sin, bunun hukuki mânasını söylesin, ahlâki tarafını söylesin, bunun serbestlik neresinde? Serbestlik yok bunun içinde. Eşitlik yok, lâiklik yok, ahlâkilik yok, seçmen nasıl işin içinden çıkacak?

EMİN SOYSAL — Güdümlü demokrasi olur bu.

BAŞKAN — Komisyon Başkanı;

KOMİSYON BAŞKANI ŞEFİK İNAN — Bu madde hakkında birçok önerge verildi. Hepsini komisyonda tetkik ettik. Hepsini telif eder mahiyette bir formülle huzurunuzda geldik.

Tercih hakkını kullanan seçmen için, bazı arkadaşların tavsiyesi üzerinde durduk. Muhtelif tahrir sahibi arkadaşlarımız, seçimlerde bazı entrikaların dönebileceğini söylediler.

Biz bir oy pusulası üzerinde, kaç aday varsa, onun yarısına kadar mutlaka işaret olunması esasını koyduk. Gayet tabii, vatandaş istiyorsa, mutlaka yarısına kadar işaret koyma mecburiyetini yüklemek suretiyle entrikaları önlemek ve vatandaşa istediği tercih hakkını

bu suretle sağlamak istedik. Yani tercih hakkını kullanacaksa yarısına kadar kullansın, bir tek kişi için kullanmasın, çünkü ilçeler arasında anlaşmalara yol açar.

Verilen önergeler içinde işaret mecburiyeti ni isteyen önergeler vardır. Biz bu önergeleri göz önünde tutarak hükmü bu şekilde tedvin etmek ve arkadaşların önergelerinde belirttikleri bu hususu bu şekilde telif ettik. Tercih işareti konması gayriahlâki anlaşmalara yol açar diye bir ifadede bulunuldu. Gayriahlâki değil, bilakis ahlâki bir yol olduğu kanaatindeyiz.

BAŞKAN — Sayın Sırrı Atalay.

SIRRI ATALAY — Komisyonun muhterem başkanı, bunun bazı entrikaları önliyeceğinden bahsettiler. Maddeyi böyle ifade buyurdular. Eğer seçimlerde şu veya bu entrika yapılacaksa, ona göre bir hüküm getirmek, aksi halde, seçmeni tercih hakkından mahrum etmemek mecburiyetindeyiz. Bu memleketin bünyesine uygun olanı almalıyız.

Seçimlerde şu veya bu şekilde entrika olur diye, seçmenin serbestçe oy vermesine mâni olmak doğru değildir. Seçmenin siyasi takdirini tahdidetmek olur bu.

Sonra, komisyonun bir tutumuna işaret etmek isterim. Temsilei arkadaşlarımızdan gelen tekliflere karşı komisyon, ısrarlı, inatçı bir görüşle mukabele ediyor, başka istikametten gelen, siyasi teşekküllerden gelen tekliflere karşı encümen yumuşak davranıyor.

Demokrat Parti devrinde söylediğim bir sözü nakledeceğim. O zaman demiştim ki, «Hükümetlerden gelen teklifleri aynen kabul eden Büyük Millet Meclisleri itibarlarını kaybeder.» Şu ve bu siyasi teşekkülün merkez organlarının imzasını taşıyan şeyleri kabul eden komisyonlar da aynı akıbetten kendini kurtaramazlar. (Alkışlar)

BAŞKAN — Kenan Esengin.

KENAN ESENGİN — Muhterem arkadaşlar, Sırrı Atalay Bey çok büyük ve yuvarlak lâflarla komisyonu teşkil eden arkadaşları töhmet altında bırakan konuşma yaptı. Kendisinin bu yuvarlak lâflarını külliyen kendisine iade ederim. Falan istikametten gelirse kabul ediyor ve saire dediler. Arkadaşlar, bunlar ayıptır. Senelerden beri bu kürsü birçok dar görüşlü kimselerin, kirli çamaşlıklarının ortaya

döküldüğü yer olmuştur. Çok rica ederim, bu gibi çirkin şeyler buraya getirilmesin, burada bir komisyon var, sizlerin namınıza çalışıyor. Sizlerden gelen işleri sizlerin arzularına göre bir hal yolu bulmaya çalışılıyor. Vaziyet böyle, olduğuna göre çıkıp buraya böyle yuvarlak sözlerle konuşmak ayıptır. Küçük hesaplarla, entrikalarla bu kürsüye çıkılmaması lâzımdır. Mâruzatım bundan ibarettir.

SIRRI ATALAY — Kendisine lâyük, kendi ruhuna aksettiren, iğrenç konuşmalarda bulunmuştur. İade ediyorum. (Gürültüler)

BAŞKAN — Sükûnetle herşey halledilir. Müsaade buyurun.

İLHAMİ SANCAR — Hepimize sataşmıştır. Tek tek hepimiz söz almaya mecburuz. Oyuncak olmadığımızı göstereceğiz. (Gürültüler, karşılıklı konuşmalar)

BAŞKAN — Sayın Sırrı Atalay, sataşmıştımdan söz istemekte ve ısrar etmektedir. Başkanlık Divanı sataşmışına kaani değildir. Komisyon başkanı kendisine cevap vermiştir. Sırrı Atalay'a söz verilmesini oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmemiştir.

Buyurun imadettin Elmas.

İMADETTİN ELMAS — Sayın arkadaşlar, Komisyonun teklif ettiği 25 nei maddenin ikinci fıkrasında, seçmen bu tercih hakkını kullanırken, adayların yarısına işaret etmek mecburiyeti konuyor. «Yazılı adayların yarısı için kullanmak zorundadır.» deniyor. Buradaki zorundadır, kelimesi, aslında zorlamadır. Vatandaşın serbest seçim hakkını kullanmasına bu hüküm mâni olabilir.

Onun için önergemin kabul edilmesini rica ediyorum, Yüksek Heyetinizden de bunu bekliyorum.

BAŞKAN — Komisyonun yeni bir metni gelmiştir, onu okuyoruz.

(Komisyonun yeni 25 nei maddesi tekrar okundu.)

KOMİSYON BAŞKANI ŞEFİK İNAN — Muhterem arkadaşlar, izah edeyim. (İzaha lüzum yok, anlaşıldı sesleri)

BAŞKAN — O halde efendim, Sırrı Atalay ve İmadettin Elmas'ın okunmuş olan tavrini oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmemiştir.

Yüksek Başkanlığa

Tercih hakkını en az iki aday ve en çok adayların yarısı hakkında kullanılmasının kabulünü arz ve teklif ederim.

Necip Bilge

BAŞKAN — Komisyonun mütalâası nedir? KOMİSYON ADINA SAHİR KURUTLUOĞLU — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önergeyi oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmemiştir.

Aynı mahiyette bir önerge daha var, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

25 nei maddenin 2 nei fıkrasının aşağıdaki şekilde düzeltilmesini arz ve teklif ederim.

Abdullah Ercan

«Ancak seçmen bu tercih hakkını oy pusulası üzerinde adları yazılı adayların en az iki, en çok yarısı için kullanılabilir.»

BAŞKAN — Aynı mahiyette bir önerge daha var, okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

25 nei maddenin ikinci fıkrasının, komisyon tarafından ilk getirilen şekliyle, yani, «... adları yazılı adayların en az ikisi ve en çok yarısı için kullanılabilir» şeklinde kabulünü arz ve teklif ederim.

Münci Kapani

MÜNÇİ KAPANİ — Önergemi izah edeyim, efendim.

BAŞKAN — Oylamaya geçilmiştir. İzahınıza lüzum yok. Komisyon katılıyor mu?

ALTAN ÖYMEN — Söz istiyorum efendim.

BAŞKAN — Ne hakkında söz istiyorsunuz?

ALTAN ÖYMEN — Nizamnameye muhalefet ettiğinizden dolayı.

BAŞKAN — Buyurun, efendim.

ALTAN ÖYMEN — Muhterem arkadaşlar, bilirsiniz ki, bir madde hakkında verilmiş olan tavrilerin hepsi okunur. Ondan sonra oy verecek olan temsilci tercihini yapar.

Sonra, arkadaşımız Münci Kapani önergesini izah edecekti. Söz verilmedi. İzaha imkân bulunamadı. Bu usulsüzlüğün tekrar edilmemesini istirham ediyorum.

BAŞKAN — Hatırlanacağı üzere, bu önergelerin hepsi evvelce okunmuş ve madde ile birlikte komisyona verilmişti. Binaenaleyh şimdiki okunmalar ikinci defa okunmalardır.

Yeni gelen 4 önerge vardır, şimdi bunları okutacağım.

Yüksek Başkanlığa

25 nci maddenin son cümlesi olan (kesirler hesaba katılmaz) cümlesini (kesirler bire çıkarılır) şeklinde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Hüseyin Ulusoy

Yüksek Başkanlığa

25 nci maddenin ilk sevk şekli ile kabulünü arz ve teklif ederim.

Fehmi Alpaslan

Yüksek Başkanlığa

25 nci maddenin birinci fıkrasının sonunda ki, «bildirir» kelimesinin «bildirebilir» şeklinde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Altan Öymen

Yüksek Başkanlığa

25 nci maddenin ikinci fıkranın aşağıda yazılı şekilde düzenlenmesini arz ve teklif ederim.

Vahap Dizdaroğlu

Seçmen tercih hakkını oy pusulası üzerinde adları yazılı adayların en çok yarısına kadar kullanabilir kesirler nazara alınmaz.

(Abdullah Ercan'ın önergesi tekrar okundu.)

HIZIR CENGİZ — Benim tavrım okunmadı.

BAŞKAN — Sayın Hızır Cengiz'in tavrını okumaya müsait görmüyorum. Yazılış itibarıyla, Yüksek Meclise arz etmeyi uygun görmüyorum.

Okunan önergeler için söz isteyen var mı?

VAHAP DİZDAROĞLU — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

VAHAP DİZDAROĞLU — Muhterem arkadaşlar, sınırlı bir hava içinde, (Yok öyle şey, sesleri) söze başlıyorum. Bunu ifade etmek mecburiyetindeyim.

Bir de şu nokta üzerinde durmak istiyorum. Tasarıyı hazırlayan muhterem komisyon, bütün iyi niyetlerine rağmen, gece gündüz demeden

çalışmasına rağmen, müstekar bir tasarı ile huzuruza gelememiştir.

Muhterem arkadaşlar, bizi tercihli oya götüren sebepler nelerdir? Karma liste sistemine gidemedik. Aday listelerinde yer alacak adayların her partinin kendi tüzüğüne göre sıralanmasına mâni olunamayacağı için seçmenin biraz olsun serbestçe oyunu kullanmasını temin etmek istedik. Vatandaş gider, serbestçe tercih ettiği adayların üzerine işaretini koyabilir.

Bu tercih hakkını kullanacak ve bununla parti tüzüklerine göre tesbit edilmiş olan, sırayı değiştirme imkânı sağlanacaktır. Bu tercihli oyu kabul etmekten de maksat budur. Esasen listelerle taayyün etmiş olan sırasın 1, 2, 3, 4, 5 diye sınırlarını genişletirsek, belki komisyonun iddialarına göre suiistimal kapıları açılabilir ama, faydaları zararlarından fazladır. Vatandaş sandık başına gittiği zaman dilediğini seçmiyor, vatandaşın bu hakkını gasp ediyoruz. Lütfedin bu hakkı kabul edin. Bunu genişletmekle memleketimizde işliyemeyeceğine kâni olduğum tercihli oy sistemi daha işlemez bir hale getirilmiş ve bu suretle vatandaş hür olarak kullanmak istediği oyunun kullanılması tahdid edilmiş olacaktır.

Temsilciler Meclisinin muhterem üyeleri, istirham ediyorum. 25 nci maddenin ilk getirilen metnini aynen kabul ediniz. Vatandaş isterse birisi için tercihli oy kullanabilir, isterse yarısını kullanabilir. Komisyonun yeni getirdiği metinle, tercihli oy sistemi içinde, bu döndürülmüş liste sistemi içinde, vatandaşa seçim hakkını hür olarak istimal edeceğini muhterem komisyonun müsaadeleriyle kabul edemeyeceğimi arz ederim.

BAŞKAN — Komisyon söz istedi. Buyurun Şefik İnan.

KOMİSYON BAŞKANI ŞEFİK İNAN — Muhterem arkadaşlarım, tercih işareti meselesi yüzünden bu kürsüden birtakım sözler söylenmiş bulunuyor. Böylece, yeni sistemi efkârı umumiyede şüpheli gösterecek bir hava estirilmiş oldu. Bu, şüpheyi uyandırabilecek sözler üzerinde durmayı uygun buldum.

Arkadaşlar, memleketimizde bu zamana kadar ekseriyet usulü tatbik ediliyordu. Biz ondan ayrıldık, yepyeni bir sistemin içine giriyoruz. Bu sistem yıllardan beri Batı memleketlerinde kabul edilmiş, uygulanmış bir usuldür. Tercih

işareti değil, bloke sistemler dahi kabul edilmiştir. Karma liste yasak edilmiştir. İşaret kullanmayı bile kabul etmemiş memleketler vardır. Bu memleketler de pekâlâ demokratik sisteme dâhildirler, onun için, târizleri kabul etmediğimizi belirtmek isterim. Bu memleketler, bloke sistemi kabul ettikleri halde, demokrasiye aykırı hareket ettikleri hiç kimse tarafından iddia edilmemiştir.

Yepyeni bir sisteme gidiyoruz. Alışkanlıklarımız dolayısıyla kolay kolay bu yeniliklere inatibak edemiyoruz. İhtilâflar bundan ileri gelmektedir.

Bu sistemi kabul eden de kezalik demokratiktir. Nitekim, nisbeten karma denilen sistemi kabul eden memleketler de, mahzurları önleyici tedbirler almışlardır. Geçenlerde de arz etmiştim, Belçika sistemini huzurunuzda getirdik, kabul buyrulmadı. Nihayet yepyeni bir sistem içine girdiğimiz için bu hususta bizden tecrübeli olan memleketlerin mevzuatını tesbit ettik ve ona göre maddeleri getiriyoruz, yani kendi kendimize bir şey icadetmiyoruz. Bizden evvel demokrasi yoluna girmiş, tecrübelerini yapmış memleketlerde nasıl yapıyorsa bizde bu istikâmetlerde olmak üzere maddeler tedvinine gayret ediyoruz. Bilhassa umumi efkârda yanlış intabaların uyanmaması için, üzerinde durarak tavzih etmek istedim.

BAŞKAN — Önergeleri tekrar okutacağım ve reyinize sunacağım.

(Vahap Dizdaroğlu'nun önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Önergeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

(Fehmi Alpaslan'ın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önergeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

HIZIR CENGİZ — Usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun, efendim.

HIZIR CENGİZ — Komisyon yeni bir hüviyetle 25 nci maddeyi huzurunuzda getirdi. Söz alabilmek için muhtelif yollara başvurdum. Bu arada bir de önerge hazırladım. Ve Riyaset Makamına takdim ettim. Fakat Başkanlık Divanı, bu önergenin muhteviyatı itibarıyla okutulamayacağını bildirdi. Niçin okutulamayacağını bir

türlü anlıyamadım. Zira okutulmasına mâni bir hal yoktur. Kaaniim ki, Yüksek Heyetiniz de elbette niçin okutulmadığını anlıyamamış ve acaba önergede töreye, edebe aykırı bir şey mi geçiyor, diye şüphelenmişsinizdir, (yerinde ve haklı olarak) şu hale göre ben halen itham altındayım, (töhmetsiz altındayım, âdeta.) Halbuki önergemde edebe ve töreye aykırı hiçbir şey yoktur.

Bu itibarla, mesaliyeti bana raci olmak üzere Yüksek Başkanlığın tavrını okutmasını rica ediyorum ve bunu faydalı görüyordum.

BAŞKAN — Müsaade buyurun vaziyeti arz edeyim. Arkadaşımızın verdiği önerge Allah aşkına diye başlıyor. Başkanlık Divanı bu şekilde bir önergenin verilmemesi lâzımgeldiğini ve bunun Başkanlık Divanına karşı bir nevi itimatsızlık telkin ettiği mânasında aldık, bu kelime dolayısıyla önergeyi okutmadım. Zannediyorum, Yüksek Meclis de bu şekilde, Allah aşkına diye başlayan bir önergeyi ciddi telâkki etmeyeceğini tahmin ederim. Bu itibarla arkadaşımızdan rica ediyorum. Ya bu önergesini geri alsınlar veya ciddi bir önerge versinler. Başkanlık Divanı verilmiş olan hiçbir önergeyi okutmaktan imtina edemez. Bu itibarladır ki, arkadaşımızın önergesini Yüksek Meclisinize arz etmemiş bulunuyorum. Bununla beraber Yüksek Meclisiniz bu şekilde başlayan bu önergenin, okunmasını arzu ediyorsa okutayım. (Okutmayın sesleri) Diğer önergeleri okutuyorum.

(Abduldah Ercan'ın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Bu önergeye komisyon katılıyor mu? Katılmıyor.

Önergenin dikkate alınmasını oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

(Altan Öymen'in önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu? Katılmıyor. Önergenin dikkate alınmasını kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

(Hüseyin Ulusoy'un önergesi yeniden okundu.)

HÜSEYİN ULUSOY — Önergemi geri alıyorum, efendim.

BAŞKAN — Maddenin bundan önceki müzakeresi sırasında verilmiş önergeler vardır.

Şimdi onları okutacağım. Yalnız, reye arzını istemiyen arkadaşlarımız olabilir.

Önerge sahiplerinin isimlerini okutacağım. Lütfen işaret versinler.

Suphi Baykam,

SUPHI BAYKAM — Geri alıyoruz, efendim.

BAŞKAN — Nurettin Ardıçoğlu.

NURETTİN ARDIÇOĞLU — Geri alıyoruz, efendim.

BAŞKAN — Alp Kuran.

ALP KURAN — Geri almıyorum, okunsun.

BAŞKAN — Cevdet Geboloğlu.

CEVDET GEBOLOĞLU — Geri alıyorum.

NEDİM ERGÜVEN — Geri almıyorum, efendim.

BAŞKAN — Ahmet Bilgin.

AHMET BİLGİN — Geri almıyorum.

BAŞKAN — Hızır Cengiz.

HIZIR CENGİZ — Geri almıyorum.

(Hızır Cengiz'in önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

(Alp Kuran'ın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

(Ahmet Bilgin'in önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

(Nedim Ergüven ve arkadaşlarının önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon.

SÖZCÜ ATIF ÖDÜL — 26 ncı maddede bunu derpiş ettik efendim. Bu sebeple önergeye katılmıyoruz.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor, önergeyi oya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir, efendim.

Komisyon'dan gelen 25 ncı maddeyi son şekliyle okuyoruz efendim.

Yüksek Başkanlığa

25 ncı maddenin aşağıdaki şekilde kabulünü arz ve teklif ederiz.

Seçim Kanunu Komisyonu
Başkanı
Şefik İnan

MADDE 25. — Seçmen, seçime katılan siyasi partilerin basılı oy puslaları üzerinde yazılı adaylardan hangilerini tercih ettiğini, adları

hizasında bulunan dörtgenin içine (X) işareti koymak suretiyle bildirir. Seçmen tercih hakkını kullanıp kullanmamakta serbesttir.

Ancak, seçmen bu tercih hakkını kullanmak isterse oy puslası üzerinde adları yazılı adayların yarısı için kullanmak zorundadır. Kesirler hesaba katılmaz.

BAŞKAN — Oya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyon'dan gelen bir yazı var, okuyoruz efendim.

Yüksek Başkanlığa

26 ncı maddenin aşağıdaki şekilde kabulünü arz ve teklif ederiz.

15.5.1961

Seçim Kanunu Komisyonu
Başkanı
Şefik İnan

MADDE 26. — Dörtgenler dışına konulan tercih işaretleri hükümsüzdür. Bütün tercih işaretleri, dörtgenler dışına konulmuş ise o oy puslası tercihsiz oy puslası sayılır.

Tercih işaretlerinden bir kısmı dörtgenler içine konulmuş ise ancak bu tercih işaretleri muteberdir. Tercih işaretleri aday sayısının yarısından az veya çok olduğu takdirde, o oy puslası tercihsiz oy puslası sayılır.

BAŞKAN — Efendim maddenin yeni şeklini kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yüksek Başkanlığa

Metindeki 32 ncı maddeye aşağıdaki fıkraların eklenmesini arz ve teklif ederiz.

Seçim Kanunu Komisyonu
Başkanı
Şefik İnan

Bir seçim çevresinde kullanılan muteber oy puslaları toplamının, o çevreden çıkacak milletvekili sayısına bölünmesi ile elde edilecek sayıdan az oy alan siyasi partilere veya bağımsız adaylara milletvekilliği tahsis edilmez. Bu gibi hallerde, milletvekilliği elde edemeyen siyasi partiler veya bağımsız adaylar ve aldıkları oylar nazara alınmaksızın milletvekillikleri geriye kalan partiler ve bağımsız adaylar arasında yukardaki fıkra gereğince paylaşılır.

Şayet seçime katılan siyasi partilerden ve bağımsız adaylardan hiçbiri yukardaki fıkrada

gösterilen sayı kadar oy almamışlarsa milletvekillikleri yine ikinci fıkra hükümlerine göre paylaşılır.

BAŞKAN — Madde, verilmiş önergelerle beraber komisyona verilmmişti. Şimdi yeni metin karşısında önce önerge vermiş sayın üyelerin önergelerinde ısrar edip etmediklerini öğrenmek için, isimlerini okuyacağım, lütfen işaret buyurun.

Kemal Türkoğlu? — Geri alıyorum.

A. Rıza Akbıyıkoglu ve 63 arkadaşı? — Geri alıyoruz.

Raif Aybar? — Almıyorum.

Nurettin Arıçoğlu? — Geri alıyorum.

Sırrı Atalay? — Geri alıyorum.

Alp Kuran? — (Yok sesleri)

Şimdi önergeleri okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

32 nci maddenin birinci müzakeresinde kabul edilen D'Hondt sistemi halinde bırakılmasını arz ve teklif ederim.

Raif Aybar

BAŞKAN — Buyurunuz, Raif Aybar.

Yalnız, rica ediyorum mücmel olsun.

RAİF AYBAR — Zaten bir şey kalmadı Reis Bey.

Efendim, bu madde, 1 nci müzakeresinde bir hayli esaslı görüşmelerden sonra kabul edildi. Şimdi, bu şekilde, bugün, bir tadil önergesiyle nevezuhur bir hale geldi.

İşin garibi; sayın komisyonun, parçalana parçalana, dövmüne dövmüne savunduğu eski metinle bu metin arasında bir hayli fark olduğu halde, evvelce kendisiyle beraber bu metinde karar kılınması için harcanmış olan emeklerin hepsi karşısında, 2 nci görüşmede oy sahiplerinin konuşmasına az fırsat vermek için bu yol tutuldu.

Bu metin, ne getiriyor arkadaşlar?

Demek isterim ki, metinleşmiş olan Kemal Türkoğlu'nun takriri ile fıkra diyor ki; biz diyor D'Hondt sisteminde eski tasarımı kabul ettik. D'Hondt sistemi bünyesi itibariyle hesap amelîyesini içinde yapar, gelen metin bu esas ekarte ediyor. Bunda kısmi müşterekte rey almış bulunan partilerin hisseleri daha başka kayıtlara uğramakta bir baraj reyi miktarı kabul etmektedir. Bu halle nispi temsil muvaffakiyetle tatbik edilemez. Komisyon takririn fikirlerini metin değişik

olarak, olduğu gibi kabul ediyor. Böyle bir sistemin esaslı surette incelenmeden ikinci müzakere de kabul edilmesi hiç de doğru bir şey olmayacaktır. Bunu katî olarak işaret etmek istiyorum. Doğru olmayacaktır; bir seçim sistemini ve neticeleri ile seçimden sonra hepimizi huzura gark etmek isteyen bünyesini değiştirecek mahiyette olan bir meseleyi ikinci müzakerede kabul etmek lâzımdır. Bunu söyledikten sonra değişikliğin ehemmiyetini anlatmak için böylesine bir D'Hondt sisteminde tatbikat yapıldığı zaman ne olacağını ifade edelim; mevzua, zaman itibariyle esaslı surette girmeye imkân yoktur. Yalnız kafamda bulunan, hemen kafamdan geçen misallerle neler olabileceğini arza çalışacağım: 100 bin seçmenli ve 5 mebuslu bir yerde gelen bu sisteme göre 20 binden aşağı rey alan partiler mebus çıkarılmayacaklardır. (Doğru, sesleri.) Doğrusu bu. Fakat, ne zaman doğru olduğunu anlatayım, bekleyin 5 dakika.

% 20 ile 20 binden aşağısı mebus taksimine dâhil olmuyor. Halbuki, eski tasarı ile, 20 binden az oy almış olan parti de bir seçime girmişse ve meselâ, bir parti bu seçimde 46 bin oy almış durumda ve diğer seçime giren üç partiden, birisi, 19 bin, birisi, 18 bin, birisi de 17 bin oy almış iseler; D'Hondt sistemine göre, 46 bin oy alan parti 2 mebusluk ve diğerleri birer mebusluk çıkarabileceklerdir. Fakat, bu gelen şekilde, 46 bin oy almış olan parti, 20 binden aşağı olanlar ekarte edilmiş olacağına göre, diğer üç parti üzerinde bir otorite kurmuş olacaktır.

Ekseriyet sisteminde seçimin psikolojisi ve az kıymetlendirmesindekinden kanaatimce daha fena bir netice verir bir sistemdir. Esbabı mucibesini komisyon arkadaşlarımız benimsediler, ve ileri sürdüler. Diyorlar ki, efendim burada, bilhassa Kurutluoğlu arkadaşımız ifade ettiler ki, şehirlerde particeklerin türemesi doğru olmaz, particekler haline gelir Türkiye. Bunu frenlemek lâzımdır. Bu fren ne netice verecektir? Seçmene huzursuzluk neticesini verecektir. Bir misalle arz edeyim. Türkiye 3, 4 ay sonra seçime gidecektir. Seçmen vatandaşların % 50 si organize edilmiş vaziyette değildir. Yeni partilerin organize edilmesi halinde de ne kadar, hangi nisbette organize edileceği belli değildir. Belli olan bir şey varsa bu vaziyet karşısından bizim, nispi temsille D'Hondt usulü ile kabul edilmiş olan kâfi bâzi

frenlerin memleket menfaatine olarak küçük partilerin ümitli partiler haline gelmesine engel olmamaktır. Bu metinde, D'Hondt da konulmamış olan frenler konulmuş bulunuyor. Seçime katılma için partilerin zaten freni vardır. Nedir bu frenler? Seçim Kanununun, Milletvekili Seçim Kanununun kabul ettikleri.

15 ilde ve 15 ilin bütün ilçelerinde teşkilâtı kurulmamış partiler seçime girmesin dedik. Bundan daha büyük bir ekarte vasıtası nasıl olur? Bu durumda, particikler esasen kolay kolay seçime giremez.

Şimdi, böyle bir usul teklif etmek suretiyle, çoğunluk sisteminden daha başka, daha kötü sonuçlar verebilecek bir usulü davet etmiş oluyoruz. Bunu böyle yapıyoruz da, hatıra, başka bir emniyet süpürge, çoğunluğun ekarte edilmemesini istiyen bir emniyet süpürge.. hayır. Milletvekili Seçimi Kanununda denmiştir ki, biz uzak ve yakın bütün ihtimalleri hesapladık, kanunu bu memleketin hayırına olarak nispi temsil D'Hondt sistemini kabul ettik. Memleket idaresinde nispi temsil parlamento sisteminde koalisyon meclisi fikrini bünyesinde bulunduran bir sistemdir. Kurulacak parlâmentolarda, nispi temsili kabul etmiş olan memleketlerde, koalisyon ihtimalinin parlâmentolara aksettirilmesi kabul edilmiş demektir. O halde niçin böyle bir sistemle, yani parlâmentoya, Meclis içinde koalisyonla Devlet idaresini yürütmeyi icabettiren, darp eden bu sistemde partilerin seçimden evvel koalisyona müsaade eden hükümleri vaz'etmemiş bulunuyoruz. Bunların hükümleri yoktur. Bu barikatlar kanunda da nispi temsilin yalnız markası kalıyor. Seçim sonrasında parlâmentoya gelecek ekseriyetlerin, vatandaşların ayrı ayrı noktai nazarlarını temsil eden siyasi teşekküllerin parlâmentolara aksettirilmesi bakımından gayet kısır olan şartlar tecelli edebilir. Bu barajla bir parti; vilâyetin 54 bin reyini vurup, ötekilerin hepsini arkasında bırakıp il kapısından 5 mebusla çıkacak. Böylece, 5 mebus parlâmentoya girecek. Bu şekilde, bir nispi temsilin işlemesi mahzurdur. Bu, çok önemli seçim veçaları yaratır. Onun için, sadece bu hükümde ısrar edilmemesi gerekir.

Arkadaşlar, bu bakımdan, böyle bir hüküm karşısında, küçük partiler, kasımdan aşağı oy aldıkları zaman düşünüp kalacaklardır.

Memlekette bugün için en iyi diye komisyonca getirilmiş olan eski tasarrufların değişmemiş şeklini birinci müzakeredeki D'Hondt şeklini teklif ediyorum. Bu yolda bir önerge takdim etmiş bulunuyorum, Takdir Yüksek Heyetinizindir.

Müsaade ederseniz bir hikâyemi de arz edeceğim. (Oooo... sesleri)

BAŞKAN — Müsaade buyurun efendim, hikâyenin yeri değil.

RAİF AYBAR (Devamla) — Sayın Başkan, hikâye değil vakıa. Müsaade ederseniz bu kürsüde 7, 8 sene konuşmuş bir insanım, burada nelerin konuşulabileceğini biliyorum.

1950 de bir seçim kanunu kabul edildi (Bir vakıa sesleri) bu seçim kanunu ekseriyet sistemine dayanmakta idi. Ondan sonra parlâmentolar geldi ve geçtiler. Neler oldu, seçimlerde Meclis dışındaki varlıklarla mümessillerinin içerdeki varlıkları arasında birbirine benzemez neler meydana getirdiğini beraberce gözden geçirelim.

1950 -1954 arasında bendeniz o zaman iktidar partisinin, parti grubunda idare heyetinde âza idim. 60 mebuslu idi muhalefet Meclis dışında aradaki fark pek yakın bir halde idi. İktidar partisinden birkaç yüz bin farklı olarak oy almış olan C. H. P, 60 kişilik bir grupla kalmıştı. Bunu, parlâmentoya halk noktai nazarının tam aksi mânasında görmüyordum. O zaman partili arkadaşlarım, 1950 - 1954 arasında, böyle bir grupla gelinecek bir sisteme gitmemeli, dediğimde, bana; Raif, sen hiç anlamıyorsun bu işten, bir parti, kendisini iktidara getiren seçim sistemi üzerinde oynamaz, dediler. Millet bildi nasıl oynanacağını..

Binaenaleyh arkadaşlar, seçim sisteminin, istikbal hesapları içinde tetkik edilmesi, ileri hesaplara göre yapılması lâzımgeldiğine dair tecrübemiz var. Bu gibi kanunlara, 5 - 10 senedir oy kullanan bir adam olarak, beyaz oy vererek bunun mesuliyetini omuzlayamayacağımı peşinen arz ederim.

BAŞKAN — Komisyon.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLU-OĞLU — Muhterem arkadaşlar, maddenin müzakeresi sırasında verilmiş olan teklifleri komisyonunuz tetkik etmiş ve şimdi huzurunuzdaki madde metnini getirmiştir.

Bu maddenin ifade ettiği mâna; iki ana prensibi nefsinde toplamaktır. Bunlardan birincisi;

temsili nispi basamağını teşkil ve adaletli sistemi temin etmek, diğeri ise, istikrarı sağlayacak bir çoğunluk sağlama imkânını vermektir. Adaletin yanında faydayı beraber yürütmeyi mümkün kılacak bir sistem olarak tanzim edilmiş ve bu suretle huzuruza gelmiş bulunmaktadır.

Temsili nispi; herşeyden evvel prensip olarak ortaya koyduğu fikirler; muteber oy sayısının, çevreden çıkacak milletvekilleri sayısına bölünmesi ve bu suretle elde edilen seçim kat sayısının milletvekillerinin kazanmasına esas olmasıdır.

Seçime katılan partilerin elde ettikleri oylarda bu seçim kat sayısı kaç defa dâhil ise, her parti o kadar milletvekilliği kazanmış olacaktır. Bu usul (Basit harici kısımet) adı ile adlandırılmaktadır.

Ancak bu paylaştırmada hem partilerin oylarında bakıyeler kalacak ve hem de paylaştırılmamış milletvekillikleri artacaktır. Bu artan milletvekilliklerinin ne suretle paylaşılacağı birçok usullerle halledilmiştir.

Basit harici kısımet usulünde de muhtelif şekillerde bakıyelerin tevzii düşünülmüş ve o yolda tatbikat yapan memleketler bulunmuştur.

En yüksek bakiye usulü : Bu usule göre açık kalan milletvekillikleri en yüksek bakiye bırakan listelere, yani partilere verilmektedir. Bu usulün haksız tarafı az rey almış, fakat fazla bakiye bırakmış olan partileri himaye etmesindedir.

En kuvvetli vasati usulü : Basit harici kısımet usulüne göre ilk tevzide partilere düşen milletvekilliği sayısına bir ilâve edilerek, rey bakiyesinin bu adede bölünmesi suretiyle açık sandalyelerin tevziinden ibarettir.

Açık milletvekilliklerinin hepsinin en çok oy alan partiye verilmesi sistemi, bu sistem basittir. Daha ziyade çoğunluk partisine bir pirim vermektedir.

Bölge bakıyeler ve millî bakıyeler usulü ile açık milletvekilliklerinin tevzii usulü. Seçim çevrelerinde artan oyların, birkaç seçim çevresini içine alan bir (bölge çevresinde) veyahut memleketin bütün seçim çevrelerini bir araya toplayan (Millî seçim çevresinde toplayıp bu oylar yekûnu henüz dağıtılmamış milletvekilliklerinin mecmuuna taksit etmek suretiyle elde edilecek aded oyların bakiyesi yekûnun-

da kaç defa dâhil ise her partinin bu nisbette sandalye kazanmasını temin edecektir. Bölgelerin tâyini çok zor olduğu için bölge bakiyesi usulü iltifat görmemiştir. Millî çevre daha kolay gelmiştir. Fakat küçük partiler, seçim çevrelerinde kazanamadıkları halde bu usul ile milletvekilliği kazanmaktadırlar. Bu da küçük ve mahallî partilerin çoğalmasına ve doğmasına sebeb olmaktadır.

Basit seçim harici kısımetinin bakıyelerin tevziinde kullandığı usuller, hemen hemen bundan ibarettir.

Bu sistemin haricinde : Çokluk oylu basit harici kısımet usulü Cenevre basit harici kısımet usulü yağma oylu basit harici kısımet usulü, vasatili seçim harici kısımeti usulü ve en nihayet D'Hondt sistemi gibi usuller mevcut bulunmaktadır.

D'Hondt sisteminde esas, partilerin aldıkları oyların milletvekili sayısınca evvelâ bir, sonra ikiye, sonra üçe... ilâh bölünmesi suretiyle sandalyelerin tevziidir. Son milletvekilliği sayısına tekabül eden rakam (müşterek kasım) adı ile adlandırılmaktadır.

Seçim harici kısımeti ile müşterek kasım aynı şey değildir. Seçim harici kısımeti bakiye bıraktığı halde, müşterek kasım, sandalyelerin tamamen dağıtılmasını mümkün kılmaktadır. Esasen D'Hondt sisteminin basit ve kabule şayan olması da buradan gelmektedir.

Bizim getirdiğimiz tevzi şekline gelince; basit harici kısımet sisteminin ilk tatbik edilecek şekli olan seçim harici kısımeti ile, D'Hondt sisteminin milletvekilliklerini tevzie esas olan müşterek kasım şeklinin beraberce tatbikidir.

Meselemizi daha açık olarak izah etmekte fayda olduğu kanaatindeyim.

Bir seçim çevresinde muteber oy sayısı, o çevrenin çıkaracağı milletvekili sayısına bölünerek, o çevrenin, seçim harici kısımeti bulunacaktır. Partilerin elde ettikleri oylar bu seçim harici kısımetine ulaşmış ise, partiler milletvekilliği tevziinden sandalye almaya hak kazanmış olacaktırlar. Şayet her hangi bir partinin aldığı oy sayısı, seçim harici kısımetinde aşağı düşmüş ise, bu takdirde o parti milletvekilliği tevziine katılamıyacak ve hiçbir sandalye alamıyacaktır. Çünkü bir milletvekilliği çıkarmayı gerektiren seçim harici kıs-

meti kadar oy toplayamamıştır. Bu sebeple de oyların Parlâmentoda temsiline imkân kalmamıştır. Paylaşmaya bu sebeple giremeyecektir.

Birçok memleketlerde birtakım barajlar koyarak parti artmasını önlemek istemişlerdir. Biz bunu düşünmedik. Nispî temsilin felsefesine uygun olarak seçim hariçi kısmetini esas aldık. Bu rakama ulaşamayan partilerin elbette ki sandalye tevziinde hakları olamayacaktır. Zira taksimatı Dont sistemiyle değil de basit hariçi kısmetin muhtelif şekilleriyle yapan bir seçim usulü kabul ettiğimizi farz edelim. Bu takdirde mesele kendiliğinden bu neticeye varacaktır.

Kabul buyurduğunuz takdirde bu usul ile hem adaleti ve hem de istikrarı beraberce yürütmüş ve Seçim Kanunumuzun bünyesine itihal etmiş olacaksınız.

Bu suretle, tevziata katılma hakkını kazanmış olan partiler arasında milletvekillikleri D'Hondt sistemi ile paylaşılacaktır. Yukarıda da arz ettiğim gibi Dont sistemi milletvekilliklerini, bakiye bırakmadan dağıtan basit ve kolay bir sistemdir.

Muhterem arkadaşlarım, Türkiye'mizde ilk defa, ekseriyette ve azınlıkta partiler mevcud olmaksızın bir seçime gidiyoruz. Parti hâkimiyeti bulunmadan Türk Milleti yepyeni bir sistemle yeni bir seçime girecektir. Bu suretle seçimlere gidilirken, birbirimize inanarak, itimadederek istikrarlı bir neticeye varma gayreti sarf ederek bu seçimleri yapmamızın zaruretine de inanıyorum. Ne ekseriyet sistemine ve ne de ekseriyet partisi mensubu olmak arzusuna bağlı ve bunların âşığı değilim. Memlekette seçim sonucu oylar hangi şekil ve surette tecelli ederse etsin, bunun neticelerini ferahlıkla karşılamak, millî iradeye hürmet etmek vatani ve insani bir vecibedir. Bu itibarla 1950 - 1954 arasında iktidarı getiren ve vermeyecek olan sisteme bağlanmanın bundan vazgeçmemenin arzu ve iştihakı içinde olanların hislerini de taşımadığımızı ve taşımadığımızı sarahatle ifade etmeyi de kendimce bir mecburiyet telâkki ediyorum. Sadece adaleti ve istikrarı beraberce yürütmenin çarelerini ve esasını arayıp, bunu getireceğine inandığımız esasları sizlere sunmuş bulunuyoruz. Bu inanışlarımızı Yüksek Heyetinize takdim ettiğimi-

miz madde metninde bulabildik.

Takdir Yüksek Heyetinizindir. Hürmetlerimle. (Alkışlar)

BAŞKAN — Efendim, önergeleri tekrar okuyoruz.

(Raif Aybar'ın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor, önergeyi oya sunuyorum Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

(Nurettin Ardıçoğlu ve Mustafa Kepir'in önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Buyurunuz sayın Ardıçoğlu.

NURETTİN ARDIÇOĞLU — Muhterem arkadaşlar, daha evvel de bir önerge verdim ve sonra komisyon buna katıldı. Fakat, söz konusu olan ilgili sistemin küçük çevrelerde iyi netice vermediği, vermeyeceği anlaşılmaktadır. Bâzi hesaplar yaptık. Esasen, seçim sistemlerinden bahseden kitaplarda da, D'Hondt sisteminin bâzi küçük çevrelerde adaletsiz, büyük çevrelerde, çok milletvekili çıkaran çevrelerde iyi netice verdiği, adaletli olduğu yer almaktadır. Ama, az milletvekili çıkaran, küçük çevrelerde bu sistem garip neticeler veriyor. Şimdi bir de bir kat daha baraj koyuyor. Bundan korkmaktayız.

Meselâ üç milletvekili çıkaran bir yerde (A) partisi 30 bin, (B) partisi 20 bin, (C) partisinin de 15 bin rey aldığı kabul edelim. Üç partinin aldığı rey yekûnu 65 bindir. Bu yekûnun üç taksiminden çıkan netice ortalama olarak 21 bin 700 dür. Bu üç partiye D'Hondt sistemi tatbik edildiğinde demin okuduğum şekilde (A) partisi 30 bin, (B) partisi 20 bin ve (C) partisi de 15 bin aldığına göre; (B) ve (C) partileri baremi aşamadıkları için tevziata katılmıyacaklardır, yalnız (A) partisi tevziata girecektir. Böyle bir adaletsiz netice tecelli edecektir. Buraya bir fıkraya ilâvesi ile üç ve daha az milletvekili çıkaran yerlerde; «bu baraj sistemi uygulanmaz» denirse adaletsizlik bertaraf edilmiş olur. Bunu teklif ediyorum, takdir Yüksek Heyetinizindir.

KOMİSYON ADINA SAHİR KURUTLUOĞLU — İltihak etmiyoruz.

BAŞKAN — Önergeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Yüksek Başkanlığa

32 nci maddenin 4 nevi fıkrasının aşağıdaki şekilde tadilini arz ve teklif ederim.

Fahri Belen

Bir seçim çevresinde kullanılan muteber oy puslaları toplamının o çevreden çıkacak milletvekili sayısına bölünmesi ile elde edilecek oyun % 75 inden az oy alan siyasi partiler veya bağımsız adaylara milletvekilliği tahsis edilemez.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önergeyi oya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir efendim.

Yüksek Başkanlığa

Milletvekili Seçimi kanunu tasarısının 32 ne maddesinin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz :

«Madde 32. — Siyasi partilerin ve bağımsız adayların elde ettikleri milletvekilliği sayısı aşağıdaki şekilde hesaplanır :

Seçime katılmış olan siyasi partilerin ve bağımsız adayların adları alt alta ve aldıkları muteber oy sayıları da hizalarına yazılır.

Bir seçim çevresinde seçmen kütüklerine kayıtlı seçmen sayısının toplamı, o seçim çevresinin çıkaracağı milletvekili sayısına bölünerek, seçim harici kısmeti bulunur. Her siyasi partinin aldığı muteber oy sayısı, seçim harici kısmeti ile bölünerek, çıkaracağı milletvekili sayısı tesbit edilir. En az seçim harici kısmeti kadar oy alan bağımsız adaylar kazanmış sayılır.

Bir ilde, hiçbir siyasi parti seçim harici kısmeti kadar oy alamadığı takdirde, seçim harici kısmeti muteber oy toplamının o ilin çıkaracağı milletvekili sayısına bölünmesi ile tesbit olunur.

Bu işlem sonunda açık milletvekillikleri kalırsa, bu milletvekillikleri en çok oy alan siyasi partiye verilir.

Alp Kuran

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önergeyi oya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir efendim.

Yüksek Başkanlığa

(Ali Rıza Akbıyıkoglu ve 63 arkadaşının önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Efendim, önergeye imza eden üyeler söz istiyorlar mı? (Hayır hayır, sesleri.) Yok.

Komisyon katılıyor mu önergeye?

SÖZCÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Efendim, lütfetsinler arkadaşlarımız, biz ortalamasını getirdik.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önergeyi oya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... (Gürültüler), (sayılmadı sesleri)

Efendim, kabul edenler lütfen ayağa kalksınlar... Kabul etmeyenler lütfen ayağa kalksınlar... Önerge kabul edilmedi.

(32 ne maddenin komisyondan yeni gelen şekli tekrar okundu.)

BAŞKAN — Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Siyasi parti adaylarından seçilenlerin tesbiti

MADDE 33. — Siyasi parti adaylarından seçilenler, aşağıdaki şekilde tesbit edilir :

A) Yüksek Seçim Kuruluna verilen aday listelerindeki sıra, seçimlerde, partilerin kazandıkları milletvekilliklerinin sırasının tesbitine esas olur.

Ancak, 32 ne madde gereğince, her partinin kazandığı milletvekilliği sayısı tesbit edildikten sonra, her parti için ayrı ayrı olmak üzere,

1. Adayların adları, parti aday listesindeki sıraya göre altalta yazılır.

2. Partinin kazandığı milletvekilliği sayısı kadar adayın adları hizasına, birinci sütuna, listedeki sıraya göre, partinin aldığı ve üzerinde tercih işareti bulunmayan oy puslaları sayısı yazılır. Geri kalan adayların isimleri hizasına bir şey yazılmaz.

3. İkinci sütuna, adayların her birinin isimleri hizasına, aldıkları tercih işaretlerinin sayısı yazılır.

4. Üçüncü sütuna, ikinci sütunda yazılı tercih işaretleri sayıları (2) ile çarpılarak, tutarları yazılır.

5. Dördüncü sütuna, adayların isimleri hizasına, birinci ve üçüncü sütunlardaki oy sayılarının toplamı yazılır ve partinin kazandığı milletvekillikleri, bu sütundaki rakamların büyüklük sırasına göre adaylara tahsis olunur.

B) Bu işlemler açık olarak yapılır ve adaylarla müşahitler hazır bulunabilirler.

İl seçim kurulu başkanı, milletvekilliğine seçilenleri gösteren tutanağın bir suretini, o seçim çevresinde derhal ilân ettirir; diğer bir suretini de bir hafta süre ile il seçim kurulu kapısına astırır.

BAŞKAN — Madde hakkında verilmiş önergeler var okutuyorum.

Önergelerin tümü okunduktan sonra söz istiyen olursa vereceğim.

Yüksek Başkanlığa

Kanunun yazımından sonra 33 ncü maddenin birçok şikâyetlere sebep olacağı ve seçimlerde tatbikinin birçok dedikoduya sebep olacağı kanaatindeyim. O sebeple maddenin komisyon tarafından geri alınıp mahzurları giderilerek, genel kurula getirilmesini teklif ederim.

Necip San

Yüksek Başkanlığa

Madde 33 ün aşağıda yazılı şekilde düzenlenmesini arz ve teklif ederim.

Valhap Dizdaroğlu

32 nci madde gereğince; her partinin kazandığı milletvekili sayısı tesbit edildikten sonra o partinin listesinde en çok tercih oyu almış olan adaylar milletvekili seçilir. Siyasi partinin aday listesindeki sıra kazanılmış milletvekillerinin sırasına esas olamaz.

Yüksek Başkanlığa

33 ncü maddenin değiştirilmesine dair teklifim ile gerekçesini, aşağıda yazılı olduğu üzere. Yüksek Meclisin takdirine saygı ile arz ederim.

Cahit Zamangil

Gerekçe

1. 33 ncü madde, seçmenin kullanacağı tercih oyuna, fiilen, pek az değer ve etki tanımaktadır.

Bir A. partisi lehine oy kullanan 100 000 seçmenden 33 000 i bir aday üzerinde birleşmiş olsa, 33 000 oyun temsil ettiği müstesna tercihin hiçbir kıymeti oimiyacaktır.

2. Tercih oyuna değer vermek için % 33 ten fazla olmak şartını koşmak tercihli oy sistemini görünüşte kabul edip fiilen reddetmeye bedeldir. Bu tatbikatta, ekseriya, bloke liste usulü hâkim kalacaktır.

Parti merkezlerinin veya taşra teşkilâtının, adayları bir nevi değer ölçüsüne göre sıraya koyması, adayların bir kısmını listenin « ehemmiyet bölgesine » bir kısmını « mahkûmiyet bölgesine » yerleştirmesi kısaca bir kısım adaylara peşinen « kurbanlık » muamelesi yapması demek olan sıra usulünün, partilerimiz ve nispi temsil için bir felâket olacağına inanıyorum.

Tarihimizin zaruretleriyle denemeyi kabul ettiğimiz nispi temsil sistemi sıra usulü fiilen kanun teşkil ettiği ölçüde, kusurlu doğmuş olacaktır.

3. Yüksek Meclisin takdirine arz edilen teklif. En kısa ifadesiyle seçmenin vereceği her tercih oyuna değer ve müessiriyet tanınmasını istemektedir. Bu teklife göre, partinin kazandığı milletvekilliklerini partiler değil tercih oylarıyla seçmen tâyin edecektir.

Madde 33. — Siyasi parti adaylarından seçilenler, aşağıdaki şekilde tesbit edilir.

Her parti için ayrı ayrı düzenlenecek listelere:

1. Adayların soyadları, parti listesindeki sıraya göre, altalta yazılır.

2. Birinci sütuna, her adayın hizasına, partice alınmış oy sayısı.

3. İkinci sütuna, her adayın hizasına, aldığı tercih oyu sayısı.

4. Üçüncü sütuna, birinci ve ikinci sütunlardaki oy sayılarının toplamları yazılır.

Partinin kazandığı milletvekillikleri, üçüncü sütundaki rakamların büyüklük sırasına göre adaylara tahsis olunur. Oylarda eşitlik halinde, Yüksek Seçim Kuruluna verilen aday listesindeki sıraya itibar olunur.

Bu işlemler açık olarak yapılır ve adaylarla müşahitler hazır bulunabilirler.

İl seçim kurulu başkanı, milletvekilliğine seçilenleri gösteren tutanağın bir suretini, o seçim çevresinde derhal ilân ettirir; diğer bir suretini de bir hafta süre ile il seçim kurulu kapısına astırır.

Temsilciler Meclisi Yüksek Başkanlığına

Aşağıda arz ettiğim şekilde 33 ncü maddenin tadilini teklif ederim.

1950, 1954 ve 1957 seçimlerinin sonuçlarından anlaşılacağı üzere partilerin vatandaşlardan aldığı oy nisbetinde temsileci temin edemediklerinden şikâyetçi oldukları gibi vatandaşın da bu nisbetsizlikten büyük ıstırap duyduğu muhakkaktır. Bu itibarla bütün Türkiye çapında partilerin ve bağımsızların aldıkları oy nisbetinde temsileci temin edebilmeleri için yerlerin tâyin ve tesbiti işinin Yüksek Seçim Kuruluna bırakılmasının da doğru olacağı kanaatindeyim. Bu suretle her seçim çevresinde kurulacak barajlardan arta kalan oyların değerlendirilmesi de temin edilmiş

olacaktır. Gerekirse barajın; seçimin umumi neticesine göre de tesisi mümkündür.

Madde 33. — Seçimlerde alınan oyların toplamı Yüksek Seçim Kuruluna arz olunur. Her partinin veya bağımsız adayın her ilden aldığı oy nisbetinde partilerin ve bağımsızların kontenjanları tâyin ve tesbit olunur. Bu kontenjanlar o partinin hangi seçim çevresinde fazla oy almış ise partilerin aday listesindeki sıraya göre Yüksek Seçim Kurulunca bir karara bağlanır.

Temsileiler Meclisi Üyesi
Rauf Bayındır

Yüksek Başkanlığa

33 ncü maddenin 2 numaralı paragrafının aşağıdaki şekilde tadilini arz ve teklif ederim.

Temsilci
Nurettin Ardıçoğlu

33 ncü madde - 2 numaralı paragraf - her adayın hisasına, birinci sütuna, listedeki sıraya göre partinin aldığı ve üzerinde tercih işareti bulunmayan oy puslaları sayısı yazılır.

Yüksek Başkanlığa

33 ncü maddenin 4 ncü bendinde yazılı 2 emsalin 4 olarak kabul edilmediği ahvalde bari 3 olarak değiştirilmesini, ancak bu sayede tercihli oy mekanizmasının işliyebileceğini ve teşvik edici vasıf iktisap edileceğini aksi halde (haliyle) zinhar netice vermiyeceğini arz ve teklif ederim.

Hızır Cengiz

Yüksek Riyasete

33 ncü madde 4 ncü fıkradaki tercih işareti sayıları çarpımının 2. yerine (1,5) olarak değiştirilmesini arz ederim.

Selâmi Savaş

BAŞKAN — Efendim, şimdi maddenin komisyonu iadesini istiyen önergeyi okutuyorum.
(Necip San'ın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Efendim, şu anda çoğunluk hususunda Başkanlık tereddüde düşmüş bulunuyor. Binaenaleyh, sabahki gibi yoklama yapacağız.

«Yoklama yapıldı»

BAŞKAN — Ekseriyetimiz vardır, görüşmelere devam ediyoruz.

Necip San önergesi hakkında söz istemişti, buyurun.

NECİP SAN — Efendim, takririmde maddenin komisyona geri verilmesini teklif etmiştim. Sebebi şu; madde iki esas getiriyor. Birincisi tercih işareti olmayan oy puslalarının yalnız o seçim bölgesinde seçime giren partilerin kazandığı sandalye sayısı kadar adaya o parti listesindeki sıraya göre o miktar oyu vermekte, kazanılan sandalye dışı kalan adaylara tek bir oy vermemektedir. İkincisi de 2 kat meselesidir; birinci hâl öyle zannediyorum ki kanun neşredildiği zaman tetkikçi bazı kimseler tarafından böyle şey olur mu sualiyle karşılaşacaktır. Bunun neticesinde partilere kendi teşkilâtları tarafından yığın halinde müracaatlar olacaktır, başında birçok dedikodular çıkacaktır. Vatandaşın oyları kayboluyor, buna benzer birçok şeyler söylenecektir. Bunların izahı kolay olmadığından ve kısa bir zamana sığdırmak ta kabil olmadığından sarfınazar ediyorum. Bu durum karşısında 15 gün sonra bir tadil teklifiyle buraya gelmek mecburiyetinde kalacağız. Ben Cumartesi ve Pazar günleri bu durumun neticesini matamatikman tetkik ettim. Şayet bir tadil teklifiyle gelmezse seçim zamanı seçmenler ve adaylar daima kendi partilerini itham edeceklerdir. Bir sürü dedikodu mevzuu da ortaya çıkmış olacaktır. Uzun tetkikler neticesinde ayrıca arz ediyorum, kat sayısının bir prensibi de mevcut değildir. Ne için 1, 9 değil, 2, 1 değil de niçin iki?

Bunların hesaplarını yaptığımız zaman şu-
nu görüyoruz; bir seçim çevresinde tercih işareti konmamış olan oy puslası ile konmuş olan oy puslaları arasındaki nisbet değıştikçe, aynı seçim çevresinde alınan sandalyelere göre tercihli oy ile sıra atlamak imkânı tamamen değışiyor. Meselâ 20 bin oy ile iki mebus seçilecek olsun. O çevrede beyaz oy 5 000, tercihli oy 15 bin olursa 1 nci milletvekili ile 2 nci milletvekili arasındaki tercihli oyunun 2 501 olması halinde alttaki yukarı atlıyabildiği halde; yine aynı çevrede sandıktan çıkan 20 bin oydan beyaz oy sayısı 12 bin ve tercihli oy ise 8 000 olması halinde, bu sefer aşağıdaki yukarı atlıyabilmesi için 6 001 fark olması lâzımdır. Kanun böyle çıktığı zaman, adaylardan bir kısmı kazandığı oyların tamamının kendisine yazılmadığı, gibi birtakım suiistimaller iddiasıyla ortaya çıkacak ve memlekette endişe doğuracaktır. Bu madde çok aceleyle gelmiştir. Bi-

rinci müzakeresinde söylemiştik. Komisyonunda kabul etmişti, şimdi ikinci müzakeresini yapıyoruz. Komisyona iade edilirse zannediyorum ki, düzelmiş şekilde huzurunuzda gelecektir. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu?

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Hayır.

BAŞKAN — Önergeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmemiştir.

(Vahap Dizdaroğlu'nun önergesi tekrar okundu.)

VAHAP DİZDAROĞLU — Muhterem arkadaşlarım, birinci müzakerede bu mevzu hakkında konuşmuştum. Tekrar söz aldığım için özür dilerim. Yalnız inandığım şekilde prensipleri müdafaa etmek vazifemdir, bu sebeple lütfunuza sığınarak konuşmama devam edeceğim.

Muhterem arkadaşlarım, Türkiye'de seçmenler tamamen siyasi partilere mensup olmuş olsalar, komisyonun huzurunuzda sevk etmiş olduğu madde üzerinde hiçbir şekilde söz almaya lüzum kalmazdı. Türkiye'de bütün siyasi partilere kayıtlı 1-2 milyon insan vardır. Bunun dışında hiçbir siyasi teşekkülde kayıtlı olmayan, millî iradenin tecellisinde ağır basan bitaraf bir vatandaş kütlesi vardır. Seçimlerde onları da düşünmek mecburiyetindeyiz.

Arkadaşlar, 33 nci maddenin bize getirdiği şudur : Siyasi parti denemesinde tâyin edilen liste sırası, o siyasi parti tarafından kazanılmış milletvekilliği için de esas olacaktır.

Şimdi, 25 nci maddenin müzakeresinde muhterem komisyon tercihlî oy sisteminden bahsederken bize dedi ki, seçmeni fazla tercihlî oya sevk edelim ki, siyasi partiler entrikalar yapmasın. Şu hale göre, 25 nci maddeyi Yüksek Heyetiniz kabul buyurduğuna göre artık siyasi partilerin entrikalar çevirmesi mevzuubahsolamaz. Niçin biz bitaraf vatandaş seçimi sandığına gitmekten alıkoyalım? Niçin millî iradenin tecellisini engelliyecek, hususu kabul edelim? Şu halde, listenin tanzimi esas siyasi partinin denemelerindeki liste şeklinde değil, tercihlî oy şeklini kullanmak suretiyle, hem vatandaşın sevinerek sandık başına gitmesi, hem millî iradenin ekseriyetle tecelli etmesini ve hem de oy kullanan vatandaşın tatmin olması imkânını bulmuş olu-

ruz. Bunun aksine eğer madde sevk edildiği şekilde kabul edilecek olursa, o zaman hiçbir siyasi partiye mensubolmayan bitaraf vatandaş sandık başına gitmez ve onlar bu listeyi atmaya zorlanmış olur. Hiçbir siyasi partiye mensubolmayan vatandaş bu liste ile karşılaştığı zaman bu listede onun beğenmediği sevmediği bir aday olabilir. Ona rey vermemek için sandık başına gitmez. Veya diğerleri yanında ona da rey vermeye zorlanmış olur. Bütün bunlar müstakillerin müşterek liste yapmaları mahzurlu görüldü. Siyasi partilerin bu suretle karma listeleri yapmaları da nispi seçim dolayısıyla önlenmiş oldu. Bence sıra tercih oyu nisbetinde nazara alınmalıdır. En çok rey almış kimsenin o sırayı tâyin etsin. Aksi halde komisyonun sevk ettiği şekliyle partilerin dondurulmuş aday listeleriyle millî iradeye parti iradeleri hâkim kılınmış olacaktır.

BAŞKAN — Komisyon.

KOMİSYON BAŞKANVEKİLİ HİFZİ OĞUZ BEKATA — Muhterem arkadaşlar, bu önergeden sonra gelen Cahit Zamangil arkadaşımızın önergesi de aynı mahiyettedir. Bu itibarla her ikisi hakkında kısaca mâruzatta bulunmayı, verilecek karar bakımından isabetli görmekteyim.

Mevzu şudur : Arkadaşlarım önergelerinde derler ki, seçmen vatandaşlardan tercihlî oy kullananlara seçimin neticesini tâyin yetkisi verilmelidir. Önergelerin hulâsası işte bundan ibarettir.

Gene arkadaşlarım derler ki, tercihlî oy kullanan seçmen vatandaş - Cahit Zamangil arkadaşımızın önergesini aynen okuyorum - tercihe değer ve mesuliyet tanınması için, bu önergeye göre, partinin kazanacağı milletvekillerini parti değil; tercihlî oy kullanan seçmenler tâyin edecektir.

Bunun mahiyeti şuna münceer oluyor. İki cümle ile hulâsa edeyim : Kabul edelim ki, bir ilin milletvekili seçiminde iki yüz bin seçmen vatandaş, partinin arz ettiği listeyi aynı kullanmıştır. Bu 200 bin vatandaş denemeye girmiş değildir, bu seçmen vatandaş partiye kayıtlı da değildir, bunların arasında tarafsız vatandaşlar çoğunluktadır. Bu 200 bine mukabil, yalnız beş yüz kişi de tercih oyu kullanmış olsa önergelere göre tatbikat şöyle olacaktır : Bu 200 bin serbest vatandaşın oyunu hiç nazarı itibara almayacak-

sınız ve yalnız beş yüz kişinin tercih oyunu, seçim sırasının : Milletvekilinin tâyininde esas olacaksınız. Takrirler budur.

Halbuki 200 bin oy kullanan vatandaşların da oyları zimni tercihtir. Bunu hiç nazarı itibara almayıp da meselâ 200 000 + 25; 200 000 + 150 tercih oyu alıp, yalnız bu 25 veya 150 tercih oyunu neticeye müessir sayarak milletvekilini bununla tâyin etmek yanlıştır. Bu, zimni tercih oyunu kullanmak suretiyle listeyi aynen sandığa atan 200 000 seçmen vatandaşın oylarını hiçe saymak demektir. Gerçek bir seçimin mâna ve mahiyetine aykırı olan bu teklifler kabul edilemez. Bu itibarla, mantık yanlıştır. Diğer takrirler de bu mahiyettedir ve aynı neticeye müncer olmaktadır. Bunun için, verilmiş olan önergele-re komisyonumuzu teşkil eden arkadaşlar, ittifakla katılmıyoruz. Arz ederim. 1

BAŞKAN — Sayın Vahap Dizdaroğlu'nun önergesini oyunuza arz ediyorum.

CAHİT ZAMANGİL — Benim önergem de aynı mahiyettedir. Bunu oya koyar, kabul edilmezse o zaman benim söz söylemek imkânım kalmaz.

BAŞKAN — Vahap Dizdaroğlu'nun önergesini kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

(Cahit Zamangil'in önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Önergeniz hakkında, buyurunuz.

CAHİT ZAMANGİL — Efendim, usul bakımından az evvel Başkanlık Divanını ikaz etmiş ve demiştim ki, bir arkadaşım kendi yapmış olduğu teklifi izah etti. Şayet arkadaşımın teklifi benim teklifimle aynı olduğu düşünülürse oya konulduğu takdirde bana söz verilmeyecek, peşinen teklifim reddedilmiş olacaktır. Nitekim durum aynen arz ettiğimiz gibi oldu. Ben konuşmak için söz almadım, bir vazifenin ifası için söz almıştım. Nitekim teklifim de şu anda müzakeresiz müzelik olmuştur.

BAŞKAN — Müsaade buyurun, birinci önerge okunduğu zaman zatiâlinize sordum, bu önergenin de aynı mahiyette olduğunu kabul ediyor musunuz dedim. Siz hiçbir şey söylemediniz. Bu durum karşısında Başkanlık Divanı önergenin aynı mahiyette olduğunu kabul etti.

CAHİT ZAMANGİL — Bendeniz bunu tak-

dir edemem, bunun takdiri Yüksek Heyete aittir.

BAŞKAN — Gene de konuşabilirsiniz. (Oya oya sesleri)

CAHİT ZAMANGİL — Muhterem arkadaşlar; gayet kısa konuşacağım. Sizi ikna etmek için biraz daha zaman almak isterdim, ama şu geç saatte öz olarak fikirleri takdim etmek kâfidir. Esasen, az önce usul bakımından mahkûm olmuş bir tez bir zemin üzerinde olduğumu müdrükim. Teklifte şu vardır. Tercih oyu sistemine gidiliyorsa hakikaten buna kıymet verelim. Tercih oyları bir müesseriye taşıyın. Zâhiren seçmene bir keyif bağışlamış vaziyete düşmiyelim. Bunun mukabilini de mütalâa edelim, yani zâhiren bir tercih oyu hakkı tanırsa bunun aksi istikameti şudur; hakikatte bloke liste usulüne düşüyoruz demedik. Bloke usul de şudur. Aday listeleri hazırlanırken ya merkezin yahut yoklama kurullarının 10 - 15 - 20 adayı kendine göre bir kıymet derecesine tâbi tutarak bir liste halinde seçmenlere takdim etmesi demek bu listenin aşağısında kalan bir kısım adayı çok defa peşinen feda etmek demektir. Altta kalan bu insanların refleksi ne olacaktır? Seçilinceye kadar evvelâ yoklamalarda, sonra da seçim sırasında şiddetli mücadelelere sebebiyet verecektir. Bir kısım adayları peşinen listenin «mahkûmiyet bölgesine» sokmak, bunları birbirleri ile hattâ bu arada partileri ile karşı karşıya bırakacak ve mücadele asla arzu etmediğimiz safhalara girecektir. Bunun tek çaresi tercih oyu sistemine şimdiden fiilî değer verilmesidir.

Şimdi Muhterem Bekata arkadaşımın vermiş olduğu misali ele alalım. 100 bin oy kullanılmıştır. Bunun yanında 500 kişi de tercihi oy kullanmıştır. 500 seçmen 100 bin seçmene tahakküm edecek diyor. Buna mukabil, aynı 100 bin seçmenden 33 bin seçmen bir adayı kazandırmak isterse, bu 33 bin tercih oyunun tasarına göre hiçbir kıymeti olmayacaktır. Bunu çok sakat buluyorum. Her hangi bir partinin listesini olduğu gibi atmakla o partiye itimadını gösteren seçmen neden o liste içinde en beğendiği adayların seçilmesinde müessir olamasın? Vaktiyle, çoğunluk sisteminde 5 - 600 karma oy bile seçime müessir oluyordu.

Şimdi arkadaşlar, nihayet geliyorum şu ileri sürülen mahzurlar meselesine : Mümkündür

ki, en geniş ölçüsü ile tercih oyunu kabul etmekle bahsettiğiniz bazı mahzurlar vârit olsun. Sizin zâhiren tercih oyunu kabul eden sistemi-mizle hakiki tercih oya sistemi arasında da başka sistemler vardır. Biz D'Hondt sistemini kabul ettik. Belçika'nın D'Hondt sisteminin yanısıra kabul ettiği tercih oyu sistemi komisyonunki değildir. Onlar ne yapıyorlar? Listenin başında-ki adayı mutlaka kazandırıyorlar ve nihayet ikinci adaya da sıra usulü önemli bir şans tanıyor, geri kalan bütün adaylar sıraya göre değil, fakat seçmenin tercih oylarına göre seçiliyorlar.

Demekki partinin tesbit ettiği mutlak sıra sistemiyle vatandaşın mutlak tercih oyu sistemi arasında bir ortalama alınırsa o zaman Belçika'nın usulü de hatıra gelebilir.

Teklifimi şu şekilde arz ediyorum. Akşamın şu geç saatinde karar vermemek hususunda Yüksek Heyetinizden ricada bulunuyorum. Binaenaleyh, maddenin geri alınmasını ve yarın sabah görüşülmesini arz ve rica ederim..

BAŞKAN — Komisyon.

SÖZCÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Katılmıyoruz efendim.

BAŞKAN — Cahit Zamangil'in önergesini oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

(Rauf Bayındırın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Rauf Bayındır

RAUF BAYINDIR — Efendim, belki teklifimi biraz geç yaptım ama bizim bütün ıstırahbımız buradadır. 1950 de almış olduğumuz oy nisbeti derecesinde Mecliste temsil edilmediği bir hakikattir.

Binaenaleyh, bu mesele geri kalan oyların değerlendirilmesi bakımından bu mevzuun bir kere daha süzgeçten geçirilmesini temin maksadiyle teklifimi yapmış bulunuyorum, takdir sizlerindir.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor, önergenin dikkate alınmasını kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

(Nurettin Ardiçoğlu'nun önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Nurettin Ardiçoğlu.

NURETTİN ARDIÇOĞLU — Efendim, ben-denizin teklifi de Cahit Zamangil arkadaşının teklifiyle aynı mahiyettedir. Yani redde mahkûmdur, bu hususu peşinen ifade edeyim. Yal-

nız benim teklifimin, Cahit Zamangil arkadaşının teklifinden ayrıldığı nokta vardır o da şudur : Seçmen kendi iradesiyle tercih yaparsa, o zaman bütün adayları topluyalım, sıraya koyalım, kim çok alırsa o seçilsin. Ama burada seçmen vatandaşın bizzat sandık başına gelip kendisinin yapması lâzım.

Bu zaman bizim takririn bir mânası kalmıyor. Binaenaleyh, geri almak icabediyor. Bunun için takriri geri alıyorum.

BAŞKAN — Diğer takrirleri okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

33. ncü maddenin 4 ncü bendinde yazılı 2 emsalinin 4 olarak kabul edilmediği ahvalde bari 3 olarak değiştirilmesini, ancak bu sayede tercihlili oy mekanizmasının işleyebileceğini ve teşvik edici vasıf iktisabedebileceğini aksi halde (haliyle) zinhar netice vermiyeceğini arz ve teklif ederim.

Hızır Cengiz

BAŞKAN — Komisyon kabul etmiyor. Önergeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Yüksek Riyasete

33 ncü maddenin 4 ncü fıkradaki tercih işareti sayıları çarpımının 2 yerine (1,50) olarak değiştirilmesini arz ederim.

Selâmi Savaş

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önergeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Efendim, maddeyi aynen oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Milletvekili tutanağının verilmesi

MADDE 34. — Milletvekili seçilenlere il seçim kurulu tarafından milletvekili seçildiklerine dair bir tutanak verilir.

Bu tutanaklardan birisi, Millet Meclisi Başkanlığına verilmek üzere, iki nüshası Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığına gönderilir.

BAŞKAN — Önerge yok maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Seçim sonuçlarının ilânı ve yayını

MADDE 35. — Yüksek Seçim Kurulu, her partinin kazandığı milletvekili sayısını ve mil-

letvekili seçilenlerin ad ve soyadlarını Resmî Gazete ve radyo ile derhal ilân eder.

Seçim sonuçlarının illerden gönderilmesi üzerine, Yüksek Seçim Kurulu en kısa zamanda radyo ve Resmî Gazete ile ikinci bir bildiri yayımlıyarak, iller itibariyle seçmen sayısını, oy kullanan seçmen sayısını, seçime katılma nisbetini, muteber oy puslası sayısını, her partinin ve bağımsız adayların kazandıkları oy puslası sayısını kamu oyuna sunar.

BAŞKAN — Önerge yok. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Seçim sonuçlarının İstatistik Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanması

MADDE 36. — İstatistik Genel Müdürlüğü, Yüksek Seçim Kurulu tarafından kendisine verilecek vesikalara dayanarak iller, ilçeler, seçim bölgeleri ve sandık bölgeleri itibariyle, sandık tutanaklarında mevcut malûmatı en geç, seçimi takibeden on iki ay içinde yayınlarsın.

BAŞKAN — Önerge yok. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Seçim delillerinin saklanması

MADDE 37. — Hesaba katılan ve katılmayan ve itiraza uğramış olan oy puslaları, sayım ve döküm cetvelleri ve milletvekilliğine seçilme tutanakları ve seçimle ilgili diğer her türlü evrak, altı ay süre ile, ilçelerde ilçe seçim kurulu başkanı, illerde il seçim kurulu başkanı tarafından saklanır ve Yüksek Seçim Kurulunun talebi olmadıkça hiçbir yere gönderilemez.

BAŞKAN — Önerge yok. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Seçimin veya tutanağın iptali

MADDE 38. — Milletvekili tutanaklarına yapılan itiraz, oyların dökümüne, sayımına veya bu oyların partiler ve bağımsız adaylara taksimine taallük ettiği ve yeniden yapılan döküm, sayım ve hesap sonucunda tutanakların iptaline karar verildiği takdirde, yeniden yapılacak döküm, sayım ve hesap sonucuna göre seçilmiş oldukları anlaşılanlara Yüksek Seçim Kurulu tarafından tutanakları verilir.

Bir seçim çevresinde yapılan seçimin, seçim

işlemleri sebebiyle iptaline karar verildiği takdirde o seçim çevresinde yeniden seçim yapılır ve Yüksek Seçim Kurulu seçimin iptaline dair kararlarla birlikte o çevrede, seçimin yapılacağını Resmî Gazete ve diğer vasıtalarla derhal ilân eder.

Bu ilândan sonra gelen altmışıncı günü takibeden ilk Pazar günü oy verme günüdür.

Yukarıki fıkralar dışında milletvekillerinden bir veya birkaçının tutanaklarının iptaline karar verildiği takdirde, tutanakları iptal olunan milletvekilleri yerine, mensub oldukları siyasi parti listesindeki sıraya veya varsa tercih işareti sırasına göre belli olan sırada başta olanlara tutanak verilir.

Sırada olanlar yetmediği takdirde, açık kalan milletvekillikleri için kanunun ara seçimi hakkında kabul ettiği hükümlere uyulur.

BAŞKAN — Önerge var, okuyoruz :

Yüksek Başkanlığa

38 nci maddenin son fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini ve bir fıkra eklenmesini arz ve teklif ederim.

«Sırada olanlar yetmediği takdirde, açık milletvekilleri için, basit çoğunluk esasına göre, genel seçimi takibeden ayın 2 nci Pazar günü ara seçimi yapılır.»

«Genel seçimi takibeden iki yıl içinde, her hangi bir sebeple milletvekilliği boşalırsa bu milletvekilliği aynı partinin listesinde sırada önce gelen aday ile doldurulur. Bir siyasi partinin listesinde hiçbir aday kalmadığı takdirde, kanunun ara seçimi hakkında kabul ettiği hükümlere uyulur.»

Alp Kuran

ALP KURAN — Muhterem arkadaşlarım, Anayasada kabul edilmiş olan 75 nci maddeden sonra, zannedirim bu şekilde bir madde tedvin edilirse, Türkiye Büyük Millet Meclisinin birleşik toplantıları bakımından bazı hususlarda açık kalan üyelikler dolayısıyla reyler tam mânâsıyla tezahür edemeyecek, keşke açık milletvekillikleri de doldurulmuş olsa idi şöyle değişik bir netice istihsal etmek mümkün olabilecekti, diye düşünülebilecektir.

Anayasada kabul edilen şekle göre ara seçimlerinin hiç yapılamıyacağı fikri insana hâkim olmaktadır. Bilhassa kabul buyurulan 74 nci

maddenin 2 nci fıkrasında, «Millet Meclisi ara seçimleri her iki yılda bir Cumhuriyet Senatosu seçimiyle birlikte yapılır.» hükmü getirilmiş bulunmaktadır. Ayrıca gene bu maddenin son fıkrasında, «Millet Meclisi genel seçimlerine bir yıl kala ara seçimi yapılmaz» denilmektedir.

Bu hükümler muvacehesinde, bir teşriî dönem içinde, ara seçimlerinin hiç yapılmıyacağı haller tezahür edebilecektir. Halbuki biz, hep beraber, yıllar boyunca, siyasi partili olarak, ilim adamı olarak, tarafsız yazar olarak, ara seçimlerinin her yıl yapılması gerektiğini, açık milletvekilliklerinin en kısa zamanda doldurulması gerektiğini millet huzurunda savunmadık mı?

Şimdi, farz edelim ki, ilk genel seçimlerden üç yıl sonra, Millet Meclisi feshedilmiştir. Cumhuriyet Senatosunun kısmi yenilenmesi mutlak olarak her iki yılda bir yapılacağına göre, Cumhuriyet Senatosunun kısmi seçimi, Millet Meclisi genel seçiminden bir yıl sonra yapılacaktır. Ancak, Anayasada, ara seçimleri her iki yılda bir yapılır kaydı ve hükmü konulduğuna göre, feshi takibeden ilk Cumhuriyet Senatosu seçimleriyle birlikte ara seçimi yapılamıyacaktır. Binaenaleyh, Senatonun öteki, mütaakıp kısmi yenilenmesini beklemek icabedecektir. Böylece, Millet Meclisi döneminde üçüncü yıla gelinmiş olacak, genel seçimlerine bir yıl kalacaktır. Bu durum karşısında, yeni Anayasanın hükmü icabı son yıl ara seçimi yapılamıyacağına göre, Sayın İnönü'nün deyişi ile; «Boşalan milletvekilinin yerine bir yenisi gelir, hükmü, bu suretle; yenisi gelmez.» şekline ifrağ edilmiş olacaktır, boş kalan yerler doldurulamıyacaktır.

Bunun yanında, yine kabul ettiğimiz esasa göre, her iki yılda bir ara seçimi yapmak esastır. Bu durum karşısında, öyle haller tahaddüs edebilecektir ki, bazı boş kalan milletvekillikleri için, genel seçimlerin hemen akabinde bazı boş kalan milletvekillikleri için iki yıl beklemek icabedecektir. Halbuki, boşalan bu milletvekilliklerini, nispi temsil sistemini kabul ettiğimize nazaran, âme ve seçim hukuku prensiplerine daha uygun olarak, hiç beklemeden ve derhal doldurmak mümkündür.

Filhakika, 39 neu maddenin 2 nci fıkrasına nazaran, seçim işlemleri sebebiyle bir ilin seçimlerinin iptaline karar verilirse, iki yıl bekleme-

den derhal seçim yapılacaktır. 39 neu maddenin 4 ncu fıkrasına göre ise, Yüksek Seçim Kurulunca, bir veya birkaç milletvekilinin tutanaklarının iptaline karar verilirse, bunların mensuboldukları siyasi partinin listesinde sırada başta gelen adaylar milletvekili olurlar. Sırada hiçbir aday kalmadığı takdirde, açık kalan milletvekillikleri için, ara seçimlerini beklemek gerekir.

Şimdi farz edelim ki, tutanaklara itiraz süresi içinde, beş milletvekili çıkaran bir seçim çevresinde, milletvekillerinden beşi de vefat etmiştir. Ortada seçim işlemlerinin ve tutanakların, iptali olmadığına göre, bunların mensuboldukları partinin listedeki hiçbir aday giremeyecektir. Ne olacak? 2 yıl beklememiz lâzımdır. Halbuki seçmenlerin ve seçim çevrelerinin temsilinde eşitlik bakımından, bu milletvekilliklerin derhal doldurulması lâzımdır. Binaenaleyh, eşitlik prensibi icabı, bir parti listesinde aday mevcudoldukça, açık milletvekillikleri bu adaylarla doldurulmalıdır. Ancak bir partinin listesinde hiçbir aday kalmadığı takdirdedir ki, ara seçimlerine gidilmeli, Cumhuriyet Senatosu seçimleri beklenmelidir.

Çünkü, sayın komisyonun da belirttiği gibi, nispi temsilde esas, oyların partilere, listelere verilmesidir. Adayların şahsı ve önemi ikinci derecededir. Nitekim, bu sebeptendir ki, nispi temsili benimseyen birçok memleketlerde, boşalan milletvekilliklerinin bu suretle doldurulması kabul edilmiştir. Binaenaleyh, listede hiçbir aday kalmayınca ara seçimine gidilmesi, aday bulundukça boş kalan yerlerin bunlarla doldurulması daha uygun olacaktır. Sayın Komisyonun iltihakını rica ediyorum.

BAŞKAN — Efendim, bu önergeye Komisyon katılmıyor. Önergeyi iki kısma ayırmak suretiyle oylarınıza arz edeceğim.

(Alp Kuran'ın önergesinin birinci kısmı okundu.)

BAŞKAN — Son fıkranın tadiline taallük eden bu kısmı oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

(Alp Kuran'ın önergesinin ikinci kısmı tekrar okundu.)

BAŞKAN — Önergenin bu kısmını oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

38 nci maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Beşinci Bölüm

İtirazlar ve şikâyetler
Adaylara karşı itiraz

MADDE 39. — Adaylıkların geçici olarak ilânından itibaren iki gün içinde il seçim kurulu-na itiraz edebilir. İtirazlar, il seçim kurulurınca, en geç, oy verme gününden önceki yirmi beşinci gün akşamına kadar karara bağlanır.

İlgililer, bu kararlara karşı iki gün içinde Yüksek Seçim Kuruluna itiraz edebilirler.

Yüksek Seçim Kurulu, üç gün içinde ve en geç, kesin aday listelerinin ilânı gününe kadar bu itirazları karara bağlar.

BAŞKAN — Önerge yok. Maddeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Altıncı Bölüm
Yasak ve Cezalar

Tercih işaretli oy pusulası dağıtılması

MADDE 40. — Her ne suretle olursa olsun, üzerine önceden tercih işareti konmuş oy pusularının dağıtılması veya bilerek dağıtılması yasaktır.

Bu yasağa riayet etmeyenler hakkında, «Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri» hakkındaki Kanunun 154 ncu maddesinin birinci fıkrasında yazılı ceza hükmü olur.

BAŞKAN — Madde hakkında verilmiş önergeler var okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Tasarının 40 nci maddesinin ikinci fıkrasını aşağıda yazılı şekilde müzakereye konmasını arz ve teklif ederiz.

S. K. Başkan

Başkanvekili

Şefik İnan

Hıfzıoğuz Bekata

Bu yasağa riayet etmeyenler 3 aydan 6 aya kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar.

Yüksek Başkanlığa

40 nci maddenin ikinci fıkrasında seçimlerin temel hükümleri Kanununa atfı yapılmakta ve 154 ncu maddeden bahsedilmektedir. Halbuki adı geçen 154 ncu madde bu konu ile ilgili değildir. Bu konunun tashihi için komisyonca

lâzımgelen işlemin yapılmasını arz ve teklif ederim.

Temsilci
Nurettin Ardiçoğlu

Yüksek Başkanlığa

40 nci maddede aşağıdaki tadilin yapılmasını arz ve teklif ederim.

Temsilci
Nurettin Ardiçoğlu

1 nci fıkra;

Madde 40. — Her ne suretle olursa olsun, üzerinde önceden tercih işareti konmuş oy pusularının seçmenlere dağıtılması veya dağıtılması yasaktır.

BAŞKAN — 1 nci tavriri tekrar okuyoruz. (Nurettin Ardiçoğlu'nun önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Buyurun.

NURETTİN ARDIÇOĞLU — Efendim; bu maddenin 1 nci fıkrası birinci müzakere sırasında Yüksek Heyetinize benim teklifim şeklinde gelmişti. «dağıtılması yasaktır» şeklinde. Bu bilerek maddeye eklenmiştir. Bilerek maddeye eklenince madde sulandırılmıştır. Bundan sonra birisi çıkacak ben bunu bilerek yapmadım diyecektir. Halbuki bilerek bilmiyerek o sahtekârlığa iştirak etmektedir. Bu sebeple bilerek kelimesini fıkradan çıkarılmasını rica ederim. Kimin elinde bulunursa o cezalandırılır. Kasıt olmasa da cezalandırılması lâzımdır.

BAŞKAN — Komisyon.

SÖZCÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Katılıyoruz efendim.

NURETTİN ARDIÇOĞLU — İkinci fıkra hakkında da bir tavririmiz vardır. Komisyonun da katılmasını rica ediyoruz. Üç aydan altı aya kadar azdır. 154 ncu maddeye uygun olarak üç aydan bir seneye kadar kabul edilmesi lâzımdır.

BAŞKAN — Komisyonun ikinci fıkra hakkındaki mütalâası.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — İkinci fıkraya katılmıyoruz.

NURETTİN ARDIÇOĞLU — Sabahleyin söz vermişsiniz. (Gülüşmeler)

BAŞKAN — Efendim, komisyon birinci fıkra hakkındaki önergeye katılıyor, önergenin dikkate alınmasını kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Efendim, ikinci fıkra hakkında komisyonun bir tadil teklifi vardır onu okutuyorum.

(Komisyonun tadil teklifi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Efendim okunan bu tadil teklifine önerge sahibi arkadaşımız iltihak ediyor mu?

NURETTİN ARDIÇOĞLU — Efendim, âzami had üç aydan bir seneye kadar olmalıdır. (Çok sesleri)

SAHİR KURUTLUOĞLU — Efendim, biz tadil teklifimizi yaptık.

NURETTİN ARDIÇOĞLU — Ben teklifimi geri alıyorum, efendim.

BAŞKAN — Binaenaleyh, bu tadil daire-sinde kabul buyurulan şekilde maddeyi tekrar okuturuz.

Altıncı Bölüm Yasak ve cezası

Tercih işaretli oy pusulası dağıtılması

MADDE 40. — Her ne suretle olursa olsun, üzerine önceden tercih işareti konmuş oy pusularının dağıtılması ve dağıtılması yasaktır.

Bu yasağa riayet etmeyenler üç aydan altı aya kadar hapis cezasıyla cezalandırılırlar.

BAŞKAN — Maddeyi bu şekilde oyunuz sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yedinci Bölüm

Özel hüküm bulunmayan hallerde uygulanacak kanun

MADDE 41. — Bu kanunda özel bir hüküm bulunmayan hallerde, «Seçimlerin temel hükümleri ve seçmen kütükleri» hakkındaki Kanunun işbu kanuna aykırı olmayan hükümleri uygulanır.

BAŞKAN — Önerge yok. Oyunuz sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Sekizinci Bölüm

Geçici hükümler ve yürürlük maddeleri

GEÇİCİ MADDE 1. — Bu kanun gereğince yapılacak ilk seçimin tarihi, 157 sayılı Kanunun 33 ncü maddesi gereğince tesbit edilir.

BAŞKAN — Önerge yok. Maddeyi oyunuz sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE — 2. — 1. Bu kanunun 10 ncü maddesindeki siyasi partilerin 15 il çev-

resinde il ve ilçe teşkilâtı kurmuş olmaları hakkındaki hüküm saklı kalmak şartıyla, ilk genel kurul toplantılarını yapmış olmalarına ve altı aydan beri il ve ilçe teşkilâtı kurmuş bulunmalarına dair olan kayıt, bu kanunun yayımlanmasından sonra yapılacak ilk seçimlerde uygulanmaz.

2. Bu kanuna göre yapılacak ilk milletvekili seçimlerine katılacak siyasi partilerin, daha evvel kurulmuş olan ilçe ve sandık kurullarına üye vermek hakları saklıdır. Bu hüküm, ilçe seçim kurulları başkanlarıca «Seçimlerin temel hükümleri ve seçmen kütükleri hakkındaki Kanun» un 19 ve 23 ncü maddeleri gereğince re'sen uygulanır.

BAŞKAN — Önerge var, okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

Geçici ikinci maddede fıkra başlarına konulan 1 ve 2 rakamlarının çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

15.5.1961

Temsilci

Nurettin Ardiçoğlu

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu?

SÖZCÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Katılıyoruz efendim.

BAŞKAN — Önergeyi oyunuz sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Önerge kabul edilmiştir.

Maddeyi bu değişiklikle oyunuz sunuyorum. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Geçici ikinci madde kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 3. — «Seçimlerin temel hükümleri ve seçmen kütükleri hakkındaki Kanun» un 14 ncü maddesinin birinci fıkrasında filigranlı zarf ve kâğıt imaline, zarf ve kâğıtların özelliklerine dair olan hükmün 1961 yılı içinde yapılacak her türlü seçimlerde uygulanıp uygulanmaması Yüksek Seçim Kurulunun kararına bağlıdır.

BAŞKAN — Önerge yok, maddeyi oyunuz sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Komisyon geçici bir dördüncü madde daha teklif etmektedir. Teklifi okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

Milletvekili Seçimi Kanununa aşağıdaki ge-

geci 4 ncü maddenin eklenmesini arz ve teklif ederim.

Seçim Kanunu Komisyonu
Başkanı
Şefik İnan

GEÇİCİ MADDE 4. — İl ve ilçe seçim kurlarında görevli olan hâkimlerin, bu görevi kabulden sonra adaylığı terâh edemeyecekleri hakkındaki 16 ncü maddenin ikinci fıkrası hükmü 1961 yılında yapılacak seçimlerde seçimin yapılmasına karar verildiğinin ilânından itibaren geçecek yedi gün içinde uygulanır.

15.5.1961

BAŞKAN — Önerge hakkında söz istiyen?... Yok. Teklif edilen geçici maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 42. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Maddeyi kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 43. — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

BAŞKAN — Efendim tüzük hükümleri gereğince tasarının tümü üzerinde leh ve aleyhinde olmak üzere birer üye arkadaş konuşabilir. Aleyhte konuşmak isteyen iki arkadaşımız var. Mehmet Ali Kumbasar ve Cemil Sait Barlas. Ancak bir üye konuşabileceğinden bu iki arkadaş arasında kur'a çekeceğiz.

(Kur'a çekildi söz sırası Mehmet Ali Kumbasar'a verildi.)

BAŞKAN — Mehmet Ali Kumbasar.

MEHMET ALİ KUMBASAR — Muhterem arkadaşlar, bu kadar geç bir saatte ve bu kanunun tümü hakkında aleyhte konuşmanın güçlüğü müdrükim. Ama viedanımın sesini susturamadığım için özür diliyerek huzurunuzda konuşmak istiyorum.

Bu memlekette on senedir, liderlerle, partilerle, ilim adamlarıyla, basımla hiç durmadan bazı şeyler istedik. Bunların başında seçim sistemindeki değişiklik gelir. Bu seçim sistemi nispi temsil idi. Bunu kabul etmiş bulunuyoruz. Bunun üzerinde bir ihtilâfım ve itirazım yoktur. Fakat nispi seçimle birlikte, ayrıca kar-

ma listeyi de müdafaa ettik. Hattâ daha ileri giderek, partilerin iş birliğini de müdafaa ettik. Hiçbir zaman demedik ki, nispi temsil sisteminde seçimin bünyesinde bu karma liste partilerin iş birliği yapması hususu birlikte yürüyemez. Ne âliminden duyduk, ne particisinden duyduk, hiç kimseden duymadık. Biz fert olarak, vatandaş olarak, teşkilâtta vazifeli olarak köy, köy; şehir, şehir dolaşarak bunları müdafaa ettik.

Şimdi seçim sisteminin bünyesi budur. Binaenaleyh, Karma liste yapılamaz esbabı mucibesi ile komisyon huzurunuzda gelmiş ve karma listenin kabul edilmemesini istemiştir. Bu yolda bir kanun maddesi de muhtelif şekillerde tasarlanmıştır. Komisyon aynı noktada inat ederek karma liste ile liderlerin seçilmeme ihtimali varıttır. Binaenaleyh bünyesi itibariyle karma olan bir şeyi, bu defa kabul edersek birtakım adaletsizliklere yol açarız. Demektedir. Arkadaşlar bu inandırıcı değildir. Şimdiye kadar hiçbir zaman halk kütlesi üzerinde durup düşünmeden tetkik etmeden parti eliyle, basın eliyle millete bildirilmesi icabeden gayet mühim olan bu komplikasyonları izah etmemişlerdir. Şimdi şartlar değişti. Bu sebeple hiçbir seçimin bünyesi icabı karma liste yapılamaz. Partilerin iş birliği olmaz dersek bütün sınıfların sizlerin huzurunuzda çıkıp, bize, siz iki metre ilerisini göremiyorsunuz, size nasıl itimat edebiliriz, diyebilirler. Buradaki hava ayrı, Meclisteki hava tamamen ayrı, fakat gideceksiniz köylere gözlemlerinizle göreceksiniz, orada sizlere çok şey söyleyecekler. Sizler şartlar değişti diyeceksiniz, Menderes'te şartlar değişti, iklim bekliyoruz demişti. Bu yanlış ve hatalı bir yoldur ve kuvveti olmıyan bir mucip sebeptir. Geçirdiğimiz şartlar karşısında karma listeyi kabul etmemekle biz, bitaraf şahısların hürriyetlerini kısıyoruz, memurun hürriyetini kısıyoruz, subayın hürriyetini kısıyoruz, bir kelime ile münevverin hürriyetini yok ediyoruz. Ama Anayasada seçme hakkını herkese tanıyoruz. Tezat buradadır.

Biz inkılâptan sonra gelmiş bir heyet olarak, âzami hürriyetleri tanımak mecburiyetindeyiz. İnkılâptan sonra bitaraflar, memurlar hattâ şu Anayasa ile hak verdiğimiz subayları bir partinin listesini atacakmış diye zorlama hakkını hâiz değildir. Bitarafları biz bu haktan niçin mahrum ediyoruz. Niçin bitaraflar liste yapmasın,

niçin bitaraflar her partinin iyisini seçip yazmasın? Arkadaşlar, parti listelerinde sırayı esas tutarak kabul ettiğiniz usul bu memlekette en büyük ahlâksızlığı getirecektir. Bunlar partiler içinde bir keşmekeş, bir kavga bir gürültü ve iftira ve isnat yaratacaktır. Namuslu insanlar lekelenecek, ön sıraya geçmek için söylenmedik söz kalmıyacaktır. (Konuşmalar) Arkadaşlar ben Ankara'nın asfaltını çiğnedim. Ben Rize dağlarından buraya geldim. Ben realiteleri konuşuyorum. Biz bu kanunla parti hâkimiyetini diriltmek gayretindeyiz. İttihat Terakkinin merkezî durumunu bilirsiniz. Artık parti merkezleri her şeye hâkim olacaktır. Halbuki biz yıktığımız iktidarın merkez hâkimiyetini her zaman tenkit ettik. Onu tekrar diriltmeye hakkımız yoktur. Sebep de yoktur. Parti listelerini kabul edeceksiniz, bunun dışında bu memlekette adam yok mudur? Müstakillerin niçin gelmiyecekler? Bunlar da gelecekler. Parti listelerine bakacağız, beğendiğimizi alacağız, beğenmediğimizi almıyacağız. Temel hak budur. Siz partiyi beğeneceksiniz. Silemezsiniz, diyorsunuz. Bu kanunla demokrasideki esas hürriyetler burada toplanır. Müstakillere gelme hakkı vermezseniz hürriyet, demokrasi olur mu? 1955 senesinde belediye seçimlerinde Menderes'in karşısına çıkan o müstakiller değil mi idi? Bu suretle Menderes iktidarı büyük bir sarsıntı geçirmişti. Bu muhteris partileri yola getiren âdil bir yoldur. Arkadaşlar merkez adayları meselesinin partilerin iç bünyesi işi olduğu (tüzüklerle halli icabederken) bunu kanun içine sokunuz. Ve buna da komisyon şatafatlı bir kelime buldu ve buna tavan koyuyoruz dediler. Bu yanlışdır arkadaşlar.

Teşkilâtta insanları parti merkezlerinin gösterdiği adaylardan bıkmıştır. Şimdi siz bunu belirttiğiniz takdirde bu isabetli bir yol olmyacaktır. Bu merkez adayları şudur arkadaşlar; çok defa merkezde çalışan insanların etrafına menfaat zümrelerinin kümelenmesidir. Bunu bugün dahi görüyorum. Birçok partilerin etrafında bunu görüyorum. Hele bu kanun bir kabul edilsin bütün bunları nasıl göreceksiniz. Tercihli oy sistemi fecidir, bununla parti teşkilâtlarını en ahlâksız yola sevk edeceksiniz. Parti adamları; rey sahipleri, adaylar önceden bunları işaret edecekler, siz mâ-

ni olamıyacaksınız. Onlar rey dağıtacaklar. Köylerdeki durumu anlatayım; köylerde oy muhtar dağıtır, imam dağıtır ve çocuklar dağıtır. Ne şekilde hareket edileceği ancak verilmiş direktiflerle olur, cezai hüküm koymanıza rağmen bu kanun maddesi çiğnenecek, buna mâni olamıyacaksınız. Listenin yarısı kadarını tercih işaretiyle işaretlenmesini mecburi olarak kabul ediyorsunuz ki bu da hürriyetleri kısıyan bir şeydir. Bu da demokratik değildir; bir baraj sistemi getirdiniz. İyi tetkik edin çok rey almış partileri kazandıracaklarını zannediyorsanız kazandıramıyacaksınız. Ondan sonra gelenleri dirilteceksiniz. Küçük partileri ekarte edeceksiniz. Bu âdil değildir. 1950 de ekseriyet sistemini müdafaa eden Kurultuğu...

SAHİR KURUTLUOĞLU — Böyle bir müdafaam olduğunu gösterebilir misiniz? Ezbere konuşmayın.

MEHMET ALİ KUMBASAR (Devamla) — Bu kanunla hürriyetleri...

BAŞKAN — Aynı şeyi ben de ihtar ediyorum, lütfen Meclise hitabedin.

MEHMET ALİ KUMBASAR (Devamla) — Efendim, bu kanunla parti listeleri hâkimiyeti kuracaksınız. Bu kanunla bitaraf olanlara hak vermiyorsunuz. Bu kanunla tercih namı altında birtakım keşmekeşliklere sebeb olacaksınız. Sıra usulüyle partiler içinde feci mücadelelere yol açıyorsunuz. Bu mücadelelerde para dönecek, iltimas dönecek, tesir dönecek, tehdit dönecektir. Bunların acısını acı acı çekeceksiniz. Biz on senedir bunun için mi mücadele ettik?

İşte bütün bu sebeplerle bu kanun 1950 kanunundan çok kötü olarak çıkmaktadır. Yukarıda arz ettiğim sebeplerle bu kanun bu memlekete asla huzur getirmeyecektir. Keşmekeşlik getirecektir. Ahlâksızlık getirecektir. Aynı parti içindekiler arasında kavga, gürültü getirilecek, parti dışı mücadelede işi daha büyük ahlâksızlığa sebeb olacaktır. Böyle bir kanun kabul edilemez. Kanunlar cemiyete huzur, adalete kolaylık getirir. Bu kanun bu vasıflardan yoksundur. Ve bu ihtilâfların içinden burada olduğu gibi kolaylıkla çıkılamıyacaktır. Bu sebeplerle ben viedanımın sesine uyarak bu kanun tasarisına kırmızı oy vereceğim.

BAŞKAN — Turan Güneş.

TURAN GÜNEŞ — Muhterem arkadaşlarım, bundan bir müddet evvel bu memlekette mücadelecî dâvalara sadık insanların senelerden beri peşinde koştukları ana meselelerden birisini teşkil eden Anayasayı kabul buyurmuştunuz. Bugün de, Türkiye’de iyi istikametler çizmek isteyen insanların senelerce mücadelesini yaptıkları ve vatandaşa ve seçmene taahhüdttikleri nispî temsili getirmiş olmakla Yüksek Meclisiniz bu memlekette yepyeni ve kanaatimce nurlu bir yol açmak şerefini kazandırmış oluyorsunuz.

Arkadaşlarım; nispî temsil geldiği andan itibaren muayyen bir sistemin içinden hepimizin teker teker karşısında bulunduğumuz birtakım hükümlerin ve birtakım isabetsiz müesseselerin bugün artık bu yeni sistem içinde mevzuubahsolması lâzımgelir kanaatini taşıyanlardanım. Yeni bir sisteme gidiyoruz. Bu yeni sistemin ışığı altında, içinde her müesseseyi ve her vakayı bu yeni sistemin ışığı altında mütalâa etmek lâzımgelir. Bu sözlerim bilhassa yeni Seçim Kanununda karma listenin yasak edilmesi, tercih oyununun muayyen esaslara bağlanması yolundaki sözlere mâtuftur.

Arkadaşlarım; yeni kabul ettiğiniz Anayasada memleketin siyasi hayatının muhalefette ve muvafakatta partilerle kaim olduğunu ve partilerin demokratik bir hayatın ve rejimin varzgeçilmez unsurları olduğunu açıkça beyan buyurdunuz. Bunu bir madde olarak Türk siyasi hayatına hediye buyurdunuz. Bunlar, vatandaş demokratik bir nizam içinde açıkça hareket edecek müessir ve müsmir bir davranışa sahip kılacak unsurlardır. Dünyanın her tarafında demokratik rejimde bu memlekete birtakım faydalar sağlaması arzu ediliyorsa bunun siyasi partiler kanalıyla olması lâzımgeldiğini iyi tesbit etmek lâzımgelir. Bu böyledir.

Yeni Seçim Kanunu buna rağmen vatandaşın büyük bir kısmının reyile Mecliste tarafların girmesine mâni olacak bir hüküm asla ihtiva etmiyor. Yeni Seçim Kanunu bu esası göz önünde bulunduruyor. Seçim esas itibariyle bir tercihtir. Vatandaşın önünde gelen muhtelif siyasi partiler arasından bir tercihtir. Eğer her vatandaşın fikri meclislerde teker te-

ker temsil edilmek lâzımgelseydi her vatandaş bizzat buraya gelerek fikirlerini bizzat ifade etmesi lâzımgelirdi. Fakat böyle olmadığı içindir ki fikirleri birbirine tıpatıp bir olmıyan, fakat bir arada bulunabilecek, birbirine yakın sayılabilecek insanların bir partiye, yani kendi fikirlerine en yakın partiye girmeleri oy, vermeleri bir zaruret halini almıştır. Temsili sistemlerde partilere rey vermenin vatandaş serbestisini bertaraf edeceği kanaatında değilim. Bu vesile ile müsaade ederseniz bir misal daha arz edeyim; Medeni Kanuna göre herkes istediği insanla evlenme hakkına sahiptir. İnsanın idealinde yaşadığı bir tip vardır. Ama çok defa o idealin tam eşini bulamaz. Ona yakın olanı tercih eder ve mesut da olur. Demokratik rejimde de siyasi partileri kabul etmek ve bunlar arasından birini tercih etmek zorunluğundayız. Biz karma listeyi kabul etmiyen Demokrat Parti idaresine karşı senelerce savaştık. Çünkü bunlar ekseriyet usulünde nispî temsil usulünü tatbik etmeye kalkışmışlardı. Demokrat Parti seçim sistemi devekuşu gibi uç dediğiniz zaman deve, kaç dediğiniz zaman kuş olan sistemdi. Mantıksızlık bu sistemin içindeydi. Demokrat Partinin seçim sistemi, bir sistemi tersine çevirerek başı üzerine oturtmak idi. Meclisiniz çıkardığı ve ortaya attığı bu sistemde artık kol, kolun bulunması icabettiği yerde, ayak, ayağın bulunması icabettiği yerde baş, başın bulunması icabettiği yere oturtulmuştur. Bu itibarla seçim sistemimiz insicamlıdır, mâkuldür. Ve âdildir ve bu memlekette muhtelif fikirlerin bu Mecliste kuvvetle temsilini sağlayacak bir sistemdir. Bu seçim sistemine göre seçmenin serbest olmadığı yolundaki telâkkiye iştirak etmeye imkân yoktur.

Bu vesile ile bir noktaya daha temas edeyim, bu seçim sisteminde partilerin başında bulunan insanları antidemokratik olarak o parti bünyesini teşkil eden diğerlerinin üzerine çıkar şeklinde hiçbir hüküm mevcut bulunmamaktadır. Bu münasebetle şunu da söylemek isterim ki bir an için bu parti merkezlerine veya hükmi şahsiyetlere veya bu hükmi şahsiyeti temsil eden insanlarda kabul etsek bile bâzı yetkiler tanıdığımız bir partinin başında olan insanların oraya mintarafilah veya irs yolu ile

buraya geldiklerini söylemek mümkün değildir. Tâbir caizse bir partinin genel merkezindeki insanlar oraya, kendi iradeleriyle oraya gelmişlerdir. Binaenaleyh, bunlara bir tavan ve % 10 hak esası kabul etmişsek, bunlar bu haklarını kötüye kullandıkları takdirde iş başından uzaklaştırılacaklardır. Partilerin başında bulunanlar, oraya seçimle gelmiş ve seçimle gidecek olanlardır. Her an teşkilâtlarına hesap vermek zorundadırlar. Binaenaleyh, bunlara tanınan yetkilerde hiçbir antidemokratik mahiyet yoktur.

Muhterem arkadaşlarım, kısaca bu Seçim Kanunu demokratik bir Seçim Kanunudur. Bu Seçim Kanununu yapan eller dert görmesin. Bu Seçim Kanununu yapmış insanlar seneler senesi seçmenler, vatandaş ve siyasi Türk tarihi önünde mücadelesini yaptılar, tahakkukuna çalıştılar. Bu hareketleriyle bana öyle geliyor ki, tarihî bir şeref taşıyorlar. Bu kanunda ufak tefek teknik hatalar varsa, bunlar sadece beşere mahsus hatalardır, ve bunların her kanunda bulunması mukadderdir, onlar zamanın ışığından ve tecrübesinden geçtikten sonra eser biraz daha düzelecek ve mükemmelleşme yoluna girmiş olacaktır. Bunlar dışında Türk Milletinin sağlam, muvazeneli, dürüst bir şekilde siyasi hayatını tanzim edeceğine kanaat getirdiğim bu Seçim Kanununa seve seve beyaz rey vereceğim. Ve bununla arkadaşlarım müsaade ederseniz, iftihar edeceğim. Hürmetlerimle. (Alkışlar)

BAŞKAN — Kanun tasarısını açık oyunuza sunuyorum. Tensip buyurulursa kutular dolaştırılacaktır. Kabul edenler beyaz, reddedenler kırmızı, ve çekinse de yeşil oy kullanacaklardır.

(Oy toplama muamelesine (A) harfinden başlandı.)

BAŞKAN — Oyunu kullanmayan arkadaş

varsa lütfen oyunu kullansın! Oy toplama muamelesi bitmiştir.

Milletvekili Seçimi Kanun tasarısı üzerine yapılan oylama sonucunu arz ediyorum :

Reye iştirak edenler (178). Kabul edenler (116), reddedenler (42), çekinse de (20) dir. Bu açık oylama neticesine göre tasarı Yüksek Meclisinizce kabul edilmiş bulunuyor. Daha evvel kabul etmiş olduğunuz Cumhuriyet Senatosu Kanunu ile bu kanunun memleketimiz için hayırlı olmasını temenni ederim. (Allah hayırlı etsin sesleri, alkışlar) Komisyon Başkanı söz istemiştir. Buyurunuz.

KOMİSYON BAŞKANI ŞEFİK İNAN — Muhterem arkadaşlar.

Komisyonunuz tarafından hazırlanan tasarılar, yüksek alâka ve yardımınızla, en müttekâmil şeklini almış bulunmaktadır. Böyle Temsilciler Meclisi olarak da asıl vazifelerimizi, ikmal etmiş bulunuyoruz.

Seçim konuları üzerindeki çalışmalarımız sonunda, memleketimiz yepyeni bir seçim sistemi içine girmiş olacaktır.

Yıllardan beri mücadelesi yapılan, ve millî özlemler içinde yer alan nispî temsil usulünün böylece kanunlaşmış bulunması, umumi efkârımızı her halde tatmin edecektir.

Ümidimiz odur ki, seçim mevzuunda, kabul buyurduğunuz bütün kanunlarla memlekete getirilen seçim sistemi, siyasi hayatımızı, emniyet ve istikrara kavuşturacaktır.

Bu kanunların, demokrasinin yurdumuzda tam olarak kökleşmesini sağlamasını, memleketimiz için uğurlu olmasını dilerken, komisyonunuz adına, değerli yardımlarınızdan dolayı da şükranlarımızı sunarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — 16.5.1961 Salı günü saat 15 te toplanılmak üzere Birleşime son veriyorum.

Kapanma saati : 20,35

5. — SORULAR VE CEVAPLAR

A) YAZILI SORULAR VE CEVAPLARI

1. — *Temsilciler Meclisi Üyesi İlhan Esen'in, yurt dışına çıkma yasağına dair yazılı sorusuna İçişleri Bakanı Nâsır Zeytinoğlu ve Maliye Bakanı Kemal Kurdaş'ın yazılı cevapları (7/17)*

3 Nisan 1961

Temsilciler Meclisi Sayın Başkanlığına
Ankara

Aşağıdaki sorunun İçişleri ve Maliye Bakanları tarafından yazılı olarak cevaplandırılması için delâletinizi arz ve rica ederim.

Derin saygılarımla,

Temsilciler Meclisi Üyesi
İlhan Esen

Soru :

27 Mayıs inkılabını mütaakıp, memleketimizin içinde bulunduğu şartlar muvacehesinde, pek haklı olarak konulmuş bulunan yurt dışına çıkma yasağının kaldırılacağı hakkında zaman zaman gazetelerde haberler yayınlanmışsa da, bugüne kadar bu haberleri teyidedici mahiyette ne bir karar ilân edilmiş, ne de resmî bir beyana raslanmıştır.

Seyahat hürriyetimiz bakımından da büyük bir önem arz eden böyle bir kararın ilânı ve mahiyetinin açıklanması, büyük bir vatandaş kütlesi tarafından artık sabırsızlıkla beklenmektedir. Bu sebeplerle :

1. Yurt dışına çıkış yasağı ne zamana kadar devam edecektir?

2. Bu yasağın kaldırılacağı hakkında Hükümetimizin bir kararı varsa, tarihi tesbit edilmiş midir?

3. a) Yurt dışına çıkma müsaadesi, (14 Mayıs 1950 - 27 Mayıs 1960 devrinin sorumluları ile yurt dışına çıkmaları Hükümetçe mahzurlu görülen diğer kimseler hariç) bütün Türk vatandaşlarına şâmil olacak mıdır?

b) Olmıyacak ise, konulan veya konulacak olan tahdidin şekli nedir?

4. Yurt dışına çıkma müsaadesi ile beraber, turistik mahiyet arz eden grup seyahatleri de senbest bırakılacak mıdır?

5. Turistik maksatlarla yurt dışına çıkmak isteyen vatandaşlara tahsis olunacak döviz miktarında, eskisine nisbetle, bir arttırma yapı-

lacak mıdır, yapılacak ise bu hususta tesbit edilmiş bir rakam var mıdır?

T. C.

İçişleri Bakanlığı

12.4.1961

Emniyet Genel Müdürlüğü

Sayı : 41933 - 2/2

Özeti : İlhan Esen'in yazılı soru önergesi hakkında.

Temsilciler Meclisi Yüksek Başkanlığına
4.4.1961 tarih ve Kanunlar Müdürlüğü
7 - 17/429/60723 sayılı yazıları karşılığdır :

Yurt dışına çıkma yasağına dair Temsilciler Meclisi Üyesi İlhan Esen tarafından verilen yazılı soru önergesinin Bakanlığımızı ilgilendiren kısımlarına ait cevabımız aşağıdaki maddelerde izah olunmuştur.

1. 27 Mayıs İnkılabını mütaakıp Millî Birlik Komitesinin 30 sayılı tebliğine göre vatandaşların yurt dışına çıkışları durdurulduktan kısa bir müddet sonra verilen yetkiye istinaden yurt dışı seyahat talepleri Bakanlığımızın müsaadesine bağlanmıştır.

2. Genel olarak yurt dışına çıkış yasağı yoktur. Ancak, memleketin yüksek menfaatleri icabı olarak seyahatleri mahzurlu görülen kimselerle, döviz bütçemizi haleldar etmemek gaye ve döviz tasarrufu mülâhazaları ile yalnız ziyaret ve turistik geziye çıkacakların bu husustaki istekleri yerine getirilmemektedir.

3. Bütün vatandaşlara şâmil olmak üzere her nevi seyahatin mümkün kılınması yolundaki çalışmalar devam etmektedir.

Yüksek bilgilerine saygılarımla arz ederim.

İçişleri Bakanı
Nâsır Zeytinoğlu

Temsilciler Meclisi Yüksek Başkanlığına
4.4.1961 tarih ve Kanunlar Müdürlüğü
7 - 17/429/60723 sayılı yazıları karşılığdır :

Yurt dışına çıkma yasağına dair Temsilciler Meclisi Üyesi İlhan Esen tarafından verilen yazılı soru önergesinin Bakanlığımızı ilgilendiren kısımlarına ait cevabımız aşağıya çıkarılmıştır.

27 Mayıs İnkılabını mütaakıp Millî Birlik Komitesinin 30 sayılı tebliğine göre vatandaşla-

rın yurt dışına çıkışlarının durdurulduğu yüksek mâlûmlarıdır.

Sonradan Bakanlığımıza verilen yetkiye istinaden yurt dışı seyahat talepleri Bakanlığımızın müsaadesine bağlı kılınmış genel olarak yurt dışına çıkma yasağı bulunmamakla beraber memleketin yüksek menfaatleri icabı olarak seyahatleri mahzurlu görülen kimselerle, Hazineimizin döviz kaynaklarını korumak ve döviz tasarrufu mülâhazasıyla ziyaret ve turistik geziye çıkacakların istekleri yerine getirilmemiştir.

1950 yılında yürürlüğe giren 5682 sayılı Pasaport Kanununun 15., 16. ve 22 nci maddelerinin on yıllık tatbikatı gerek idare, gerekse vatandaşlarımız bakımından yabancı memleketlerde mühim müşküller doğurmuş ve hattâ bâzı vatandaşlarımızın bu memleketler hudutlarından geri çevrilmesini intacetmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti adına verilen bir pasaportun beynelmilel teamül ve istekler dâhilinde çok defa itimat telkin etmiyecek ve gülünç denebilecek mahiyette olmasının doğurduğu neticeler karşısında İnkılâp Hükümeti Pasaport Kanununu umumi bir revizyondan geçirmekle vakit kaybetmemek maksadiyle esaslı birkaç maddesini âcilen düzeltmeyi zaruri görerek 12.1.1961 tarihinde yürürlüğe giren 216 sayılı Kanunla pasaportların bir merkezden verilmesini, bu suretle evvelce bâzı illerde keyfi, siyasi sebep ve şahsi menfaatlere müsteniden usulsüz ve kanunsuz olarak tatbik sahası bulmuş olan pasaport verilmesi muamelelerine mâni olarak bu yetkinin kanuni hükümlerin emrettiği şekilde her türlü tesirden uzak tatbiki imkânının sağlanması maksadiyle Bakanlığımıza kullanılması emniyet edilmiştir.

216 sayılı Kanunun Bakanlığımıza tanıdığı bu yetkiye istinaden merkezde bir pasaport servisinin kurularak faaliyete geçebilmesi için lüzumlu malzeme ve teknik ihtiyaçların ve bununla alakalı hazırlıkların tamamlanmasına süratle başlanmış ve servisin vatandaşlarımızın pasaport isteklerine cevap verecek şekilde organizesi ikmal edilmiş bir safhaya girmiştir.

/ / 1961 tarihinden itibaren bu sistem dâhilinde faaliyete geçecek olan merkezdeki teşkilât, vatandaşın iş ve gücünü bırakıp Devlet dairelerinde kapı kapı dolaşmalarını önliyerek pasaportunu adresine kadar ulaştırmak suretiyle bu konuya ait hizmeti kendisinin ayağına kadar götürecektir, diğer taraftan artık pasaporta yazılacak yabancı dildeki malûmatın noksan olmasına, faraza Afyon Valiliği yerine (Haşhaş Hükümeti) veya bütün yabancı memleketler yerine (bütün yabancı manzaralar) şeklinde tercüme edilecek gülünç tâbirler ihtiva etmesine ve kanunen pasaport alamıyacak durumda olan kimsele-re pasaport verilmesine ve pasaportların kanuni şartlara aykırı olarak tanzimine yer vermiyecek ve netice olarak vatandaşlarımız pasaportlarını beynelmilel sahada kolaylıkla kullanacağına itimadederek seyahatlerini huzur içinde yapabileceklerdir. Bu suretle de yanlış ve hatalı pasaport tanzimi yüzünden, artık Hükümetimizin dış ülkelerde prestij ve itibarı sarsılmamış olacaktır.

Keza, evvelce bir vatandaşın pasaport alabilmesi için kanunen aranan bâzı şartların merceii tâyin edilmemişken, bu yeni kanunla vatandaşlarımızın seyahatleriyle içte ve dışta alâkası bulunan İçişleri, Dışişleri ve Maliye Bakanlıkları görevlendirilmiş ve böylece vatandaşların seyahat hüriyetlerine müessir tedbir ve kararların daha geniş görüşler altında incelenerek münakaşasına imkân verilmiştir.

Nitekim, 216 sayılı Kanunun 2 nci maddesine göre bu Bakanlıklar arasında tesbit edilen yeni esaslar gereğince Nisan ayı içinde pasaport servisinin faaliyete geçmesi ile beraber vatandaşların ziyaret ve turistik maksat altında yapacakları gezilerine yurt dışında geçimlerini tevsik etmeleri halinde müsaade edilmiş olacaktır.

İnkılâp Hükümeti yukarda izah olunan sistemi (bize göre bir usul) icadından ziyade, vatandaşları çok seyahat eden yabancı memleketlerdeki tatbikatı örnek alarak kabul etmiştir.

Yüksek bilgilerine saygılarımla arz ederim.

İçişleri Bakanı
Nâsir Zeytinoğlu

T. C.

Maliye Bakanlığı 15.5.1961

Hazine Genel Müdürlüğü ve
Milletlerarası İktisadi İş Birliği
Teşkilâtı

Kambiyo Kontrolü Dairesi

Kambiyo Müttehassıslığı

Sayı : 593416 - 9, 21902

Temsilciler Meclisi Başkanlığına

4.4.1961 tarih ve 7-17/429-60723 sayılı
yazıları cevabıdır :

Yurt dışına çıkma yasağına dair Temsilciler Meclisi Üyesi İlhan Esen tarafından verilen yazılı soru önergesinin Bakanlığımızı ilgilendiren 4 ve 5 nci maddeleriyle ilgili cevabımız aşağıda arz olunmuştur.

4. 27 Mayıs İnkılabını mütaakıp yurt dışına yapılacak seyahatlerin İçişleri Bakanlığının müsaadesine bağlandığı ve harice çıkmalarında mahzur görülen kimselere ilâveten ziyaret ve sair turistik sebeplerle gitmek isteyen vatandaşlarımıza da pasaport verilmediği malûmlarıdır. Ancak bu takyidatın kaldırılarak münferit turistik seyahatlere müsaade edilmesini mütaakıp grup seyahatlerine de muayyen esaslar dairesinde müsaade edilebilecektir.

5. Turistik maksatlarla yurt dışına çıkmak isteyen vatandaşlarımıza döviz tahsisi ve tahsis edilecek dövizin miktarı şüphesiz, döviz vaziyetimizin bahşedeceği imkânlarla göre taayyün edecektir.

Keyfiyeti bilgilerine saygılarımla arz ederim.

Maliye Bakanı

K. Kurdaş

2. — *Temsilciler Meclisi Üyesi Oktay Ekşi'nin, Yozgat'ın Yerköy ve Ordu'nun Mesudiye ilçelerinde ekime ve dikime müsait arazinin yüzölçümünün miktarına, bu arazinin zirai istihsal durumuna dair sorusuna Tarım Bakanı Vekili Fethi Aşkın'ın yazılı cevabı (7/24)*

18.4.1961

Temsilciler Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki yazılı sorunun Sayın Tarım Bakanı tarafından cevaplandırılmasına aracılığınızı saygılarımla dilerim.

Oktay Ekşi

Temsilciler Meclisi Üyesi

1. Yozgat'ın Yerköy ilçesinde :

a) Ekime ve dikime müsait arazi yüzölçümü nedir?

b) Bu arazinin ne kadarında zirai istihsal yapılmaktadır?

c) Bu arazide yapılan zirai istihsalın (yıllar ve cinsler ayrı ayrı gösterilmek suretiyle) son üç yıl zarfındaki toplamı nedir?

2. Ordu'nun Mesudiye ilçesinde :

a) Ekime ve dikime müsait arazi yüzölçümü nedir?

b) Bu arazinin ne kadarında zirai istihsal yapılmaktadır?

c) Bu arazide yapılan zirai istihsalın (her yıl ve her cins ayrı ayrı gösterilmek suretiyle) son üç yıl zarfındaki toplamı nedir?

T. C.

Tarım Bakanlığı

12.5.1961

Özel Kalem Müdürlüğü

Sayı : 451

T. C. Temsilciler Meclisi Başkanlığına

21.4.1961 tarih ve 7-24/486-60804 sayılı emirleri karşılığıdır :

Temsilciler Meclisi Üyesi Oktay Ekşi tarafından verilen yazılı soru önergesinde sorulan hususlara ait cevapların ekli olarak sunulduğunu saygılarımla arz ederim.

Tarım Bakanı V.

Fethi Aşkın

1. Yozgat'ın Yerköy ilçesinde

a) Ekime ve dikime müsait arazi yüzölçümü : 110 900 hektardır.

b) Bu arazinin halen nadas, orman, çayır ve mera hariç 60 - 80 bin hektarında istihsal yapılmaktadır.

c) Son üç yıl zarfındaki istihsal miktarları :

Cinsi	1958	1959	1960
	Ton	Ton	Ton
I - Tarla ürünleri :			
Buğday	36 000	54 500	37 500
Arpa	10 500	12 600	7 000
Çavdar	6 800	11 250	8 500
Yulaf	—	100	100
Burçak	100	100	100
Fasulye	350	500	400
Mercimek	30	200	400
Nohut	40	75	50
Patates	1 800	2 000	2 000

Cinsi	1958 Ton	1959 Ton	1960 Ton
Ş. pancarı	50 000	70 000	14 000
Kenevir tohumu	15	10	15
Lif	—	20	15
Sarımsak	5	—	—
Soğan	500	500	500
Bostan	2 500	2 300	3 000

II - Bağ, bahçe ürünleri :

Armut	100	110	115
Ayva	250	100	110
Badem	10	10	15
Ceviz	40	—	—
Dut	20	30	30
Elma	200	200	190
Erik	200	150	150
İğde	12	12	12
Kayısı	150	160	160
Kiraz	6	6	7
Şeftali	10	10	10
Vişne	30	30	30
Zerdali	250	250	100
Üzüm	4 000	4 000	4 000

2. Ordu'nun Mesudiye ilçesinde :

- a) Ekime ve dikime müsait arazi yüz ölçümü : 21 000 hektardır.
 b) Halen zirai istihsal yapılan arazi : 12 000 hektardır.
 c) Son üç yıl zarfındaki zirai istihsal miktarları :

Cinsi	1958 Ton	1959 Ton	1960 Ton
I - Tarla ürünleri :			
Buğday	4 820	4 200	4 811
Arpa	3 900	4 320	3 800
Çavdar	275	190	210
Kaplıca	90	100	90
Mercimek	247	85	430
Fasulye	55	65	65
Fiğ	190	200	200
Patates	1 500	1 550	1 556

II - Bağ, bahçe ürünleri :

Armut	125	204	55
Ceviz	29	42	45
Dut	16	7	5
Elma	13	65	45
Erik	40	20	20

Cinsi	1958 Ton	1959 Ton	1960 Ton
Fındık	1	1	1
Kiraz	1	2	2
Kızıleik	7	9	10
Vişne	4	3	3
Üzüm	1	1	1

3. — *Temsilciler Meclisi Üyesi Fethi Elgün'ün, Devlet Denizyolları Deniz Nakliyat Şirketinde görev alan Emekli Sandığı temsilcilerine dair sorusuna Ulaştırma Bakanı Orhan Mersinli'nin yazılı cevabı (7/27)*

19.4.1961

Yüksek Başkanlığa

Aşağıdaki sorunun Ulaştırma Bakanı tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasına yüksek delâletlerini rica ederim.

İçel Temsilcisi
Fethi Elgün

27 Mayıs 1960 tarihinden önceki yıllarda Emekli Sandığının iştiraki bulunduğu Devlet Denizyolları Deniz Nakliyat Şirketinde görev alan Emekli Sandığı temsilcileri ile aldıkları ücretlerin açıklanması ve deniz nakliyatı gemilerinde tenzilâtlı tarifeden istifade ile seyahat eden Emekli Sandığı mensuplarının adları, vazifeleri, ödedikleri ücret ve refakatlerinde götürdükleri kimselerin tarih sırasıyla tesbiti.

T. C.

Münakalât Vekâleti
Liman ve Deniz İşleri
Dairesi Başkanlığı
Şubesi : İşlemler Md.
Dosya No. Ç-3/2-7
Kayıt No. 1494/5810

Özet : Temsilciler Meclisi Üyesi Fethi Elgün'ün yazılı soru önergesinde istenilen malûmat hak.

Temsilciler Meclisi Başkanlığına

K: 21.4.1961 gün ve 7-27/497-60836 sayılı yazınıza :

D. B. Deniz Nakliyatı T. A. Şirketinde görev alan Emekli Sandığı temsilcileri hakkında, Temsilciler Meclisi Üyesi Fethi Elgün tarafından verilen yazılı soru önergesi üzerine gerekli tetkikat yapılmıştır.

1. D. B. Deniz Nakliyatı T. A. Ş. hissedarlarından T. C. Emekli Sandığı temsilcilerinin vazife gördükleri devrelerde almış oldukları huzur hakları ve murakıp ücreti 3460 sayılı Kanunun 6212 sayılı Kanunla değiştirilen 45 nci maddesine tevfikan Vekiller Heyeti kararına müsteniden aylık ücretlerinin 2/3 nisbetinde hesaplanmak suretiyle hazırlanmış olan liste ilişikte takdim kılınmıştır.

2. Yüksek malûmları olduğu üzere mezkûr şirkete ait gemilerin esas mevzuunu yük nakliyatı teşkil ettiğinden yoleu nakliyatında ticari bir gaye güdülmemektedir. Bu itibarla şirket

gemilerinde 1956 ile 1959 yılları arasında hissedarlarına hisseleri nisbetinde İdare Meclisince Trieste, Akdeniz ve Continent hatları için muayyen kontenjanlar tahsis edilmiştir.

Hissedarlardan talep gereğince sadece T. C. Emekli Sandığına tahsis edilmiş kontenjanlardan istifade edenlerin isimleri de keza ilişikte sunulan (2) sayılı listede belirtilmiş bulunmaktadır.

1960 yılında yoleu nakliyatı yapılmamıştır. Keyfiyeti saygılarımla arz ederim.

Ulaştırma Bakanı
Orhan Mersinli

Liste : I

(Vergi dâhil)

Bir aylığa te-
kabül eden

Adı soyadı	Şirketteki görevi	Esas görevi	Bir aylığa te- kabül eden huzur hakkı T. L.	Aldığı huzur hakkı yekûnu	Vazife gördük- leri devreler
Fikri Tansul	İdare Mec. âzası	Em. Sa. Um. Md.	583,33	11' 666,60	22. 6 . 1955 ilâ 31. 10 . 1958
Cevdet Erbek	İdare Mec. âzası	Em. San. Huk. Müş.	583,33	7 583,29	22. 6 . 1955 » 31. 3 . 1958
			Mura ücret		
Veysel Güldeş	Murakıp	Em. San. Muh. Md.	333,33	4 333,29	22. 6 . 1955 » 31. 3 . 1958
Feramuz Berkol	İdare Mec. âzası	Em. San. Um. Md. Mv.	(Huzur hakkı)		1. 11. 1958 » 31. 5 . 1960
1 . 11 . 1958 den 31 . 12 . 1958 e kadar			583,33		
1 . 1 . 1959 dan 31 . 5 . 1960 a kadar			1 166,66	20 99,88	

1956 yılında

Yolcunun adı soyadı	Hattı	Yapılan gidiş - dönüş tenzilât miktarı	Tahsil edilen Ücret T. L.
Veysel Güldez	Akdeniz	Yemek hariç % 100	150
Burhan Aksu	»	» » % 100	150
Nilüfer Aksu (eşi)	»	» » % 50	346
Cevdet Erbek	»	» » % 100	150
Fatma Erbek (eşi)	»	» » % 100	150
Güran Erbek (oğlu)	»	» » % 100	150
Tahsin Yamaner	Kontinand	» » % 100	150
» » (eşi)	»	» » % 100	150
Fikri Tansuğ	»	» » % 100	150
» » (eşi)	»	» » % 100	150
Nuri Kınık	»	» » % 100	150
» » (eşi)	»	» » % 100	150

1957 yılında

Nevzat Ünver	Akdeniz	Yemek hariç % 100	150
Gündoğdu Ünver (eşi)	»	» » % 50	447
Kadri Çelebioğlu	»	» » % 100	150
Nursel Çelebioğlu (eşi)	»	» » % 50	363
Şükrü Soykan	»	» » % 100	150
Şahin Soykan (oğlu)	»	» » % 30	580
Adviye Soykan (eşi)	»	» » % 50	363
Akil Kitapçı	»	» » % 100	150
Şevki Kitapçı (oğlu)	»	» » % 100	150
Muazzez Kitapçı (eşi)	»	» » % 100	150
Ahmet Rakıp Özsoy	Adriyatik	» » % 100	150
Feyha Özsoy	»	» » % 50	225
Orhan Erkilet	»	» » % 100	150
Turhan Erkilet	»	» » % 50	225

1958 yılında

Buyrul Gündüz	Akdeniz	Yemek hariç % 100	150
» » (eşi)	»	» » % 50	447
Saim Kaur	Adriyatik	» » % 100	
Ayfer Kaur (eşi)	»	» » % 50	540
Tahsin Yamaner	Kontinand	» » % 100	400

1959 yılında

Agâh Gönger	Akdeniz	Yemek hariç % 100	300
Hale Sezner	»	» » % 100	300
Salim Günay	»	» » % 100	300
Veysel Güldez	Adriyatik	» » % 100	300
Fatma Sevgi Güldez	»	» » % 100	300
Cevdet Erbek	»	» » % 100	300
» » (eşi)	»	» » % 100	300
» » (oğlu)	»	» » % 100	300

Cumhuriyet Senatosu üyelerinin seçimi kanunu tasarisına verilen oylarin sonucu

(Temsilciler Meclisince Kanun kabul edilmiştir.)

Üye sayısı	: 273
Oy verenler	: 178
Kabul edenler	: 178
Reddedenler	: 0
Çekinseler	: 0
Oya katılmıyanlar	: 95
Açık üyelıklar	: 0

[Kabul edenler]

— A —

Şevket Adalan
Lütfi Akadlı
Atalay Akan
Ahmet Akar
Ali Rıza Akbıyıkoglu
Burhan Akdağ
İsmail Rüştü Aksal
Münir Aktepe
Halil Akyavaş
Nurettin Akyurt
Abdülkerim Akyüz
Osman Alışiroğlu
Fehmi Alpaslan
Abdurrahman Altuğ
Nurettin Ardıçoğlu
Tahsin Argun
Vedat Arıkan
Ferhan Arkam
Âmil Artus
Şevket Asbuzoğlu
Hüseyin Ataman
Ahmet Atılğan
Doğan Avcıoğlu
Ahmet Cevdet Aydın

— B —

Şeref Baksık
Zeki Baltacıoğlu
Cemil Sait Barlas
Remziye Batırbaygıl
Suphi Batur
Kemalî Bayazıt
Rauf Bayındır
Bekir Sıtkı Baykal
Suphi Baykam
Hıfzı Oğuz Bekata
Fahri Belen

Nihat Reşat Belger
Mehmet Raşit Beşerler
Necip Bilge
Süleyman Bilgen
Ahmet Bilgin
Etem Boransü
Ratıp Tahir Burak

— C —

Hızır Cengiz
Alev Coşkun
Esat Çağa
Nazif Çağatay
İsmail Selçuk Çalkır-
oğlu
Rifat Çini
Bahri Çolakoğlu
Mahmut Tekin Çullu

— D —

Ahmet Demiray
Nef'i Demirlioğlu
Vedat Dicleli
Erol Dilek
Vahap Dizdaroğlu
Avni Doğan
Suphi Doğukan
Cevat Dursunoğlu

— E —

Bülent Ecevit
Yusuf Adil Egeli
Şerafettin Yaşar Egin
Şükûfe Ekitler
Fethi Elgün
İmadettin Elmas
Lütfi Engin
Abdullah Ercan

Sadi Erdem
Ali Erel
Feridun Ergin
Sait Naci Ergin
Nedim Ergüven
Halil Sezai Erku
Hamza Eroğlu
Bahir Ersoy
İlhan Esen
Kenan Esengin
Cemal Reşit Eyüboğlu

— F —

Yavuz Feyzioğlu

— G —

Vasfi Gerger
İsmet Giritli
Abdülkadir Göğüş
Ali İhsan Göğüş
Rauf Gökçen
Mehmet Göker
Rıza Göksoy
Turgut Göle
Kasım Gülek
Ferda Güley
Rahmi Günay
Abdurrahman Nafiz
Gürman
Muhittin Gürüm

— H —

Mehmet Hazer
Mehmet Salim Hazer-
dağlı

— I —

Rıza İştan

— İ —

M. Rauf İnan

Şefik İnan
Abdullah İpşiroğlu

— K —

İhsan Kabadayı
Hemine Kalüstyán
Münci Kapani
Ömer Karahasan
F. Lütfi Karaosmanoğlu
Yakup Kadri Karaos-
manoğlu
Mustafa Kepir
Nuri Kınık
Coşkun Kırcá
Enver Kırker
Muharrem İhsan Kızıl-
oğlu
Şahap Kitapeç
Enver Kök
Feyyaz Köksal
Orhan Köprülü
Ahmet Köseoğlu
Mehmet Ali Kumbasar
Zeki Kumrulu
Alp Kuran
Sahir Kurutluoğlu
Hikmet Kümbetlioğlu

— M —

Ferid Melen
Ziya Müezzinoğlu

— O —

Zekâi O'Kan
Abdülkadir Okyay
Arif Hikmet Onat
Hüseyin Onur
Hamdi Orhon

— Ö —

Atıf Ödül
İhsan Ögat
İbrahim Öktem
Halim Önalp
Rüştü Özal
İlhan Özdil
Fakih Özfakih
Seyfi Öztürk

— P —

Emin Paksüt
Fikret Pamir
Mahir Pamukeu
Vefik Pirinçioğlu

— S —

Necip San

İlhami Sancar
Nihat Sargınalp
Kemal Satır
Selâmi Savaş
Bahri Saveri
Hulûsi Selek
Ethem Serim
Celâl Sait Siren
Mustafa Sirmen
Dündar Soyer
Emin Soysal
İlhami Soysal
Mümtaz Soysal
Enver Sökmen
Celâl Sungur

— Ş —

Ahmet Şener
Mehmet Şengün

— T —

Salâhattin Tandal
Reşat Tardu
Yusuf Kemal Tengir-
şenk
Hasan Tez
Âdil Toközlü
Abdülhadi Toplu
Vecihi Tönük
Bedrettin Tuncel
Vahit Turhan
Salih Türkmen
Kemal Türkoğlu

— U —

Hüseyin Ulusoy
İsmail Ulutaş

— Ü —

Feridun Üstün

— Y —

Cemal Yavuz
Bahri Yazır
Cemal Yıldırım
Abdülhak Kemal Yörük
Avni Yurdabayrak
Daniş Yurdakul

— Z —

Galip Kenan Zaimoğlu
Cahit Zamangil

[Oya katılmıyanlar]

— A —

Necmi Akçasu
Mebrure Aksoley
Muammer Aksoy
Muzaffer Alankuş (B.)
Sadık Aldoğan
Ekrem Alican
Mehmet Altınsoy
Babür Ardahan
Fuat Arna
Fethi Aşkın (B.)
Sırrı Atalay
Raif Aybar
Şevki Aysan

— B —

Cihad Baban (B.)
Kâmil Başaran
Adnan Başer
Avni Başman (İ.)
Mehmet Baydur (B.)
Hakkı Kâmil Beşe
Hikmet Bınark
Lûtfi Biran
Arslan Bora
Osman Bölükbaşı

— C —

Ömer Sami Coşar

— Ç —

Behçet Kemal Çağlar
Fethi Çelikbaş

— D —

Hazım Dağlı
Mustafa Dinekli
Necati Duman (İ.)

— E —

Oktay Ekşi
Sait Erdiç
Zihni Ereğinç
Alaettin Ergöneç
Adnan Ertanık

— F —

Bedi Feyzioğlu
Turhan Feyzioğlu (İ.)
Fehim Fırat

— G —

Cevdet Geboloğlu
Kemal Zeki Gençosman
Mukbil Gökdoğan (B.)
Şemsettin Günaltay
Ferit Celâl Güven
Ferruh Güven

— H —

Şevket Raşit Hatiboğlu
Ahmet Sırrı Hocaoğlu

— İ —

İsmail İnan
İsmet İnönü (İ.)

— K —

Kadirean Kafli
Bedri Karafakioğlu
Enver Ziya Karal

Yekta Karamustafaoğlu
Ahmet Karamüftüoğlu
(İ.)

Şahap Kocatopçu (B.)
Dâniş Koper
Tevfik Kâmil Koperler
(İ.)

Kemal Kurdaş (B.)
Muin Küley

— L —

Kaludi Laskaris (İ.)

— M —

Orhan Mersinli (B.)
Hayri Mumeuoğlu (B.)

— N —

Fazıl Nalbantoğlu

— O —

Ahmet Oğuz
İbrahim Saffet Omay
Kâzım Orbay
Hüseyin Otan

— Ö —

Feridun Şakir Öğüneç
Altan Öymen
Mehmet Özbay
Şinasi Özdenoğlu
Mazhar Özkol (İ.)

Halil Özmen

Orhan Öztrak

— P —

Hayrettin Şakir Perk

— S —

Âdil Sağiroğlu
Ragıp Sarıca
Selim Sarper (B.)
İbrahim Senil
İhsan Soyak (B.)

— Ş —

Mehmet Şişman

— T —

Ahmet Tahtakılıç (B.)
Cahit Talas (B.)
Derviş Sami Taşman
Zeki Tekiner
Sadettin Tokbey
Osman Tosun (B.)
Tarık Zafer Tunaya
Ekrem Tüzemen (B.)

— Ü —

Ragıp Üner (B.)

— V —

Âdil Vardarlı
Hıfzı Veldet Velidede-
oğlu

— Y —

Fehmi Yavuz
Nüvit Yetkin
Asım Yılmaz
Yusuf Ziya Yücebilgin

— Z —

Nâsır Zeytinoğlu (B.)

Milletvekili seçimi kanunu tasarisına verilen oylarin sonucu

(Temsilciler Meclisince Kanun kabul edilmiştir.)

Üye sayısı	: 272
Oy verenler	: 178
Kabul edenler	: 116
Reddedenler	: 42
Çekinseler	: 20
Oya katılmıyanlar	: 94
Açık üyelıklar	: 0

[Kabul edenler]

— A —
Şevket Adalan
Lûtfi Akadlı
Atalay Akan
Ali Rıza Akbıyıköğlü
Neemi Akçasu
İsmail Rüştü Aksal
Nurettin Akyurt
Abdülkerim Akyüz
Osman Alışıroğlü
Abdurrahman Altuğ
Şevket Asbuzoğlü
Doğan Averoğlü
Şevki Aysan

— B —
Şeref Bakşık
Zeki Baltacıoğlü
Remziye Batırbaygıl
Suphi Batur
Kemali Bayazıt
Rauf Bayındır
Bekir Sıtkı Baykal
Hıfzı Oğuz Bekata
Necip Bilge
Süleyman Bilgen

— C —
Hızır Cengiz
Ömer Sami Coşar
Alev Coşkun

— Ç —
Nazif Çağatay
Rifat Çini
Bahri Çolakoğlü
Mahmut Tekin Çullu

— D —
Ahmet Demiray

Nef'i Demirlioğlü
Erol Dilek
Cevat Dursunoğlü

— E —
Bülent Ecevit
Yusuf Adil Egeli
Şerafettin Yaşar Egin
Fethi Elgün
Lûtfi Engin
Abdullah Ercan
Feridun Ergin
Sait Naci Engin
Halil Sezai Erkut
Bahir Ersoy
İlhan Esen
Kenan Esengin

— F —
Turhan Feyzioğlü
Yavuz Feyzioğlü

— G —
Kemal Zeki Gençosman
Vasfi Gerger
Abdülkadir Göğüş
Ali İhsan Göğüş
Ferda Güley
Rahmi Günay
Turan Güneş
Abdurrahman Nafiz
Gürman
Ferit Celâl Güven

— H —
Şevket Raşit Hatiboğlü
Mehmet Hazer
Mehmet Salim Hazer-
dağlı

— I —
Rıza Işıtan

— İ —
Şefik İnan

— K —
İhsan Kabadayı
Kadircan Kaflı
Hermine Kalüstyan
Münci Kapani
Ömer Karahasan
Enver Ziya Karal
F. Lûtfi Karaosmanoğlü
Yakup Kadri Karaos-
manoğlü
Mustafa Kepir
Coşkun Kirca
Şahap Kitapçı
Enver Kök
Ahmet Köseoğlü
Zeki Kumrulu
Sahir Kurutluoğlü

— M —
Ferid Melen
Ziya Müezzinoğlü

— O —
Zekâi O'Kan
İbrahim Saffet Omay
Arif Hikmet Onat
Hüseyin Onur
Kâzım Orbay
Hamdi Orhon

— Ö —
Atıf Ödül
İbrahim Öktem
Altan Öymen
Fakih Özfakih

Halil Özmen
Orhan Öztrak
Seyfi Öztürk

— P —
Fikret Pamir
Hayrettin Şakir Perk

— S —
İlhami Sancar
Nihat Sargınalp
Kemal Satır
Selâmi Savaş
Hulûsi Selek
Ethem Serim
Celâl Sait Siren
İlhami Soysal
Mümtaz Soysal
Enver Sökmen

— Ş —
Mehmet Şengün

— T —
Salâhattin Tandal
Derviş Sami Taşman
Hasan Tez
Âdil Toközlü
Vahit Turhan
Salih Türkmen

— U —
Hüseyin Ulusoy

— Y —
Bahri Yazır
Avni Yurdabayrak
Danış Yurdakul

— Z —
Galip Kenan Zainoğlü
Cahit Zamangil

[Reddedenler]

A	Sait Erdiñç	Muharrem İhsan Kızıl- oğlu	Bahri Saver
Halil Akyavas	Ali Erel	Feyyaz Köksal	Mustafa Sirmen
— B —	Cemal Reşit Eyüboğlu	Orhan Köprülü	Celâl Sungur
Cemil Sait Bartas	— G —	Mehmet Ali Kumbasar	— Ş —
Fahri Belen	Cevdet Geboloğlu	Alp Kuran	Ahmet Şener
Nihat Reşat Belger	Mehmet Göker	Hikmet Kümbetlioğlu	— T —
Mehmet Reşit Beşerler	Kasım Gülek	— O —	Reşat Tardu
Ahmet Bilgin	Muhittin Gürün	Abdülkadir Okyay	Kemal Türkoğlu
— Ç —	Ferruh Güven	— Ö —	— U —
Esat Çağa	— İ —	İhsan Ögat	İsmail Ulutaş
— D —	M. Rauf İnan	— P —	— Ü —
Suphi Doğukan	Abdullah İpşiroğlu	Mahir Pamukeu	Feridun Üstün
— E —	— K —	— S —	— Y —
İmadettin Elmas	Nuri Kınık	Necip San	Cemal Yavuz
Sadi Erdem			Fehmi Yavuz
			Abdülhak Kemal Yörük

[Çekinseler]

— A —	Ahmet Atılgan	— E —	— T —
Ahmet Akar	Ahmet Cevdet Aydın	Nedim Ergüven	Yusuş Kemal Tengir- senk
Münir Aktepe	— B —	— Ö —	Bedrettin Tuncel
Fehmi Alpaslan	Etem Boransü	Halim Önalp	Ekrem Tüzemen
Nurettin Ardıçoğlu	— D —	Şinasi Özdenoğlu	— Y —
Vedat Arıkan	Vedat Dieleli	İlhan Özdil	Cemal Yıldırım
Sırrı Atalay	Vahap Dizdaroğlu	— P —	
		Vefik Pirinçioğlu	

[Oya katılmıyanlar]

— A —	Kâmil Başaran	Mustafa Dinekli	Turgut Göle
Burhan Akdağ	Adnan Başer	Avni Doğan	Şemsettin Günaltay
Mebrure Aksoley	Avni Başman	Necati Duman (İ.)	— H —
Muammer Aksoy	Mehmet Baydur (B.)	— E —	Ahmet Sırrı Hocaoğlu
Muzaffer Alankuş (B.)	Suphi Baykam	Şükûfe Ekitler	— İ —
Sadık Aldoğan	Hakkı Kâmil Beşe	Oktay Elksi	İsmail İnan
Ekrem Alican	Hikmet Binark	Zihni Ereñin	İsmet İnönü (İ.)
Mehmet Altınsoy	Lûtfi Biran (İ.)	Alaettin Ergönenç	— K —
Babür Ardahan	Arslan Bora	Hamza Eroğlu	Bedri Karafakioğlu
Tahsin Argun	Osman Bölükbaşı	Adnan Ertanık	Yekta Karamustafaoğlu
Ferhan Arkan	Ratıp Tahir Burak	— F —	Ahmet Karamüftüoğlu
Fuat Arna	— Ç —	Bedi Feyzioğlu	(İ.)
Âmil Artus	Behçet Kemal Çağlar	Fehim Fırat	Enver Kırker
Fethi Aşkın (B.)	İsmail Selçuk Çakır- oğlu	— G —	Şahap Kocatopçu (B.)
Hüseyin Ataman	Fethi Çelikbaş	İsmet Girilti	Dâniş Koper
Raif Aybar	— D —	Mukbil Gökdoğan (B.)	Tevfik Kâmil Koperler
— B —	— K —	Rıza Göksu	(İ.)
Cihad Baban (B.)	Hazım Dağlı		

Kemal Kurdaş (B.)

Muin Küley

— L —

Kaludi Laskaris (İ.)

— M —

Orhan Mersinli (B.)

Hayri Mumeuğlu (B.)

— N —

Fazıl Nalbantoğlu

— Ö —

Ahmet Oğuz

Hüseyin Otan

Ö

Feridun Şakir Öğüne

Rüştü Özal (B.)

Mehmet Özbay

Mazhar Özkol (İ.)

— P —

Emin Paksüt

— S —

Âdil Sağıroğlu

Ragıp Sarıca

Selim Sarper (B.)

İbrahim Senil

İhsan Soyak (B.)

Dündar Soyer

Emin Soysal

— Ş —

Mehmet Şişman

— T —

Ahmet Tahtakılıç (B.)

Cahit Talas (B.)

Zeki Tekiner

Sadettin Tokbey

Abdülhadi Toplu

Osman Tosun (B.)

Vecihi Tönük

Tarık Zafer Tunaya

— Ü —

Ragıp Üner (B.)

— V —

Âdil Vardarlı

Hıfzı Veldet Velidede-
oğlu

— Y —

Nüvit Yetkin

Asım Yılmaz

Yusuf Ziya Yücebilgin

— Z —

Nâsır Zeytinolu (B.)

